

Нова Варош, 2024.

**ЛОКАЛНИ ПЛАН УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ ОПШТИНЕ
НОВА ВАРОШ 2024 - 2033**

Нова Варош 2024

„Побољшајмо свакодневни живот грађанству Нове Вароши”

Отпад је, поред отпадних вода, једно од најважнијих еколошких питања у општини Нова Варош. Желимо да грађанима/кама побољшамо свакодневни живот и пружимо им модел доброг управљања отпадом.

Наш приступ управљању отпадом је да смањимо количину насталог отпада, олакшамо одвајање отпада на извору, да би смо промовисали рециклирање и истражили друге могућности одлагања.

Негативан утицај отпада можемо смањити само уколико отпад посматрамо као ресурс, а његов ток као кружење у циклусу.

У протеклом периоду уложили смо доста труда и средстава у овој области. Уз помоћ Министарства заштите животне средине Републике Србије, чистили смо дивље депоније. Изградили смо трансфер станицу. Очекујемо изградњу регионалне депоније на локацији Бањица. Свесни смо и надолazeћих нових количина отпада из три суседне општине.

Пред нама су постављени амбициозни циљеви за успостављање одрживог система управљања отпадом. Потребно је да сви заједно допринесемо њиховој реализацији. Штитећи нашу животну средину, чувамо и наше здравље.“

Бранко Бјелић

Председник општине Нова Варош

САДРЖАЈ

1.	УВОД.....	6
2.	ПРОЦЕС ИЗРАДЕ ПЛАНА УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ ОПШТИНЕ НОВА ВАРОШ.....	10
3.	ВАЖНЕ СКРАЋЕНИЦЕ, ДЕФИНИЦИЈЕ И ПОЈАШЊЕЊА.....	12
4.	ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ ЛПУОНВ.....	17
4.1.	НАЧЕЛА УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ.....	17
4.2.	МЕЂУНАРОДНИ СТАНДАРДИ, ЕУ ДИРЕКТИВЕ.....	23
4.3.	НАЦИОНАЛНО ЗАКОНОДАВСТВО РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ.....	25
4.3.1.	Закони.....	25
4.3.2.	Уредбе Владе Републике Србије.....	28
4.3.3.	Правилници Министарства заштите животне средине.....	28
4.4.	ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР.....	29
4.5.	ВЕЗА СА ДРУГИМ ДОКУМЕНТИМА.....	31
4.6.	КРАТАК ОСВРТ НА ПРЕТХОДНИ ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТ (ЕКС-ПОСТ АНАЛИЗА).....	32
5.	ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ОПШТИНИ НОВА ВАРОШ.....	41
5.1.	ПРИРОДНИ ЧИНИОЦИ.....	41
5.1.1.	Географски положај.....	41
5.1.2.	Геологија.....	43
5.1.3.	Хидрологија.....	44
5.1.4.	Клима.....	46
5.1.5.	Биодиверзитет.....	46
5.1.6.	Заштићена природна добра.....	47
5.1.7.	Земљиште.....	50
5.2.	ДРУШТВЕНИ ЧИНИОЦИ.....	51
5.2.1.	Становништво и насеља.....	51
5.2.2.	Привредна кретања.....	52
5.2.3.	Енергетика и инфраструктура.....	54
5.2.4.	Друштвене делатности.....	57
6.	ОЦЕНА СТАЊА ОТПАДА НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ НОВА ВАРОШ.....	59
6.1.	РАСПОЛОЖИВИ ПОДАЦИ И ПРОЦЕНЕ О КРЕТАЊУ ОТПАДА.....	59
6.2.	ПРОЈЕКЦИЈА КОЛИЧИНА И МОРФОЛОГИЈЕ ОТПАДА ЗА НАРЕДНИ ПЕРИОД.....	61
6.2.1.	Пројекција количина отпада.....	62
6.2.2.	Пројекција морфологије отпада.....	63
7.	АНАЛИЗА ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА, ОДГОВОРНОСТИ, КАПАЦИТЕТИ.....	63
7.1.	ДРЖАВНИ НИВО.....	65
7.2.	РЕГИОНАЛНИ НИВО.....	70

7.3.	ЛОКАЛНИ НИВО.....	73
7.4.	ИСПИТИВАЊЕ ЗАДОВОЉСТВА КОРИСНИКА И КОРИСНИЦА КОМУНАЛНИХ УСЛУГА	83
8.	ВИЗИЈА ЗАЈЕДНИЦЕ	90
8.1.	ОПШТИ ЦИЉ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ	90
8.1.1.	ПОСЕБАН ЦИЉ 1.....	90
8.1.2.	ПОСЕБАН ЦИЉ 2.....	92
8.1.3.	ПОСЕБАН ЦИЉ 3.....	95
8.1.4.	ПОСЕБАН ЦИЉ 4.....	95
8.1.5.	ПОСЕБАН ЦИЉ 5.....	96
8.1.6.	ПОСЕБАН ЦИЉ 6.....	97
9.	ПРОГРАМ УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ НОВА ВАРОШ	97
9.1.	ПРОГРАМ САКУПЉАЊА ОТПАДА ИЗ ДОМАЋИНСТВА.....	98
9.1.1.	Основе програма сакупљања отпада из домаћинства	98
9.1.2.	Поступак (Г) Третман отпада на градском и приградском пределу општине	101
9.1.3.	Поступак (С) Управљање отпадом из домаћинства на сеоском пределу општине.	103
9.2.	ПРОГРАМ САКУПЉАЊА ОПАСНОГ ОТПАДА ИЗ ДОМАЋИНСТВА.....	105
9.3.	ПРОГРАМ САКУПЉАЊА КОМЕРЦИЈАЛНОГ ОТПАДА.....	106
9.4.	ПРОГРАМ УПРАВЉАЊА ИНДУСТРИЈСКИМ ОТПАДОМ.....	107
9.5.	ПРЕДЛОГ ЗА ПОНОВНУ УПОТРЕБУ И РЕЦИКЛАЖУ КОМПОНЕНАТА КОМУНАЛНОГ ОТПАДА 107	
9.6.	ПРОГРАМ СМАЊЕЊА КОЛИЧИНА БИОРАЗГРАДИВОГ ОТПАДА	108
9.7.	ПРОГРАМ СМАЊЕЊА АМБАЛАЖНОГ ОТПАДА У КОМУНАЛНИМ ОТПАДУ	113
9.8.	ПРОГРАМ УПРАВЉАЊА ПОСЕБНИМ ТОКОВИМА ОТПАДА.....	115
9.8.1.	Програм управљања истрошеним батеријама и акумулаторима	115
9.8.2.	Отпад од електричних и електронских производа	115
9.8.3.	Отпад од флуоресцентних цеви које садрже живу	116
9.8.4.	Програм управљања амбалажним отпадом је о	116
9.8.5.	Отпад из производње титан диоксида.....	116
9.8.6.	РСВ и РСТ отпад.....	116
9.8.7.	Отпадна уља	116
9.8.8.	Управљање отпадним гумама	117
9.8.9.	Отпадна возила	117
9.8.10.	Отпад од грађења и рушења.....	117
9.8.11.	Отпадни азбест.....	118
9.8.12.	ПОПс отпад	118
9.8.13.	Отпадна жива и живина једињења	119
9.8.14.	Фармацеутски отпад	119
9.8.15.	Медицински отпад.....	119

9.8.16. Споредни производи животињског порекла.....	120
9.9. ПРОГРАМ РАЗВИЈАЊА ЈАВНЕ СВЕСТИ О УПРАВЉАЊУ ОТПАДОМ	120
9.10. МЕРЕ СПРЕЧАВАЊА КРЕТАЊА ОТПАДА (КОЈИ НИЈЕ ОБУХВАЋЕН ПЛАНОМ) И МЕРЕ ЗА ПОСТУПАЊЕ ОТПАДОМ КОЈИ НАСТАЈЕ У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА	122
9.11. МЕРЕ САНАЦИЈЕ НЕУРЕЂЕНИХ ДЕПОНИЈА.....	123
9.12. МОНИТОРИНГ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И МЕРЕ САНАЦИЈЕ ЗАТВОРЕНЕ ДЕПОНИЈЕ НА РЕЦИ ЛИМ	124
9.13. МОГУЋНОСТИ УНАПРЕЂЕЊА САРАДЊЕ ИЗМЕЂУ ОПШТИНЕ НОВА ВАРОШ И РСДБ	124
9.14. КООРДИНАЦИЈА И НАДЗОР РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПЛАНИРАНИХ АКТИВНОСТИ	125
10. ПРЕДУСЛОВИ И УСЛОВИ ОДРЖИВОСТИ ПЛАНА УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ ОПШТИНЕ НОВА ВАРОШ	126
10.1. ПРАВНО РЕГУЛАТОРНИ ПРЕДУСЛОВИ И УСЛОВИ ОДРЖИВОСТИ	126
10.1.1. Међуопштинска регулатива	126
10.1.2. Локална регулатива	126
10.2. ТЕХНИЧКО ТЕХНОЛОШКИ ПРЕДУСЛОВИ И УСЛОВИ ОДРЖИВОСТИ.....	127
10.3. СОЦИО ЕКОНОМСКИ ПРЕДУСЛОВИ И УСЛОВИ ОДРЖИВОСТИ	129
11. ПРЕГЛЕД ОГРАНИЧАВАЈУЋИХ ФАКТОРА	133
12. ЗАКЉУЧАК.....	135
13. ИЗВОРИ ПОДАКА.....	136
14. ПРИЛОЗИ.....	137

1. УВОД

Правни основ за израду документа Локални план управљања отпадом општине Нова Варош 2024-2033. (у даљем тексту: ЛПУОНВ), представља Закон о управљању отпадом ("Сл. гласник РС", бр. 36/2009, 88/2010, 14/2016, 95/2018-др. закон и 35/2023). Чланом 20. Закона о управљању отпадом прописано је:

„Јединица локалне самоуправе:

- 1) доноси локални план управљања отпадом, обезбеђује услове и стара се о његовом спровођењу;
- 2) уређује, обезбеђује, организује и спроводи управљање комуналним, односно инертним и неопасним отпадом на својој територији, у складу са законом;
- 3) уређује поступак наплате услуга у области управљања комуналним, односно инертним и неопасним отпадом, у складу са законом;
- 4) издаје дозволе, одобрења и друге акте у складу са овим законом, води евиденцију и податке доставља министарству;
- 5) на захтев министарства или надлежног органа аутономне покрајине даје мишљење у поступку издавања дозвола у складу са овим законом;
- 6) врши надзор и контролу мера поступања са отпадом у складу са овим законом;
- 7) врши и друге послове утврђене законом.

Јединица локалне самоуправе својим актом одређује органе и службе надлежне за обављање послова из става 1. овог члана.

Послови из става 1. овог члана који се односе на инертни и неопасни отпад, као и послови из тачке 4) и 6) обављају се као поверени послови.“

Чланом 21. Закона о управљању отпадом прописано је заједничко управљање отпадом јединица локалне самоуправе, односно како следи:

„Две или више јединица локалне самоуправе заједнички обезбеђују и спроводе управљање отпадом, под условима и на начин утврђеним законом, Програмом и споразумом скупштина јединица локалне самоуправе.

Споразумом из става 1. овог члана скупштине јединица локалне самоуправе уређују нарочито: међусобна права и обавезе у обезбеђивању услова за обављање делатности и рад постројења за управљање отпадом на подручјима тих јединица локалне самоуправе, права и обавезе комуналног предузећа, односно другог правног или физичког лица у обављању те делатности, начин доношења одлука у случају несагласности јединица локалне самоуправе о појединим питањима везаним за делатности управљања отпадом, као и друга питања од значаја за организацију и спровођење управљања отпадом.

У случају да две или више јединица локалне самоуправе не обезбеде и не спроводе управљање отпадом под условима и на начин утврђен у ставу 1. овог члана, одлуку о заједничком обезбеђивању и спровођењу управљања отпадом на територији тих јединица локалних самоуправа, на предлог министарства, односно надлежног органа аутономне покрајине, доноси Влада.“

Отпад је, поред отпадних вода, једно од најважнијих еколошких питања за општину Нова Варош. Обезбедити здраву и чисту животну средину је стратешки задатак које је на путу развоја поставило руководство општине Нова Варош. Одговорним понашањем према отпаду локална заједница ствара боље услове за живот свих грађана и грађанки али и за развој туризма, као важне гране привреде овог краја.

У протеклом периоду уложено је много труда да се унапреди систем управљања отпадом. Уз помоћ Министарства заштите животне средине Републике Србије, очишћене су дивље депоније, изграђена је трансфер станица и завршава се изградња регионалне депоније на локацији Бањица. Међутим, најављене количине отпада које би требало да се довозе из три суседне општине и то Пријепоља, Прибоја и Сјенице, представљају велики изазов у решавању проблема са отпадом.

Пред општином Нова Варош су постављени амбициозни циљеви за успостављање одрживог локалног система управљања отпадом, у складу са Националним програмом управљања отпадом.

Планом развоја општине Нова Варош 2022-2029. године, дефинисан је развојни правац: здрава и очувана животна средина, а у оквиру тога, као један од приоритетних циљева дефинисано је успостављање система управљања комуналним отпадом на нивоу општине, са задатком: до 2030. године значајно смањити производњу отпада кроз превенцију, редукацију, рециклирање и поновно коришћење.

Поред одабира најбоље технологије за правилно поступање са отпадом, активно учешће свих становника и становница Нове Вароши у целом процесу, допринеће смањењу негативног утицаја на животну средину. Посебна пажња биће стављена на информисање и укључивање вишеструко рањивих категорија, као што су жене, деца, млади, особе са инвалидитетом, жене са села, припадници националних мањина и сл.

Ово подразумева промену парадигме од „отпада“ до „употребљаваних, али и даље употребљивих материјала и предмета“ или од „проблема“ ка „изазову и шанси“. Осим тога досадашња релација „корисник услуге“ - „даваоц услуге“ ће добити ширу димензију „партнери у управљању токовима материјала“. Нова парадигма захтева потпуно нови приступ процесу и захтева потпуну реформу постојећег система у следећим компонентама:

- правно регулаторни оквир општине Нова Варош са одговарајућом стимулативно казненом политиком и инструментима,

- јачање међуопштинске сарадње у оквиру Регионалне санитарне депоније Бањица (у даљем тексту: РСДБ),
- јачање кадровских и финансијских капацитета ЈП “3. Септембар”,
- активан приступ овлашћеним оператерима посебних токова отпада,
- увођење нових технолошких поступака третмана отпада од места настанка до коначног третмана,
- активно укључивање свих произвођача отпада, укључујући туристе и пролазнике.

Све ово има за претпоставку јачање комуникације између свих заинтересованих страна кроз константно информисање, едукацију и промоцију достигнутих циљева, постигнутих резултата и реализације активности. Основни циљ израде Плана управљања отпадом општине Нова Варош је добијање водича кроз процес интегрисаног управљања отпадом. То подразумева стављање под контролу свих токова или процеса: правно регулаторни, социо - економски и материјални токови.

Правно регулаторни токови ће се, у складу са међународном и националном регулативом, прописати посебним локалним актом који ће регулисати, права и обавезе свих заинтересованих страна укључујући и стимулативно казнену политику са мерама и инструментима спровођења. Кључни елементи правно регулаторног оквира су: ЕУ директиве о отпаду, Закон о заштити животне средине, Закон о управљању отпадом, Закон о амбалажи и амбалажном отпаду, Програм управљања отпадом у Републици Србији (у даљем тексту: ПУОРС), Закон о државној управи и локалној самоуправи, АКЦИОНИ ПЛАН за период 2022-2024. године за спровођење ПУОРС за период 2022-2031. године. Закон о планском систему Републике Србије регулише правила израде планских докумената. Остали релевантни прописи дати су у поглављу 4. овог документа.

Социоекономски део дефинише обим и изворе финансијских средстава потребних за неометано кретање материјала, узимајући у обзир економски потенцијал локалне заједнице у целини и појединачно. У овом делу назначене су и обавезе одговорне привреде позициониране ван општине Нова Варош чији производи у општини Нова Варош након обављања своје основне функције, постају отпад на терету локалне заједнице. Такође, назначене су и обавезе институција са националног нивоа у оним сегментима где локална заједница нема обавезе ни овлашћења, или не располаже одговарајућим средствима. Посебан аспект је регионална димензија општине Нова Варош, на чијој се територији налази локација будуће Регионалне санитарне депоније Бањица. Овај план се у посебном поглављу бави анализом социоекономских

параметара, посебно са аспекта стимулације процеса који су у функцији смањења количине отпада који се депонује. У једној пројектованој варијанти финансијске одрживости процеса, депонија је описана као загађивач у складу са начелом „загађивач плаћа“.

Материјални токови отпада су описани у поглављима 8 и 9. овог документа - визија заједнице и програм управљања отпадом, а детаљно специфицирани у посебном документу „Локални акциони план за период 2024-2027. године за спровођење и реализацију Локалног плана управљања отпадом општине Нова Варош за период 2024-2033. године (у даљем тексту: ЛАПНВ). Локални план управљања отпадом општине Нова Варош види депонију и депоновање отпада као највећи изазов. У том смислу предвиђен је предепонијски третман свих врста отпада у надлежности општине Нова Варош. То, у корену, захтева унапређење концепта рада ЈП “З. Септембар”: нова организација рада, нови технолошки поступци, нова радна места, нову опрема и објекти. Концепција и динамика процеса је постављена на принципима:

- оптималан однос уложених средстава и постигнутих ефеката,
- јасна и прихватљива улога свих учесника у процесу,
- отворена комуникација, покретач свих процеса (информација, едукација, промоција),
- директна стимулација свих процеса који воде смањењу обима депоновања.

ЛПУОНВ је резултат заједничког рада представника локалне самоуправе и комуналног предузећа, шведских и националних експерата. Посвећеност чланова радне групе за израду плана уз учешће свих заинтересованих страна, обећава успешну реализацију свих активности наведених у Плану.

2. ПРОЦЕС ИЗРАДЕ ПЛАНА УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ ОПШТИНЕ НОВА ВАРОШ

Методологија израде плана је заснована на „партиципативном принципу“ - учесника. Са једне стране, у процесу планирања је заинтересована јавност, а са друге релевантни стручњаци са локалног, националног и међународног нивоа. Заинтересована јавност су све заинтересоване стране укључене од почетка процеса (анкета грађана и грађанки - анализа резултата у прилогу). Следи приказ кључних активности у процесу израде ЛПУОНВ, који чине саставни део овог документа:

- Успостављена и уговорена сарадња на изради Плана управљања отпадом општине Нова Варош,

- Донета Одлука скупштине општине Нова Варош о изради плана, број 06-28/16/2023-02 од 30.03.2023.године,
- Формирана Радна група за израду нацрта Плана решењем председника општине Нова Варош бр. 352-12/2023 - 01,
- Урађена је анализа реализације претходног плана „ЕХ -post“ анализа,
- Урађена је анализа тренутне ситуације у управљању отпадом на територији општине Нова Варош,
- Извршено је испитивање задовољства корисника и корисница услуге ЈП “З. Септембар”,
- Урађена је анализа постојећег тарифног система за наплату комуналних услуга са предлогом могућих побољшања, ,
- Обављене су стручне консултације, Радна група за израду Плана, представник регионалног предузећа за управљање отпадом општина Нова Варош, Прибој, Пријепоље и Сјеница, тима националних и међународних стручних консултаната,
- Обављена је презентација и усаглашен нацрт: циљева, резултата, индикатора, мера и активности са проширеном радном групом за израду Плана,
- Након усаглашавања, израђен је нацрт документа Локални план управљања отпадом општине Нова Варош за поступак јавног увида и јавне расправе,
- Израђен је нацрт Акционог плана управљања отпадом општине Нова Варош за период 2024-2027.

Методологија примене планираних мера и реализације активности

Потребно је формирати радни тим за реализацију Плана управљања отпадом општине Нова Варош (решење председника Општине). Најбоље је да се, у оквиру радног тима, решењем одреде одговорни носиоци за сваку групу активности у оквиру шест постављених посебних циљева.

Методологија надзора

У оквиру Одлуке о доношењу ЛПУОНВ, потребно је именовати Скупштински тим за надзор реализације и достизања циљева Плана управљања отпадом Општине Нова Варош.

Корективне мере

На крају сваке године, а по потреби и чешће, напред наведени радни тимови заједнички предлажу корективне мере у складу са извршеном анализом реализације мера и активности и уоченим потребама.

3. ВАЖНЕ СКРАЋЕНИЦЕ, ДЕФИНИЦИЈЕ И ПОЈАШЊЕЊА

- *амбалажни отпад* јесте свака амбалажа или амбалажни материјал који не може да се искористи у првобитне сврхе, изузев остатака насталих у процесу производње;
- *анаеробна дигестија* јесте процес у којем се биоразградиви материјал разграђује у одсуству кисеоника;
- *АПРС* јесте акциони план за период 2022-2024. године за спровођење Програма управљања отпадом у Републици Србији за период 2022-2031. године;
- *био отпад* јесте биоразградиви отпад из башти, паркова, од хране, кухињски отпад из домаћинства, ресторана, угоститељства и малопродајних објеката и сличан отпад из производње прехранбених производа и производа намењених исхрани животиња и производњи хране за животиње;
- *власник отпада* јесте произвођач отпада, лице које учествује у промету отпада као непосредни или посредни држалац отпада или правно лице, предузетник или физичко лице које поседује отпад;
- *грађанство* представљају сви заинтересовани чланови циљане заједнице (сеоске, градске, локалне, регионалне, лица у пролазу - транзиту,...) у најширем смислу, значи: грађанке и грађани на селу и у граду, деца, особе са инвалидитетом, националне мањине, сиромашни, остале запостављене и маргинализоване групе;
- *депонија* јесте место за коначно санитарно одлагање отпада на површини или испод површине земље укључујући: интерна места за одлагање (депонија где произвођач одлаже сопствени отпад на месту настанка);
- *дивља депонија* јесте место, јавна површина, на којој се налазе неконтролисано одложене различите врсте отпада и које не испуњава услове утврђене прописом којим се уређује одлагање отпада на депоније;
- *дозвола за управљање отпадом* јесте решење надлежног органа којим се правном лицу или предузетнику одобрава обављање делатности управљања отпадом и утврђују услови поступања са отпадом на начин који обезбеђује најмањи ризик по здравље људи и животну средину;
- *електро отпад*, јесте електрични и електронски отпад;
- *индивидуални тип становања* јесте становање у објектима који имају један или два стана са одвојеним припадајућим двориштима са зеленом површином;
- *индустријски отпад* јесте отпад из било које индустрије или са локације на којој се налази индустрија, осим јаловине и пратећих минералних сировина из рудника и каменолома;
- *инертни отпад* јесте отпад који није подложен било којим физичким, хемијским или биолошким променама, не раствара се, не сагорева или на други начин

физички или хемијски реагује, није биолошки разградив или не утиче неповољно на друге материје са којима долази у контакт на начин који може да доведе до повећања загађења животне средине или угрози здравље људи, а укупно излуживање и садржај загађујућих материја у отпаду и екотоксичност излужених материја не смеју бити значајни, а посебно не смеју да угрожавају квалитет површинских и/или подземних вода;

- *ЈЛС јесте* јединица локалне самоуправе;
- *комерцијални отпад* јесте отпад који настаје у предузећима, установама и другим институцијама које се у целини или делимично баве трговином, услугама, канцеларијским пословима, спортом, рекреацијом или забавом, осим отпада из домаћинства и индустријског отпада;
- *колективни тип становања* јесте становање у објекту који има више од једног стана, а станари немају одвојена дворишта са припадајућом зеленом површином;
- *компостирање* јесте третман биоразградивог отпада под дејством микроорганизама, у циљу стварања компоста, у присуству кисеоника и под контролисаним условима;
- *комунални отпад* јесте одвојено сакупљени отпад из домаћинства, укључујући папир, картон, стакло, метал, пластику, биоотпад, дрво, текстил, амбалажу, отпадну електричну и електронску опрему, отпадне батерије и акумулаторе, кабасти отпад и мешани комунални отпад и/или одвојено сакупљени отпад из других извора, ако је тај отпад сличан по природи и саставу отпаду из домаћинства, али не укључује отпад из производње, пољопривреде, шумарства, рибарства и аквакултуре, отпадна возила и отпад од грађења и рушења;
- *ЛАПНВ* јесте Локални акциони план за период 2024-2027. године за спровођење и реализацију локалног плана управљања отпадом општине Нова Варош за период 2024-2033. године;
- *ЛПУОНВ* јесте Локални план управљања отпадом општине Нова Варош за период 2024-2033.;
- *ЛРГ* јесте локална радна група
- *медицински отпад* јесте отпад који настаје из објеката у којима се обавља здравствена заштита људи или животиња и/или са других места у којима се пружају здравствене и друге услуге (из дијагностике, експерименталног рада, лабораторија, чишћења, одржавања и дезинфекције простора и опреме), а обухвата неопасан и опасан медицински отпад;
- *МЗЖС* јесте Министарство заштите животне средине
- *МГСИ* јесте Министарство грађевине, саобраћаја и инфраструктуре
- *МКТ* јесте Међуопштински координациони тим
- *НТ* јесте Нови трошак
- *неопасан отпад* јесте отпад који нема карактеристике опасног отпада;

- *несанитарна депонија-сметлиште* јесте место где јединице локалне самоуправе одлажу отпад у полуконтролисаним условима, којим управља јавно комунално предузеће и које има одређену инфраструктуру (ограду, капију, булдожер), а тело депоније није изграђено у складу са прописом којим се уређује одлагање отпада на депоније (нема водонепропусни слој, дренажни систем за одвођење отпадних вода и др.);
- *одвојено сакупљање* јесте сакупљање отпада при чему се различите врсте сакупљеног отпада чувају одвојено по врсти и природи тако да се олакша њихов посебан третман;
- *одлагање отпада* јесте било која операција која није поновно искоришћење отпада, чак и када та операција има за секундарну последицу настајање супстанце или енергије (D листа);
- *отпад* јесте свака материја или предмет који држалац одбацује, намерава или је неопходно да одбаци;
- *опасан отпад* јесте отпад који по свом пореклу, саставу или концентрацији опасних материја може проузроковати опасност по животну средину и здравље људи и има најмање једну од опасних карактеристика утврђених посебним прописима, укључујући и амбалажу у коју је опасан отпад био или јесте упакован;
- *оператер* јесте свако правно лице или предузетник које, у складу са прописима, управља постројењем или га контролише или је овлашћен за доношење економских одлука у области техничког функционисања постројења и на чије име се издаје дозвола за управљање отпадом;
- *отпад биљног порекла* јесте баштенски зелени отпад који настаје на градском и сеоском подручју на приватним и јавним зеленим површинама и отпад од хране и припремања хране у свим типовима домаћинстава и ресторанима,
- *отпадни муљ* јесте муљ настао у постројењима за пречишћавање комуналних и индустријских отпадних вода и у другим сличним уређајима за пречишћавање отпадних вода;
- *отпад животињског порекла* јесте физиолошки животињски отпад, отпад од угинулих животиња, кланични отпад и отпад од прераде меса;
- *отпад од грађења и рушења* јесте отпад који настаје извођењем грађевинских и других радова на изградњи и рушењу објеката, адаптацијама, реновирању, реконструисању стамбених, индустријских и других објеката, одржавању и замени инфраструктурних објеката, као и ископима за стамбену, индустријску и путну инфраструктуру;
- *ПУОРС* јесте Програм управљања отпадом у Републици Србији за период 2022-2031.
- *поновно искоришћење отпада* јесте свака операција чији је главни резултат употреба отпада у корисне сврхе када отпад замењује друге материјале које би иначе

требало употребити за ту сврху или отпад који се припрема како би испунио ту сврху, у постројењу или шире у привредним делатностима (операције из R листе отпада);

- *поновна употреба* јесте свака операција којом се омогућава поновно коришћење производа или његових делова који нису отпад, за исту сврху за коју су намењени;
- *посебни токови отпада* јесу они за чије је управљање потребно прописати посебне мере које се односе на сакупљање, транспорт, складиштење, третман, односно поновно искоришћење и одлагање (истрошене батерије и акумулатори, отпадна уља, отпадне гуме, отпад од електричних и електронских производа, отпадна возила, амбалажни отпад, отпадне флуоресцентне цеви које садрже живу, отпад из производње титан диоксида, фармацеутски и медицински отпад, РСВ и РСВ отпад, отпад од азбеста, POPS отпад, отпад од грађења и рушења, отпадни муљ, отпадна жива и живина једињења);
- *превенција* обухвата мере предузете пре него што супстанца, материјал или производ постане отпад, којима се смањују количине отпада, укључујући поновну употребу производа или продужење животног циклуса производа или штетних утицаја произведеног отпада на животну средину и здравље људи или садржај штетних супстанци у материјалима и производима;
- *припрема за поновну употребу отпада* јесу операције поновног искоришћења отпада које се односе на проверу, чишћење или поправку којима се производи или делови тих производа који су постали отпад, припремају тако да могу бити поновно употребљени, без било какве друге претходне обраде;
- *произвођач отпада* јесте свако лице чијом активношћу настаје отпад (изворни произвођач отпада) или свако лице чијом активношћу претходног третмана, мешања или другим поступцима долази до промене састава или природе отпада;
- *произвођач производа* јесте правно лице или предузетник који у оквиру своје делатности израђује, производи и продаје производ, без обзира на начин продаје, укључујући продају на даљину или увози производ у Републику Србију и ставља производ на тржиште Републике Србије;
- *ПП* јесте претходни Локални план управљања отпадом у општини Нова Варош за период 2011 - 2020.;
- *РПРБ* јесте Регионални план управљања отпадом за регију Бањица за период 2011 - 2020.;
- *регион за управљање отпадом* јесте просторна целина која обухвата више суседних јединица локалне самоуправе које, у складу са споразумом који закључују те јединице локалне самоуправе, заједнички управљају отпадом у циљу успостављања одрживог система управљања отпадом;
- *рециклажа* јесте свака операција (R2 до R10 и R12) поновног искоришћења којом се отпад прерађује у производ, материјале или супстанце без обзира да ли се

користе за првобитну или другу намену, укључујући поновну производњу органских материјала, осим поновног искоришћења у енергетске сврхе и поновне прераде у материјале који су намењени за коришћење као гориво или за прекривање депонија;

- *РТ* јесте редован трошак;
- РС јесте Република Србија;
- РСДБ јесте Регионална санитарна депонија Бањица;
- *сакупљање отпада* јесте прикупљање отпада, укључујући и разврставање и привремено складиштење код произвођача отпада за потребе транспорта до постројења за управљање отпадом;
- *секундарна сировина* јесте отпад који се може користити за рециклажу ради добијања сировине за производњу истог или другог производа (папир, картон, метал, стакло, пластика и др.);
- *СКГО* јесте Стална конференција градова и општина;
- *спаљивање отпада (инсенерација)* јесте термички третман отпада у стационарном или мобилном постројењу са или без искоришћења енергије произведене сагоревањем путем оксидације, као и осталим поступцима термичког третмана отпада, као што су пиролиза, гасификација или плазма поступак, ако се супстанце које су резултат обраде накнадно спаљују;
- *су-спаљивање (ко-инсенерација)* јесте термички третман отпада у стационарном или мобилном постројењу чија је првенствена сврха производња енергије или производа и који користи отпад као основно или додатно гориво, укључујући третман путем оксидације, као и остале поступке термичког третмана отпада као што су пиролиза, гасификација или плазма поступак, ако се супстанце које су резултат обраде накнадно спаљују;
- *трансфер станица* јесте место до којег се отпад допрема и привремено складишти ради раздвајања или претовара пре транспорта на третман односно поновно искоришћење или одлагање;
- *транспорт отпада* јесте превоз отпада ван постројења који обухвата утовар, превоз (као и претовар) и истовар отпада;
- *третман отпада* обухвата операције поновног искоришћења или одлагања, укључујући претходну припрему за поновно искоришћење или одлагање;
- *управљање отпадом* јесте спровођење прописаних мера за поступање са отпадом у оквиру сакупљања, транспорта, складиштења, третмана, односно поновног искоришћења и одлагања отпада, укључујући и надзор над тим активностима и бригу о постројењима за управљање отпадом после затварања и активности које предузима трговац и посредник;
- *фармацеутски отпад* јесу сви лекови, препарати и сировине, укључујући и њихову примарну амбалажу, као и сав прибор коришћен за њихову припрему и примену;

- *центар за сакупљање отпада* јесте место одређено одлуком општине, града, односно града Београда (у даљем тексту: јединица локалне самоуправе), на које грађани доносе отпад и кабастни отпад (намештај и бела техника, баштенски отпад, материјал погодан за рециклажу, укључујући и опасан отпад из домаћинства).

4. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ ЛПУОНВ

4.1. НАЧЕЛА УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ

Програм управљања отпадом Републике Србије,

Програм управљања отпадом Републике Србије 2022-2031. ("Службени гласник РС", број 12/2022) представља основни документ који обезбеђује услове за рационално и одрживо управљање отпадом на нивоу Републике Србије, дефинише циљеве, принципе и опције управљања отпадом, стратешке правце и приоритетне активности на њиховој имплементацији, законодавно-правним активностима и институционалном јачању одрживог система управљања отпадом. Програмом је планирана мрежа регионалних центара за управљање комуналним отпадом (укупно 26 на територији Републике Србије). Кључни принципи, дефинисани Програмом, који се морају узети у обзир приликом успостављања и реализацијелокалног плана управљања отпадом су:

Правни основ за израду ЛПУОНВ је утемељен на националним и међународним стандардима, односно на директивама ЕУ, на основу којих је израђен и Програм управљања отпадом Републике Србије 2022-2031. ("Службени гласник РС", број 12/2022)

Општи циљ је развијање одрживог система управљања отпадом у сврху очувања ресурса и смањења негативних утицаја на животну средину, здравље људи и деградацију простора. То укључује: превенцију настајања отпада, смањење количина рециклабилног отпада који се одлаже на депоније, смањење удела биоразградивог отпада у одложеном комуналном отпаду, смањење негативног утицаја одложеног отпада на животну средину, климу и људско здравље и управљање насталим отпадом по принципима циркуларне економије.

Остварени напредак у погледу остваривања општег циља Програма пратиће се кроз следеће показатеље:

1) степен комуналног отпада који се одлаже на несанитарне депоније у односу на укупну количину отпада генерисаног комуналног отпада (%);

2) степен збринутог опасног отпада (%).

Спровођење политике заштите животне средине заснива се на принципу предострожности и принципу превенције, наиме, свака активност мора бити планирана и спроведена на начин да проузрокује најмању могућу промену у животној средини и да представља најмањи ризик по животну средину и здравље људи, смањи оптерећење простора и потрошњу сировина и енергије у изградњи, производњи, дистрибуцији и употреби. Кључни принципи које треба узети у обзир при успостављању и спровођењу локалног плана управљања отпадом спроводе се кроз следећа начела која треба да усмеравају систем управљања отпадом у Републици Србији.

Начело одрживог развоја Овај ток отпада постаће релевантан када у Србији буду доступни капацитети за инсинерацију отпада. Начело одрживог развоја претпоставља задовољавање потреба данашње генерације без угрожавања будућих генерација и њихових потреба. Одрживим развојем настоји се на уравнотежен начин постићи економски и друштвени развој и заштита животне средине. Одрживо управљање отпадом подразумева спровођење свих потребних мера за ефикасно, рационално и одговорно коришћење ресурса, смањење количине створеног отпада, а када се стварање отпада не може избећи, руковање на начин којим се доприноси циљевима одрживог развоја, укључујући поновно увођење ресурса у циклус након рециклаже. Локални план управљања отпадом општине Нова Варош укључује и циљеве одрживог развоја Агенде 2030, а посебно циљ 12 који се односи на одговорну потрошњу и производњу обухватајући значајно смањено генерисање отпада и обезбеђене начине за добијање релевантних информација и развијања свести о одрживом развоју и здравим стиливима живота.

Начело циркуларне економије Примена принципа циркуларне економије промовише конкурентност, иновације, штити животну средину и простор, али истовремено доприноси економском расту и има потенцијал да успостави значајан број нових радних места, уз очување драгоцених и све оскуднијих природних ресурса и додавање нових вредности отпадним материјалима.

Начело предострожности Начело предострожности значи да „у случају да постоји могућност озбиљне и неповратне штете, одсуство пуне научне поузданости не буде разлог да се не предузму мере за спречавање деградације животне средине”. Свака активност мора бити планирана и изведена на такав начин да изазове најмање могуће промене животне средине. У случају потенцијалних и значајних утицаја на животну средину, требало би предузети превентивне активности, а нарочито треба подржати примену инструмената за процену утицаја на животну средину.

Начело избора најоптималније опције за животну средину Избор најоптималније опције за животну средину је систематски приступ. Процена утицаја различитих опција на животну средину омогућава одређивање опције или комбинације опција која доноси највећу корист и/или најмање штете за животну средину у целини, уз прихватљиве трошкове и профитабилност, како у дужем, тако и у краћем року. У случају сукоба између принципа близине или примене хијерархије отпада са принципом избора најоптималније опције за животну средину, предност се може дати избору најоптималније опције за животну средину.

Начело самодовољности Примена начела самодовољности подразумева успостављање интегрисане и погодне мреже постројења за поновно искоришћење и одлагање мешовитог комуналног отпада, укључујући сакупљање ове врсте отпада који створе други произвођачи отпада, узимајући у обзир најбоље доступне технике. Мрежа се формира тако да она буде довољна Републици Србији за одлагање и транспорт отпада, узимајући у обзир географске карактеристике региона и потребу за одвојеним постројењима за одређене врсте отпада. Ова мрежа треба да омогући одлагање или поновно искоришћење отпада у једном од најближих одговарајућих постројења, уз примену најприкладнијих метода и технологија у циљу обезбеђивања високог нивоа заштите животне средине и јавног здравља.

Начело близине и регионалног приступа управљању отпадом Отпад се треба третирати или одлагати што је ближе месту настанка, тј. у регији у којој је настао, како би се избегли нежељени утицаји транспорта на животну средину. Избор локације за постројење за третман и/или поновно искоришћење и/или одлагање зависи од локалних услова и околности, врсте и количине отпада, начина транспорта и одлагања, економске одрживости, као и могућег утицаја на животну средину. Регионално управљање отпадом обезбеђује се развојем и применом регионалних стратешких планова у складу са Програмом, заснованим на европском законодавству и националној политици.

Начело хијерархије управљања отпадом Хијерархија у управљању отпадом подразумева следећи редослед приоритета у пракси управљања отпадом:

Превенција: Мере које се предузимају пре него што супстанца, материјал или производ постане отпад, којима се смањује: количина отпада, укључујући поновну употребу производа или продужење животног века производа; штетни утицаји насталог отпада на животну средину и здравље људи; садржај штетних материја у материјалима;

Припрема за поновну употребу: Поступци у вези са поновном употребом отпада који укључују чишћење (нпр. старе одеће), функционално испитивање (нпр. електричних и електронских уређаја или њихових компоненти), или поправка и обнова одбачене опреме, помоћу којих се производи или компоненте производа који су постали отпад припремају за поново коришћење без било какве друге претходне обраде;

Рециклажа: Прерада отпадних материја у производе, материјале или супстанце било за изворне или друге сврхе („боца у боцу”, „метал у метал”, компостирање); – Остале операције поновног искоришћења: Употреба вредности отпада за друге корисне сврхе заменом других материјала који би се иначе користили за испуњавање одређене функције, или отпада који би био спреман да испуни ту функцију, у постројењу или

широј економији (нпр. насипање материјала, рекултивација, производња енергије, друге енергетске користи или употреба хемикалија);

Одлагање: Свака операција која није поновно искоришћење отпада, чак и када се материје поново користе или када се енергија производи као секундарни ефекат такве операције (нпр. спаљивање које није намењено за производњу енергије, одлагање отпада на депоније). Међутим, хијерархија управљања отпадом није апсолутни принцип. Треба предузети мере за постизање решења која ће створити најбољи могући општи резултат за животну средину. Такође се морају узети у обзир општи принципи заштите животне средине, као што су принцип предострожности и одрживости, техничка изводљивост и економска одрживост, заштита ресурса, као и општи утицај на животну средину, здравље људи, економију и социјални аспект. У посебним случајевима можда ће бити потребно одступити од строге хијерархије како би се ускладили са другим кључним принципима. На пример, за отпад који садржи POPs (садржај POPs изнад „доње границе“ како је дефинисано у смерницама Стокхолмске конвенције или релевантној регулативи), предност се даје другом третману којим се уништава или мења садржај POPs (нпр. спаљивање) у односу на рециклажу.

Начело продужене одговорности произвођача Шема продужене одговорности произвођача је програм интернационализације трошкова заштите животне средине и потрошње одређеног производа. Произвођачи производа сnose одговорност за утицај произведене робе током целог животног циклуса производа, укључујући одлагање. Произвођачи сnose највећу одговорност, јер они утичу на састав и карактеристике производа и амбалаже. Произвођач треба да се побрине за што мање стварање отпада, развој производа који се могу рециклирати и развој тржишта за поновну употребу и рециклажу њихових производа. Произвођачи или, ако то није случај, увозници и продавци могу испунити своје обавезе појединачно или заједно (укључивање у колективне оператере) у зависности од одређеног спроведеног законодавства.

Начело загађивач плаћа Да би се осигурала финансијски одржива активност у управљању отпадом, примењиваће се начело „загађивач плаћа“. Загађивачи морају сносити пуне трошкове последица својих активности. Трошкови сакупљања, третмана и одлагања отпада стога морају бити укључени у цену производа. Требало би применити принцип пуног повраћаја трошкова за услуге сакупљања и одлагања

отпада, као и увођење инструмената финансијске стимулације за поновну употребу и рециклажу отпада.

Посебни циљеви као предуслови за остваривање општег циља Програма управљања отпадом у Републици Србији

Посебан циљ 1.: Унапређен систем управљања комуналним отпадом кроз повећану стопу рециклаже, смањено одлагање биоразградивог отпада на депоније и смањено одлагање отпада на несанитарне депоније. За остварење овог посебног циља потребно је остварити следеће:

- повећање стопе рециклаже комуналног отпада на укупних 25% по маси до 2025. године и 35% до 2030. године;
- повећање стопе припреме за поновну употребу и рециклажу комуналног отпада на минимално 55% по тежини до краја 2025. године и минимално 60% по тежини до краја 2030. године;
- смањење одлагања биоразградивог отпада на депоније до 2028. године, на 75% укупне количине биоразградивог отпада створеног 2008. године;
- до краја 2029. године успостављено одвојено сакупљање за папир, метал, пластику, стакло и текстил;
- повећање стопе рециклаже биоотпада на 20% до 2025. године и 40% до 2029. године;
- повећање стопе рециклаже папира и картона на 25% до 2025. године и 35% до 2029. године;
- смањење одлагања отпада на несанитарне депоније на 0% до 2034. године.

Посебан циљ 2.: Успостављен систем одрживог управљања опасним и индустријским отпадом. За остварење овог посебног циља потребно је остварити следеће:

- до краја децембра 2029. године успостављено одвојено сакупљање фракција опасног отпада које производе домаћинства;
- изградити капацитете за управљање опасним и индустријским отпадом.

Посебан циљ 3.: Повећана стопа сакупљања, поновне употребе и рециклаже посебних токова отпада и ефикасније коришћење ресурса. За остварење овог посебног циља потребно је остварити следеће:

- повећање покривености система одвојеног сакупљања амбалажног отпада на 100% до 2028. године;
- рециклирање масеног удела целокупног амбалажног отпада од 65% до 2025. и 70% до 2030. године

Посебан циљ 4.: Ојачан капацитет институција у области управљања отпадом и усклађена регулатива са прописима ЕУ. Јачање капацитета институција односи се на усклађивање правног оквира са правним тековинама ЕУ, побољшање праћења и извештавања у области управљања отпадом, јачање капацитета Агенције за заштиту животне средине и јачање капацитета инспекције за заштиту животне средине. Такође, подразумева се јачање капацитета локалних самоуправа и државне управе, као и регионалних предузећа за управљање отпадом.

4.2. МЕЂУНАРОДНИ СТАНДАРДИ, ЕУ ДИРЕКТИВЕ

- Седми акциони програм ЕУ за животну средину до 2020. (Одлука 1386/2013/EU);
- Акциони план за циркуларну економију (COM(2015) 614) Европска комисија;
- Програмом за одрживи развој до 2030. године, који је донела Генерална скупштина Уједињених нација 2015. године, а посебно његов циљ да се до 2030. године отпад од хране по становнику смањи на половину;
- Европска стратегија за пластику у циркуларној економији (COM/2018/028);
- Нови акциони план ЕУ о циркуларној економији - За чистију и конкурентнију Европу (COM/2020/98);
- Софијска декларација о Зеленој агенди за Западни Балкан из 2020. године;

ДИРЕКТИВЕ

- Директива 2008/98/ЕС Европског Парламента и Савета о отпаду - Оквирна директива о отпаду;
- Директива 2018/851 ЕУ о измени директиве 2008/98/ЕС о отпаду представља измену Оквирне директиве о отпаду у складу са раније прописаном хијерархијом управљања отпадом. Између осталих, кључни захтев које је прописала ова директива је успостављање одвојеног скупљања барем за папир, метал, пластику и стакло, а најкасније до 1. јануара 2025. године за текстил;

- Имплементациона одлука Комисије (ЕУ) 2019/1004 која утврђује правила за израчунавање, проверу и извештавање података о отпаду у складу с Директивом 2008/98/ЕС;
- Директива о депонијама 1999/31/ЕС;
- Директива ЕУ 2018/850 о изменама директиве о депонијама;
- Имплементациона одлука Комисије (ЕУ) 2019/1885 којом се утврђују правила за обрачун, верификацију и извештавање података о депонијама комуналног отпада;
- Директива 94/62/ЕС о амбалажи и амбалажном отпаду;
- Директива 94/62/ЕС о амбалажи и амбалажном отпаду Допуњена Директивом ЕУ 2018/852 из пакета циркуларне економије;
- Имплементациона одлука Комисије ЕУ 2019/665 (правила и критеријум за обрачун достигнутих циљева);
- Директива 2000/53/ЕС о отпадним возилима;
- Директива 2006/66/ЕС о батеријама и акумулаторима и отпадним батеријама и акумулаторима;
- Директива 2012/19/ЕУ о отпадној електричној и електронској опреми;
- Директива (ЕУ) 2018/849 Европског парламента и Савета о изменама Директиве 2000/53/ЕС о отпадним возилима, Директиве 2006/66/ЕС о батеријама и акумулаторима и отпадним батеријама и акумулаторима и Директиве 2012/19/ЕУ о отпаду;
- Директива (ЕУ) 2019/904 о смањењу утицаја одређених пластичних производа на животну средину;
- Директива (ЕУ) 2019/904 о смањењу утицаја одређених пластичних производа на животну средину;
- Директива 96/59/ЕС о РСВ/РСТ замењена је у току 2009. године Уредбом (ЕЗ) бр. 596/2009;
- Уредба о дуготрајним органским загађујућим материјама ЕУ 2019/1021;
- Директива 87/217/ЕЕС о спречавању и смањењу загађења животне средине азбестом;
- Директива 2010/75/ЕУ о индустријским емисијама (претходиле су јој: Директива о интегрисаном спречавању и контроли загађивања 1996/61/ЕС, Директива о великим постројењима за сагоревање 2001/80/ЕС, Директива о спаљивању отпада 200/76/ЕС, Директива 1999/13/ЕС о постројењима у којима се користе испарљива органска једињења, Директива о отпаду из индустрије титан-диоксида 78/176/ЕЕС, СЕВЕСО

Директива 2012/18/ЕУ, Директива о испарљивим органским једињењима у бојама 2004/42/ЕС и 2010/79/ЕУ);

- Директива 2009/125/ЕЗ о успостављању општег оквира за утврђивање захтева еко-дизајна за производе који утичу на потрошњу енергије;

4.3. НАЦИОНАЛНО ЗАКОНОДАВСТВО РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

4.3.1. Закони

Закон о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС“, број 30/2018). Овим законом се уређује плански систем Републике Србије, односно управљање системом јавних политика и средњорочно планирање, врсте и садржина планских докумената које у складу са својим надлежностима предлажу, усвајају и спроводе сви учесници у планском систему, међусобна усклађеност планских докумената, поступак утврђивања и спровођења јавних политика и обавеза извештавања о спровођењу планских докумената, као и сходна примена обавезе спровођења анализе ефеката на прописе и на вредновање учинака тих прописа.

Закон о заштити животне средине („Службени гласник РС“, бр. 135/2004, 36/2009- др. закон, 72/2009-др. закон, 43/2011-УС, 14/2016, 76/2018 и 95/2018-др. закон) предвиђа интегрисани систем заштите животне средине, укључујући акционе планове, услове и инструменте за одрживо управљање и очување природне равнотеже, интегритет, разноликост и квалитет природних вредности и услове за опстанак живих бића, спречавање, контролу, смањење и санацију свих облика загађења, промовисање и коришћење производа, процеса, технологија и праксе који имају мање штетан утицај на животну средину, примену посебних правила понашања у управљању отпадом од његовог настанка до одлагања, односно спречавање или смањење стварања отпада, поновну употребу и рециклажу, одвајање секундарних сировина и употреба отпада као горива, увоз, извоз и транзит отпада, надлежности Агенције за заштиту животне средине, обука особља за надоградњу знања и повећање свести, приступ информацијама и учешће јавности у процесу одлучивања. Поред тога, закон предвиђа правило хијерархије у управљању отпада, од стварања до коначног одлагања, укључујући спречавање, поновну употребу и рециклажу, прекогранично кретање отпада. На основу овог закона, усвојени су и подзаконски акти.

Закон о управљању отпадом („Службени гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 14/2016, 95/2018-др. закон и 35/2023.) утврђује врсте отпада и његову класификацију, планирање управљања отпадом, заинтересоване стране, обавезе и одговорности у погледу управљања отпадом, управљање посебним токовима отпада, захтеве и процедуре за издавање дозвола, прекогранично кретање отпада, извештавање, финансирање управљања отпадом, надзор и друге релевантне аспекте управљања отпадом.

Управљање отпадом састоји се од скупа активности од заједничког интереса које обухватају спровођење прописаних акционих планова који се спроводе у процесима сакупљања, транспорта, складиштења, третмана и одлагања отпада, укључујући надзор над наведеним активностима и одговорност за постројења за управљање отпадом по њиховом затварању. На основу овог закона усвојен је низ подзаконских аката који детаљно дефинишу оквир управљања отпадом, укључујући управљање посебним токовима отпада. Поред тога, ови подзаконски акти даље усклађују национално законодавство са прописима ЕУ у овој области. У припреми су измене овог закона у циљу даљег усаглашавања са Директивама ЕУ и пакетом који се односи на циркуларну економију.

Закон о амбалажи и амбалажном отпаду („Службени гласник РС”, бр. 36/2009 и 95/2018-др. закон) утврђује захтеве у области заштите животне средине који се односе на амбалажу и које она мора да испуњава да би била стављена на тржиште; управљање амбалажом и амбалажним отпадом, извештавање о амбалажи и амбалажном отпаду, економске инструменте, као и друга релевантна питања која се односе на амбалажу и управљање амбалажним отпадом. Законом се такође уређује увезена и произведена амбалажа, тј. амбалажа стављена на тржиште, као и амбалажни отпад настао у пословним активностима на територији Републике Србије, без обзира на његово порекло и намену, и коришћени амбалажни материјал. У припреми су измене закона у циљу даљег усаглашавања са ЕУ директивом. На основу ових закона донета су одговарајућа подзаконска акта ради ближег уређивања појединих питања у области управљања отпадом утврђених законом. У припреми су измене овог закона у циљу даљег усаглашавања са Директивама ЕУ.

Доношењем Закона о управљању отпадом и Закона о амбалажи и амбалажном отпаду, постављени су услови за успостављање и развој интегрисаног система управљања отпадом у Републици Србији, у складу са стандардима релевантног законодавства ЕУ у овој области. Поред тога, управљање отпадом је директно или индиректно уређено другим прописима који обезбеђују правни оквир за заштиту животне средине и одрживи развој у Републици Србији.

Закон о комуналним делатностима („Службени гласник РС”, бр. 88/2011, 104/2016 и 95/2018) утврђује комуналне услуге и уређује опште услове и начин њиховог пружања, омогућава организовање и пружање комуналних услуга за две или више општина и/или градовима, под условима предвиђеним законом и споразумима између скупштина општина.

Закон о накнадама за коришћење јавних добара („Службени гласник РС”, бр. 95/18, 49/19, 86/2019 - усклађени дин. изн., 156/2020 - усклађени дин. изн., 15/2021 - доп. усклађени дин. изн., 15/2023 - усклађени дин. изн., 92/2023 и 120/2023 - усклађени дин. изн.) прописује накнаду за производе који после употребе постају посебни токови отпада, а који су предмет овог програма.

Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 88/10) утврђује односе између политике заштите животне средине и других секторских политика које се тренутно развијају, као и развој нових планова и програма у области просторног и урбанистичког планирања или намене земљишта, пољопривреде, шумарства, рибарства, ловства, енергетике, индустрије, саобраћаја, управљања отпадом, управљања водама, телекомуникације, туризам, очување природних станишта и дивље флоре и фауне и успостављање оквира за усвајање будућих развојних пројеката. Поред тога, овај закон уређује услове, начин и поступке спровођења стратешке процене утицаја одређених планова и програма на животну средину у фазама њихове припреме и усвајања, као и садржај извештаја из стратешке процене, њеној провери и укључивању јавности, тј. учествовање у поступку процене извештаја.

Закон о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 36/09) прописује поступак процене потенцијално значајних утицаја одређених пројеката које спроводе јавна или приватна предузећа на животну средину, садржај студије о процени утицаја на животну средину, одговорност подносилаца захтева за дозволе или одобрења за изградњу или реконструкцију зграда, промену технологије, проширење капацитета, прекид рада и отказивање пројеката који могу имати важан утицај на животну средину, као и друге интервенције које се одвијају у природи и природном окружењу, учешће јавности у развоју или одобрењу пројекта. Процена утицаја врши се у случају пројеката из области индустрије, рударства, енергетике, саобраћаја, туризма, пољопривреде, шумарства, управљања водама, управљања отпадом и комуналних услуга, као и у случају пројеката планираних у заштићеним подручјима или заштићеном окружењу непокретног културног добра.

Законом о заштити ваздуха („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 10/13 и 26/21 – др. закон) уређује се управљање квалитетом ваздуха и утврђују мере, начин организовања

и контроле спровођења заштите и унапређења квалитета ваздуха као природне вредности од заједничког интереса под посебном заштитом.

Закон о локалној самоуправи („Службени гласник РС”, бр. 129/07, 83/14, 101/16, 47/18 и 111/2021) прописује права и одговорности јединице локалне самоуправе утврђене Уставом Републике Србије, законом, другим прописом и статутом (кључне и поверене послове), могућност сарадње и удруживања јединица локалне самоуправе ради остваривања заједничких циљева, планова и развојних програма, као и других послова од заједничког интереса.

4.3.2. Уредбе Владе Републике Србије

- Уредба о утврђивању Плана смањења амбалажног отпада за период од 2020. до 2024. године („Сл. гласник РС”, бр. 81/2020 и 93/2023);
- Уредба о одлагању отпада на депоније („Сл. гласник РС”, бр. 92/2010);
- Уредба о плану смањења амбалажног отпада за 2025-2030. ("Службени гласник РС", бр. 81/2020 и 93/2023);
- Уредба о начину и поступку управљања отпадом од грађења и рушења: („Сл. гласник РС”, бр. 93/2023-4, 94/2023-58 (исправка);
- Уредба о производима који после употребе постају посебни токови отпада, обрасцу дневне евиденције о количини и врсти произведених и увезених производа и годишњег извештаја, начину и роковима достављања годишњег извештаја, обвезницима плаћања накнаде, критеријумима за обрачун, висину и начин обрачунавања и плаћања накнаде ("Сл. гласник РС", бр. 54/2010, 86/2011, 15/2012, 41/2013-др. правилник, 3/2014, 81/2014-др. правилник, 31/2015-др. правилник, 44/2016-др. правилник, 43/2017-др. правилник, 45/2018-др. правилник, 67/2018-др. правилник, 95/2018-др. закон и 77/2021);
- Уредба о критеријумима за избор локација инфраструктуре за управљање отпадом;
- Уредба о висини и условима за доделу подстицајних средстава („Службени гласник РС”, бр. 88/2009, 67/2010, 101/2010, 86/2011 и 35/2012.

4.3.3. Правилници Министарства заштите животне средине

- Правилник о условима и начину сакупљања, транспорта, складиштења и третмана отпада који се користи као секундарна сировина или за добијање енергије („Сл. гласник РС”, бр. 98/2010);

- Правилник о категоријама, испитивању и класификацији отпада („Сл. гласник РС”, бр. 56/2010, 93/2019 и 39/2021), Прилог 1. Каталог отпада;
 - Правилник о третману уређаја и отпада који садржи РСВ ("Сл. гласник РС", бр. 37/2011);
 - Правилник о листи електричних и електронских производа, мерама забране и ограничавања употребе електричне и електронске опреме која садрже опасне материје, методама и поступцима за збрињавање отпада од електричне и електронске опреме("Сл. гласник РС", бр. 99/2010);
 - Правилник о начину и поступцима управљања истрошеним батеријама и акумулаторима ("Службени гласник РС", бр. 86/2010);
 - Правилник о начину и поступку управљања отпадним возилима (Службени гласник РС“, бр. 98/2010);
 - Правилник о садржини захтева за упис у Регистар нуспроизвода и Регистар отпада који је престао да буде отпад („Службени гласник РС“, бр. 76/ 2019, 95/2022);
 - Правилник о техничким захтевима и другим посебним критеријумима за поједине врсте отпада који престају да буду отпад ("Службени гласник РС", бр.78/2019);
 - Правилник о начину и поступку управљања отпадним гумама („Службени гласник РС“, бр. 104/2009, 81/2010);
 - Правилник о начину и поступку управљања отпадним уљима („Службени гласник РС“, бр. 71/2010.);
 - Правилник о техничким и другим захтевима за пластичне кесе са адитивом за оксидациону разградњу и биоразградњу, о оцењивању усаглашености и условима које мора да испуни именовано тело („Службени гласник РС“, бр. 3/2012);
- и други прописи који произилазе из обавезе усаглашавања са прописима ЕУ.

4.4. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР

Кључну институционалну одговорност у области управљања отпадом има Министарство заштите животне средине. Министарство, у складу са Законом о министарствима обавља послове државне управе који се, између осталог, односе на: управљање отпадом, укључујући опасан отпад, осим радиоактивног отпада; одобравање прекограничног промета отпада, као и друге послове одређене законом. Министарство предлаже Влади стратегију и националне планове управљања отпадом; координира и врши послове управљања отпадом од значаја за Републику; даје сагласност на регионалне планове управљања отпадом, осим за планове на територији аутономне покрајине; издаје дозволе прописане законом; врши надзор и контролу

примене мера поступања са отпадом и предузима друге мере и активности, у складу са међународним уговорима и споразумима.

Агенција за заштиту животне средине, као орган управе у саставу Министарства са својством правног лица, обавља послове државне управе који се односе на вођење и ажурирање базе података о управљању отпадом у информационом систему заштите животне средине, у складу са законом којим се уређује заштита животне средине.

На покрајинском нивоу, кључну одговорност у области заштите животне средине има Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине, на основу надлежности које су пренете на АП Војводину Законом о утврђивању надлежности АП Војводине.

Јединице локалне самоуправе имају надлежности у области комуналних делатности и одговорни су за стратешку процену планова и програма, процену утицаја пројеката на животну средину и издавање интегрисаних дозвола из своје надлежности. Управљање комуналним отпадом је брига локалне самоуправе. Према Закону о управљању отпадом, јединица локалне самоуправе: доноси локални план управљања отпадом и стара се о његовом спровођењу; спроводи управљање неопасним (што укључује комунални) и инертним отпадом на својој територији; уређује поступак наплате услуга; издаје дозволе и друге акте; врши надзор и контролу мера поступања са отпадом, као и друге послове утврђене законом.

Стручне организације за испитивање отпада обављају послове испитивања отпада за потребе класификације у прекограничном кретању отпада, третмана и одлагања отпада, као и за потребе проглашења престанка статуса отпада, у складу са опсегом делатности за које су акредитоване, и издају извештај о испитивању отпада. До 2021. године, акредитовано је девет институција са статусом стручне организације за испитивање отпада.

Остали учесници са одређеном улогом у управљању отпадом према Закону о управљању отпадом су произвођачи или увозници производа, произвођачи отпада, власници и држаоци отпада, превозници отпада, посредници/трговци и оператери постројења за управљање отпадом. Ти актери долазе из јавног и приватног сектора.

Поред институција са одређеном улогом у управљању отпадом, учешће јавног сектора (укључујући организације потрошача и поједине произвођаче отпада) веома је важно за успех у спровођењу политике управљања отпадом.

Промена понашања потрошача је пресудни фактор за подстицање иницијатива у сектору управљања отпадом, као што су превенција отпада или раздвајање на месту настанка у домаћинствима.

Такође, удружења (организације цивилног друштва) регистрована у складу са Законом о удружењима („Службени гласник РС”, бр. 51/2009, 99/2011-др. закони и 44/2018-др. закон) која се баве питањима заштите животне средине и медији, имају значајну улогу у подршци спровођењу циљева управљања отпадом, кампањама информисаности грађанства, као и директној комуникацији са грађанством.

4.5. БЕЗА СА ДРУГИМ ДОКУМЕНТИМА

-Програм управљања отпадом у Републици Србији за период 2022-2031. Програм је израђен је у складу са Законом о планском систему Републике Србије, Законом о управљању отпадом и пратећим подзаконским актима;

-Акциони план за период 2022-2024. године за спровођење Програма управљања отпадом у Републици Србији за период 2022-2031. године;

-План развоја општине Нова Варош 2022-2029.;

-Регионални план управљања отпадом за општине Пријеполје, Нова Варош, Прибој и Сјеница за период 2011-2020.;

-Локални план управљања отпадом општине Нова Варош за период 2011-2020.;

-Акциони план за период 2024-2027., за спровођење и реализацију Локалног плана за управљање отпадом Општине Нова Варош за период 2024-2033.

4.6. КРАТАК ОСВРТ НА ПРЕТХОДНИ ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТ (ЕКС-ПОСТ АНАЛИЗА)

Општина Нова Варош је у претходном планском периоду отпочела неколико важних развојних процеса у сектору управљања отпадом:

- Реструктурирање ЈП “3. Септембар”,
- Формирање регионалног предузећа за управљање отпадом Бањица,
- Изградња инфраструктуре за селекцију отпада,
- Изградња и почетак рада рециклажног центра,
- Проширење обухвата сакупљања отпада са сеоског дела општине,
- Чишћење дивљих депонија и спречавање штетних ефеката одлагања отпада.

Кључни изазови су:

- Споро напредовање изградње регионалне санитарне депоније Бањица, рок за изградњу утврђен Регионалним планом управљања отпадом општина Пријепоље, Нова Варош, Прибој и Сјеница за период 2011-2020., је истекао. Према том документу Регионална санитарна депонија Бањица је требало да буде спремна за прихват отпада 2013. године, а према садашњим сазнањима неће бити оперативна до 2027. године;
- Рециклажни центар, рециклажо двориште или по тренутној терминологији „Центар за сакупљање отпада“ је у складу са истим планом изграђен, постављена је и одговарајућа сакупљачка мрежа „Рециклажна острва“-17 острва, покренута је линија за завршну селекцију, али је њен рад блокиран издавањем дела пословног простора приватној компанији;
- Удаљеност Нове Вароши од рециклера (купци издвојених секундарних сировина и секундарног горива) на националном нивоу и стални недостатак финансијских средстава ЈП “3. Септембар”;
- Према регионалном плану 2024. године би требало да буде оперативна централна компостана, али тренутне активности везане за изградњу компостане још нису покренуте. Преко пројекта „Одрживе и инклузивне услуге на локалном нивоу“, који финансира Влада Краљевине Шведске, анализирају се потребе општине Нова Варош за изградњу постројења за компостирање биоотпада;

Закључак је да је већина активности које треба да доведу до остварења седам постављених циљева започета, неке су и даље у току, већина је и даље актуелна (потребно је окончати реализацију). Избор активности није свуда потпуно усклађен са постављеним циљевима. Следи таксативни приказ постављених циљева, очекиваних резултата, планираних и реализованих активности у претходном периоду.

Циљ 1: Ојачани административни и нормативни капацитети на нивоу општине у области управљања отпадом

Очекивани резултати: Адекватан стручни кадар и донете благовремене и усаглашене са законским прописима одлуке, које ће да прате реално стање ствари на терену.

Р.бр.	Назив активности	Реализована	Није реализована	Реализација је у току	Потребно наставити	Није више актуелно
1.1.	Јачање административних капацитета у области управљања отпадом		*		*	
1.2.	Јачање капацитета инспекцијских служби и боља координација општ. и реп. инспекције				*	
1.3.	Боља комуникација између општина у региону у области управљања отпадом		*		*	
1.4.	Усклађивање локалних одлука са новом законском регулативом	*			*	

Табела 4.6.1. Циљ 1

Што се тиче ЈП “3. Септембар”, систематизацијом радних места предвиђена су сва потребна радна места али када је позиција „Радник на изношењу смећа“ у питању, на тој позицији недостаје 4 извршиоца, неквалификованог образовног профила.

Приказ актуелне систематизације радних места Радне јединице чистоћа и механизација:

радно место	степен СС	образовни профил	број извршилаца
шеф техничке докум.	BCC VII/3	технички факултет	1
шеф оперативе	KB III/1	средња школа	1
возач	KB III/1	средња школа	5
аутомеханичар, рук.грађев.машина	KB III/1	средња школа	1
радник на изношењу смећа	НК I/1	основна школа	7
радник на одржавању чистоће	НК I/1	основна школа	4
портир	НК I/1	основна школа	1

Табела 4.6.1.а. Систематизације радних места

Циљ 2: Повећана покривеност становништва услугом сакупљања, побољшана техничка и кадровска опремљеност ЈКП и афирмација јавно приватног партнерства.

Очекивани резултати: Доступна услуга прикупљања и одлагања отпада већини становништва на територији општине Нова Варош и општа добробит у очувању животне средине.

Р.б.	Назив активности	Реализована	Није реализована	Реализација је у току	И даље актуелно	Није више актуелно
2.1.	Прикупљање детаљних података о количинама и саставу отпада који настаје на територији општине Нова Варош	*			*	
2.2.	Израда плана сакупљања за проширење обухвата	*				*

	до 80% становништва					
2.3.	Набавка посуда за сакупљање комуналног отпада	*			*	
2.4.	Одређивање локација за постављање посуда	*			*	
2.5.	Набавка потребних возила и пратеће опреме	*		*	*	
2.6.	Ревизија рута и динамике сакупљања	*				*
2.7.	Подршка укључивања приватног сектора у области сакупљања отпадом		*		?	

Табела 4.6.2. Циљ 2

- Преко пројекта CLEAN и прекограничне сарадње, 19. 7. 2013. године, инсталирана је и пуштена у погон Преса за балирање БН-25 хоризонтална, Ламелно хоризонтално коси тракасти транспортер и Перфоратор за ПЕТ као и 17 рециклажних острва са по 4 контејнера за папир, метал, стакло и пластику.

- У 2014. години, преко REPOS програма и донације јапанске амбасаде набављена смећарка од 16m³, марке IVECO, тип NEWEURO CARGO ML180E 25E6, година производње 2014., са надоградњом марке „PECOP“ Гаџин Хан, тип ФМ 16m³. Вредност смећарке је 8.800.000 дин. без ПДВ-а, односно 10.560.000 дин. са ПДВ-ом. Од остатка добијених средстава набављено 34 контејнера од 1,1m³, укупне вредности без ПДВ-а 833.000 дин.

-У 2015. години, из сопствених средстава набављен је 51 контејнер од 1,1m³, укупне вредности 1.366.800 дин. и 4 велика контејнера од 5m³ укупне вредности 128.640,00 дин.

-У 2018. години, Предузеће је из сопствених средстава набавило радну машину CATERILLAR 434 F2, укупне вредности 9.992.400 дин. са ПДВ-ом.

-У 2020. години, из сопствених средстава набављено 50 контејнера од 1,1m³ укупне вредности 1.620.000 дин. са ПДВ-ом.

-У 2021. години, од Министарства за заштиту животне средине добијено је 120 пластичних контејнера од 1,1m³.

-У 2022. години, сопственим средствима ЈП "З. Септембар", набављен је камион кипер IVECO. Испоруку новог камиона двоосовинца (4x4), година производње 2022., су извршили заједнички "Auto MB Commerce" d.o.o. Ниш за камион и надградњу "ATRIKOD" d.d.o. Крушевац. Вредност камиона је 11.988.000 дин. са ПДВ-ом.

Циљ 3.: Развијена јавна свест грађанства и привреде о значају управљања отпадом и учешћа у одлучивању.

Очекивани резултати: Развијена свест корисника и корисница комуналних услуга о заједничкој користи за све кориснике у локалној заједници.

Р.Б.	Назив активности	Реализована	Није реализована	Реализација је у току	И даље актуелно	Није више актуелно
3.1.	Развијање јавне свести о потреби правилног поступања са отпадом, посебно код деце и омладине	*			*	
3.2.	Информисање грађанства о увођењу и значају услуге сакупљања отпада			*	*	
3.3.	Спровођење програма о значају одвојеног сакупљања и рециклаже		*		*	

	отпада					
3.4.	Успостављање канала комуникације између грађанстваи општине		*	Испитивање задовљства Корисника и корисница услуга: урађено током израде овог плана (извод из анализе резултатаглава 7, комплетан извештај у посебном документу)		
3.5.	Информисање грађанства о могућностима учешћа у одлучивању и доступности информација од јавног значаја				*	

Табела 4.6.3. Циљ 3

Циљ 4.: Отварање Регионалног центра за управљање отпадом, трајно уклањање дивљих депонија и рекултивисано постојеће сметлиште.

Очекивани резултати: Смањење трошкова прикупљања и одвожења отпада, заштита животне средине и коначно одлагање отпада у складу са законском регулативом.

Р.б.	Назив активности	Реализована	Није реализована	Реализација је у току	И даље актуелно	Није више актуелно
1.1.	Завршетак изградње Регионалног центра за управљање отпадом (прве фазе) и пуштање у функцију		*		*	

1.2.	Израда техничке документације за санацију сметлишта Друглићи			*	*	
1.3.	Санација сметлишта Друглићи			*	*	
1.4.	Уклањање дивљих депонија	*		*	*	

Табела 4.6.4. Циљ 4

Пројекат прве фазе затварања постејећег сметлишта је завршен, радови делимично изведени, вредност радова око 60 мил. дин. средства обезбеђена од Министарства за заштиту животне средине. У току су договори између општина Прибој, Пријепоље и Нова Варош око начина проширења тела тренутног сметлишта на локацији Друглићи. Након договора следи израда пројектне документације за другу фазу, јер радови око трансфер станице не теку по договореној динамици, а отпад из ове три општине мора негде да се одлаже. Проширењем тела депоније на локацији Друглићи, привремено се решава проблем одлагања отпада до активирања трансфер станице и санитарне депоније на локацији Бањица.

Када су дивље депоније у питању обезбеђена је подршка од МЗЖС у току 2021. године, када је уклоњено 15 депонија и 2022. године, када је уклоњено 10 дивљих депонија.

Циљ 5.: Успостављен систем одвојеног сакупљања, сепарације и рециклаже отпада.
Очекивани резултати: Смањење количине отпада који се одлаже на депонији, продужетак коришћења депоније, смањење трошкова, реализација прихода од продаје рециклабирног материјала и очување животне средине.

Р.б.	Назив активности	Реализована	Није реализована	Реализација је у току	И даље актуелно	Није више актуелно
5.1.	Дефинисање локација, набавка и постављање контејнера за селективно сакупљање	*			*	

	рециклабилног отпада - зелена острва					
5.2.	Изградња рециклажног дворишта	*			?	?
5.3.	Обезбеђење тржишта за прикупљене рециклабилне компоненте отпада	*			*	
5.4.	Успостављање система одвојеног сакупљања опасног отпада из домаћинства		*		*	

Табела 4.6.5. Циљ 5

Рециклажно двориште је опремљено и почело је са прикупљањем и раздвајањем секундарних сировина, али је на том простору инсталирана производња пелета у оквиру приватне компаније и сада не постоје услови за наставак рада. Осим тога уочен је проблем пласмана издвојених секундарних сировина због незаинтересованости рециклера (мале количине и велика удаљеност).

Циљ 6.: Развијен и имплементиран систем за финансирања управљања отпадом на локалном нивоу.

Очекивани резултати: Ефикасно управљање отпадом на нивоу локалне заједнице уз обезбеђене услове у опреми и броју и структури извршилаца.

Р.б.	Назив активности	Реализована	Није реализована	Реализација је у току	И даље актуелно	Није више актуелно
1.1.	Реструктурирање ЈП “З. Септембар” за обављање послова из својих надлежности	*			*	
1.2.	Формирање регионалног јавно-	*		*	*	

	комуналног предузећа за управљање Регионалним центром за управљање отпадом					
1.3.	Примена принципа пуне надокнаде трошкова		*		*	
1.4.	Измене система обрачуна		*		*	

Табела 4.6.6. Циљ 6

Реструктурирање ЈП “З. Септембар” ће зависити од промењених околности у моменту стављања у погон трансфер станице, али у овом тренутку још није утврђена расподела одговорности између ЈП “З. Септембар” и новог, регионалног предузећа Бањица, те ће се у складу са тим и извршити неопходне промене.

Што се тиче тарифног система, анализа услова финансијске одрживости коју су обавили стручњаци ангажовани од стране СКГО је показала да добијена цена не покрива трошкове и да је неопходно повећање истих и више од наведене у анализи. Приликом разматрања трошкова који оптерећују услугу одвоза отпада, нису узети у обзир трошкови радне заједнице који значајно утичу на билансе. Мишљење ЈП “З. Септембар” је да је решење проблема у наплати услуге изношења смећа према количини и врсти отпада, уместо по (m²) стамбене површине, али за сада не постоје услови за такав начин наплате.

Циљ 7.: Успостављен систем управљања посебним токовима отпада.

Очекивани резултати: Безбедно управљање опасним и посебним отпадом, како би се елиминисале могуће инцидентне ситуације са далекосежним последицама.

Р.б.	Назив активности	Реализована	Није реализована	Реализација је у току	И даље актуелно	Није више актуелно
1.1.	Обезбеђење услова (подстицајних мера) за		*		*	

	успостављање система за управљање токовима отпада у складу са законом					
1.2.	Одређивање локација у општини за сакупљање појединих токова отпада		*		*	

Табела 4.6.7. Циљ 7

У наставку процеса наведеним у претходном документу, у складу са искуствима и уоченим слабостима из претходног планског периода, су постављени нови циљеви, предложене нове мере и развијен је детаљан акциони план са пројекцијом и извором потребних средстава (где год је било могуће). Наставиће се примена мера и даље развијати активности које су у претходном периоду давале очекиване резултате. Активности су орочене и утврђена је матрица одговорности. Осим тога урађена је кратка анализа услова изводљивости плана и анализа претпоставки, ризика, претњи.

5. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ОПШТИНИ НОВА ВАРОШ

5.1. ПРИРОДНИ ЧИНИОЦИ

5.1.1. Географски положај

Општина Нова Варош налази се у југозападном делу Србије и централном делу Златиборске области. Граничи се са општинама Сјеница, Пријепоље, Прибој, Чајетина и Ариље које припадају Златиборској области и општином Ивањица која припада Моравичкој области.

Подручје општине лежи између $43^{\circ} 20''$ и $43^{\circ} 38''$ северне географске ширине. Најсевернија тачка налази се на планини Златибор (тригонометар на 1251 метара надморске висине) и њене координате су $43^{\circ} 38''$ с.г.ш. и $19^{\circ} 46''$ и.г.д. Најјужнија тачка лежи на југоисточним обронцима планине Златар (1.169 m н.в.) и њене координате су $43^{\circ} 20''$ с.г.ш. и $19^{\circ} 51''$ и.г.д. Најисточнија тачка је на планини Јавор (1.519 m н.в.) и њене координате су $43^{\circ} 26,5''$ с.г.ш. и $20^{\circ} 4''$ и.г.д. Најзападнија тачка је на реци Лим, западно од Златарских Челица (435 m н.в.) и њене координате су $43^{\circ} 29''$ с.г.ш. и 19°

38“ и.г.д. Одстојање од најсеверније до најјужније тачке износи 47 km, а између најисточније и најзападније тачке 44 km.

Слика 5.1. Мапа насеља општине Нова Варош

Цео простор је смештен од Сјеничке котлине (1.200 m н.в.) са југа, одакле се пење врховима Златара (врх 1.625 m.н.в.) југозападно и спушта у долину реке Лим (435 m н.в.) западно, пењући се, затим, преко Оштрика (врх 1.263 m н.в.) северозападно пресецајући Рутошку долину (село Рутоши) и преко Орајевице (1.164 m н.в.) спушта, пресецајући реку Увац у доњем току одакле се поново пење на Златибор (тригонометар на 1251 m н.в.) и испод Чиготе, на северу, спушта се североисточно реком Љубишницом од које се даље пење преко Црног врха (1.229 m н.в.), јужном страном планине Мучањ (153 m н.в.), преко Жедне главе (1.439 m н.в.), Чемернице (1.309 m н.в.) до Јавора (1.519 m н.в.) на истоку и спушта Кладничком реком до Увачког језера (990 m н.в.) југоисточном страном преко језера, уз реку Вељушницу, поново излази на Сјеничку котлину.

Златиборска област се налази у југозападном делу Србије, простирући се од запада долином реке Дрине, која је граница Републике Србије и Босне и Херцеговине, према северу до ваљевских планина (Мачванска и Колубарска област), док се са источне стране граничи са Моравичком и Рашком области, а са јужне стране са долином реке Лим и границом са Републиком Црном Гором.

Општина Нова Варош захвата простор површине 581 km², што чини око 9,5 % територије Златиборске области (6.140 km²) и на 6. је месту по површини у области.

На територији општине Нова Варош, по попису спроведеном 2022. године, живи 13.626, становника, што је за скоро 20% мање него број становника по попису из 2002. године. На територији општине Нова Варош има 6.895 мушкараца и 6.731 жена. Од овог броја 86,6% је пунолетно становништво.¹

Општина Нова Варош формирана је као целина са 32 насељена места и 13 месних заједница, од којих су 12 сеоске и једна градска.

5.1.2. Геологија

Територију општине Нова Варош, од истока према западу, чине три венца планина паралелно поређаних и одвојених једном висоравни (која се претвара укотлину и чини најплоднији део територије) и другом котлином која се простира низ северне падине планине Златар. Рељефом доминирају заталасане флуви- денудационе површи, котлинска проширења, планине и сужења Лима, Увца и њихових притока. Територија општине Нова Варош оивичена је планинским венцима Златара, Голије, Јавора, Чемернице, Мучња, Муртенице и Златибора. Кречњачки масив Златара, просечне висине 1.500 m, дуг је 22 km, а широк 10-12 km. Простире се између реке Лим (његових десних притока-реке Милешевке и Бистричке реке) и реке Увац и његове леве притоке реке Злошнице.

Елементи који карактеришу територију са аспекта инжењерско-геолошке неповољности су:

- Нестабилност терена у погледу клижења. Оваква подручја према Инжењерско-геолошком атласу Србије заузимају крајња југозападна подручја општине. То значи да су ови терени у геолошком смислу неповољнији због присуства раседа и сеизмичких потреса, који доводе до пуцања и клижења терена. Клизишта се везују са слабо очврсле, јако испуцале и алтерисане стенске масе на стрмим падинама везане за дијабаз-ројначку формацију;

¹Извор је са Аналитичког сервиса и сајта Републичког секретаријата за јавне политике Владе Републике Србије <https://rsjp.gov.rs/sr/analiticki-servis/>

- Еродибилност је присутна у централним и крајње јужним подручјима општине Нова Варош. Због конфигурације терена (стрме и високе литице) и састава стенског материјала (испуцале, слабо очврсле и алтерисане стенске масе), ова неповољност је изразито изражена;
- Крашки процеси су врло изражени у кречњачким теренима – интензиван крас, заузимају централне, источне и североисточне терене општине. Изван издвојених зона су терени релативно повољних инжењерско-геолошких карактеристика (северозападни делови општине).

Према мапи сеизмичких региона, анализирано подручје спада у комплексне терене где су могући потреси од 6 оМКС у централним, источним, западним, јужним и северним деловима општине, укључујући подручје самог града Нове Вароши. Ово подручје је познато као сеизмички веома нестабилно. Врло чести су потреси мањег интензитета (до 4 оМКС). Југоисточни делови општине (планина Јавор и јужније од ње) су сеизмички још нестабилнији, где су процењени могући потреси до 7 оМКС.

5.1.3. Хидрологија

Окосницу хидрографске мреже општине Нова Варош чини река Увац, као највећа притока реке Лим. Увац извире испод североисточних падина планине Озрен, на око 14 km од Сјенице. Скоро сви водотокови на територији општине припадају сливу Увца, изузев мањег, северисточног дела, који припада сливу Рзава и југозападног дела који припада сливу Лима.

Увац, чија је дужина тока 115 km има карактер изразито планинске реке, усечене у кланце који су у фази веома активне ерозије. Располаже значајним енергетским потенцијалом, па су на њеном горњем и средњем току изграђене три хидроелектране са три акумулациона језера. Слив Увца има укупну површину од 1.340 km².

Слика 5.2. Увац - Златарско језеро

На територији општине Нова Варош са десне стране Увца су притоке Кладница, Вршевина, Тисовица, Марица река и Шупљица, а са леве Вељушница и Злошница.

Лим је најввећа притока реке Дрине по дужини тока, величини слива, количини воде и могућностима коришћења водних снага. На њему је, као најнижа степеница система лимских ХЕ изграђена ХЕ Потпећ са акумулацијом Потпећ. Брана језера Потпећ висока је 46 m, а дуга 215 m. Језеро се налази на надморској висини од 436 m, има акумулацију од 44 милиона кубних метара воде, а од Нове Вароши је удаљено 15 km. Дужина језера је око 20 km.

Следећа степеница (прва узводно на реци Увац), на 42,8 km од ушћа у Лим, је брана Радоињског језера. Висока је 40 m и дуга 150 m, на надморској висини од 810 m. Вода из Радоињског језера спроводи се тунелом, дугим 8029 m, и кроз две цеви дугачке 1234 m, са падом од 377 m, доводи до турбина ХЕ Бистрица и отиче у Лим. Тиме је промењен природни ток реке Увац. Дужина Радоињског језера је 11 km, а запремина 8 милиона кубних метара воде. Језеро је дубоко 30 m, а широко и до 500 m.

Следећа степеница (друга узводно на реци Увац), на 54,2 km од ушћа у Лим је брана Златарског језера, висине 83 m и дужине 1264 m, на надморској висини од 888 m. Ширина језера је и до 1500 m. Укупна акумулација је 252 милиона кубних метара. Дубоко је 75 m, а дуго 24 km.

Трећа, последња степеница узводно, тик изнад Златарског језера у атару села Комарани, је брана језера Увац, висине 110 m и дужине 160 m. Језеро је дуго 20 km, дубоко 100 m, широко и до 500 m и има акумулацију од 212 милиона кубних метара

воде. Налази се на надморској висини од 985,4 m и после Власинског језера, на највећој је надморској висини у Србији.

Цео простор слива реке Увац је заштићена зона извора питке воде од значаја за целу Србију.

5.1.4. Клима

У погледу климе општину Нова Варош карактерише струјање ветра са приморја и планински карактер рељефа, тако да на подручју општине доминира умерено планинска клима са просечном годишњом температуром од 13,3 °C:

- најхладнији месец - децембар - просечна температура 6 °C - 8,5 °C;
- најтоплији месеци - јул, август - просечна температура 23,8 °C - 24,3 °C ;
- просечна годишња температура - 13,3 °C;
- највлажнији месец - децембар - просечна влажност 83,5 %;
- најсушнији месец - јул - просечна влажност 71 %;
- просечне годишње падавине- 826,5 l/m²;
- број дана преко 25 °C - 70;
- број дана са јако ниском температуром (испод нуле) - 52;
- број дана под снегом - 70 (највише у јануару);
- највише падавина - мај и новембар - просек 81,8 l/m²;
- најмање падавина - март - просек 39,0 l/m²;
- просечан број сунчаних сати - 5,4 h/дан (1951 h/год).

Падавине: Годишње количине падавина су 754 mm, док је примарни максимум падавина у мају и износи 98,3 mm а секундарни максимум у новембру 65,4 mm. Примарни минимум је у јануару (41,8 mm), док је секундарни минимум у августу и износи 54,0 mm.

Ветрови: Карактеристичан правац доминантних ветрова јесте југоисточни (174 ‰) и активан је током целе године. Велику частину имају југозападни (152‰) и североисточни ветар (148 ‰), док је ветар из јужног правца осетно најнеактивнији (44 ‰). Велику частину има и северни ветар (142 ‰). Важно је истаћи да микроклиматски фактори, често и оштро модификују правце ветрова и њихову јачину.

5.1.5. Биодиверзитет

Под појмом биодиверзитет или биолошка разноврсност подразумева се разноврсност свих живих бића, тј. разноврсност гена, врста и екосистема.

Биодиверзитет на територији општине Нова Варош је релативно очуван. Антропогени притисак се огледа у експлоатацији шума и сакупљању самониклог биља.

Ово подручје може се сврстати у средњеевропски флористички регион, односно илирски флористички подрегион. У шумској вегетацији доминирају четинари: смрека (*Picea excelsa*), јела (*Abies alba*), бели бор (*Pinus silvestris*), црни бор (*Pinus nigra*). Од лишћара присутни су: буква (*Fagus moesiaca*), храст китњак (*Quercus petraea*), цер (*Quercus cerris*), граб (*Carpinus betulus*).

На подручју Нове Вароши налази се Специјални резерват природе "Увац" чију темељну вредност представља присуство популације једне од најређих врста лешинара код нас, белоглавог супа (*Gyps fulvus*). На овом подручју занимљивих морфолошких, хидролошких и генетских обележја, са атрактивним пејзажним одликама гнезде се и срећу бројне ретке и угрожене птице грабљивице (сури орао *Aquila chrysaetos*, орао змијар *Circaetus gallicus*, сиви соко *Falco peregrinus* и др.)

Слика 5.3. Белоглави суп

Са аспекта заштите фауне риба издваја се врста *Hucho hucho* (младица), која је заштићена као природна реткост.

Од представника сисара већи број врста је од међународног значаја. Карактеристично је присуство ретких и угрожених врста као што су: рис (*Lynx lynx*), видра (*Lutra lutra*), вук (*Canis lupus*) и слепи мишеви.

5.1.6. Заштићена природна добра

Специјални резерват природе "Увац"

Специјални резерват природе "Увац" стављен је под заштиту уредбом Владе Републике Србије ("Службени гласник РС", бр. 25/06 и 110/06) и установљен за

заштићено природно добро од изузетног значаја. Око резервата утврђена је заштитна зона која обухвата подручје слива реке Увац узводно од профила бране водоакумулације "Радоиња". Специјални резерват природе "Увац" се простире на територији општине Нова Варош, површине 5.525 ha и на територији општине Сјеница, површине 2018 ha, што укупно износи 7.543 ha.

Највећу атракцију резервата представља белоглави суп. Своје станиште у резервату нашле су још 104 врсте орнитофауне, 11 врста ихитиофауне, ретке и угрожене врсте сисара и друге фауне. Резерват карактерише и 219 регистрованих таксона флоре.

Чланом 5. Уредбе о заштити утврђено је да Специјалним резерватом природе "Увац" управља и о заштитној зони стара се Друштво с ограниченом одговорношћу, Резерват "Увац" са седиштем у Новој Вароши које је основано одлуком Владе Републике Србије у децембру 2006. године ("Службени гласник РС", број 110/06).

Ваздушна бања "Златар"

Бања Златар се простире подручјем планине Златар, а сам центар Бање – Завод за превенцију, лечење и рехабилитацију кардиоваскуларних обољења налази се на надморској висини од 1230 m, на локацији званој Врхови. Од центра Нове Вароши је удаљена 4 km, од Београда 280 km а од Црногорског приморја 250 km. До Бање се долази двома значајним саобраћајницама: магистралним путем М21 Београд-Подгорица-Црногорско приморје и железничком пругом Београд- Бар до Прибоја од којег је удаљена 35 km. Попречним, асфалтним путевима, Бања је повезана са суседним општинским центрима: Прибојем, Сјеницом, Ивањицом, Пријепољем, Чајетином и Ужицем.

Слика 5.4. Златар

Уредбу о утврђивању подручја "Бања Златар" усвојила је Влада Републике Србије ("Службени гласник РС", бр. 27/05).

Парк шума "Ивље"

Површина парк шуме је 65 ха, на територији општине Нова Варош. За парк шуму је актом о проглашењу установљен режим заштите који одговара режиму заштите II степена, према важећој законској регулативи.

Споменик природе "Пећина Буковик"

Представља спелеолошки објекат дужине преко 1000 м, изузетних морфолошких и хидрографских обележја и са атрактивним елементима кристалне орнаментике. Налази се у КО Љепојевићи, општина Нова Варош.

Актом о проглашењу установљен је режим заштите који одговара режиму заштите II степена према важећој законској регулативи.

Споменик природе "Муника"

Представља репрезентативно, старо и једно од ретких стабала бора мунике на подручју Просторног плана. Налази се у селу Сеништа, општина Нова Варош и обухвата малу површину, од свега неколико ари, на којој се примењује режим заштите II степена.

Споменик природе "Црни бор-Лира"

Налази се у селу Драглица и уврштен је у III категорију споменика природе. Његова старост је око 180 година.

Парк природе „Златибор“

Представља подручје од изузетног/републичког значаја у погледу изузетне разноврсности биљног и животињског света, очуваних екосистема са пашњачком вегетацијом и боровим шумама, изузетне богате орнитофауне представљене са 220 врста птица, атрактивних и препознатљивих предеоних/пејзажних обележја. На подручју Просторног плана обухвата површину од 1310 ха, на делу КО Негбина и Сеништа, на територији општине Нова Варош.

Предео планине Златар

Обухвата простор релативно очуваног шумског комплекса прошаран пашњачко-ливадским енклавама, изузетних амбијенталних вредности и рекреативно-туристичког значаја, чији део треба да буде уређен као парк дивљачи, односно прихватилиште за медведе, на делу КО Брдо, Дрмановићи, Радијевићи и Мишевићи на територији општине Нова Варош, оквирне површине око 2320 ha.

До стицања статуса заштићеног подручја, на наведеним подручјима планираним за заштиту примењиваће се режим коришћења простора који одговара режиму заштите III степена.

5.1.7. Земљиште

Земљиште је значајан елемент природне средине и важан природни ресурс. Територија општине Нова Варош је сиромашна земљишним потенцијалом, јер је природна средина и антропогена делатност неповољна за његово формирање и одржање. Стрми нагиби онемогућавају дуже задржавање разореног супстрата и погодују ерозији. Томе у великој мери доприносе и падавине које изазивају испирање и одношење земљишта. Најквалитетнија земљишта у општини, потиснута су формирањем насеља и водених акумулација. Ипак, на територији општине може се уочити више врста земљишта.

Планинска црница се образује на тврдим кречњацима, у највишим деловима кречњачких масива, Муртенице, Тикве, Оштрика, Китоње и Козомора и на површима Каменице и Клак-Радоиње. То су плитка земљишта и њихова производна вредност је мала.

Гајњаче се образују на иловастим речним терасама, Лима, Увца и њихових притока, на којима се развијају шуме цера и грабића.

Скелетна земљишта су заступљена у брдско-планинском простору, где су мразно разоравање или речна ерозија фактори механичког разоравања подлоге. Ова земљишта су сиромашна хранљивим материјама.

Елувијална еродирана земљишта (сирозем), формирана су на шкриљцима, доломитима и еруптивним стенама и имају највећу вредност, јер погодују развоју пољопривреде.

Колувијум настаје у подножју падина и погодан је за воћњаке.

Рендзине имају велику распрострањеност и на њима се јављају церове и букове шуме.

Ранкери се јављају на силикатним стенама и на њима је развијена шумска вегетација, бора, смрче, јеле и др.

Треба рећи да је, ионако оскудно пољопривредно земљиште општине угрожено непољопривредним делатностима, стамбеним и индустријским објектима и саобраћајницама.

У општини нема пуно пољопривредног земљишта (преовладавају шуме). У структури пољопривредног земљишта преовладавају ливаде и пашњаци који заузимају 17.142 ха, односно 63,94 % пољопривредног земљишта. Орнице се простиру на свега 33,37 % пољопривредног земљишта.

Са изузетком МЗ Радоиња и Рутоши, земљиште је ниже бонитетне класе. Брдско-планинска конфигурација терена доприноси постојању ерозија и клизишта. Изражен је процес напуштања пољопривредног земљишта услед снажних миграција из сеоских средина. У највећој мери су напуштене пашњачке површине на удаљенијим локацијама. На овим површинама је изражен процес закоровљавања и природног „пошумљавања“. С друге стране на квалитетнијем земљишту у општини, на туристички атрактивним локацијама се врши градња на пољопривредном земљишту.

У општини нема рејонизације производње. Екстензивно сточарство је доминантно у целој општини. Устињенији поседи мање површине су присутни у Вранешима, Радоињи, Дражевићима и Бистрици. У осталим селима је посед већи и укрупњенији али је плодност земљишта ниска.

5.2. ДРУШТВЕНИ ЧИНИОЦИ

5.2.1. Становништво и насеља

Према подацима из пописа 1991. године, учешће броја становника општине Нова Варош, у укупном броју становника Златиборског округа, је 6,50 %, а према подацима из пописа 2002. године је 6,11 %. Укупан број становника у општини Нова Варош је у последњих пола века имао периоде раста (1948-1961) и опадања (1971-2002).

Приказ демографског тренда општине Нова Варош

Р.бр.	Година пописа	Број становника укупно	Град	Село	Број жена	Број мушкараца	Број домаћинстава	
							Град	Село

1	1948	20.170						
2	1961	24.770						
3	2002	19.982	10.335	9.647				
4	2011	16.638	8.795	7.843	8.367	8.271	3.028	2.875
5	2022	13.626	7.235	6.414	6.731	6.895	2.495	2.375

Табела 5.2.1.

Основне карактеристике становништва, огледају се у врло неповољним трендовима као што су укупна депопулација (пад броја становника), природна девастација (број умрлих становника већи је од броја живорођених), као и у негативним миграционим токовима, односно миграцијама из општине Нова Варош у друге делове Србије, најчешће урбане центре. Овакви трендови додатно продубљују неповољне промене у структурама План развоја општине Нова Варош 2022-2029 15 становништва, а најизраженије промене су у старосној структури. Званичне демографске пројекције указују на велику извесност демографске регресије. Скоро сваки четврти (3,5) становник (28%) општине старији је од 65 година, а тек сваки девети (10,9%) млађи од 15 година, према проценама у 2020. години. Доминантан број становника спада у категорију радно способног становништва (61,1%), што се може узети у обзир као значајан развојни потенцијал. Просечна старост становништва је за једну деценију порасла са 44,6 (2011.) на 48,3 године (2020.). Природно кретање становништва у периоду 2011-2020. године одликује се: падом наталитета, порастом морталитета и константним негативним природним прираштајем.

5.2.2. Привредна кретања

У општини Нова Варош осамдесетих година индустрија као привредна делатност заузимала је око 80 % националног дохотка општине, а односила се на дрвно-прерађивачку, текстилну и обућарску индустрију, које су деведесетих година, под утицајем кризе доживеле свој колапс. Према подацима пописа из 2002. године, учешће индустрије општине Нова Варош у привреди општине пало је на 43,44 % (посматрано са становишта остваривања националног дохотка).

Преглед броја привредних организација са територије општине Нова Варош

Р.бр.	Тип привреднеорганизације	2014	2017	2019	2020
1	Привредно друштво	73	89	93	83
2	Предузетник	434	548	538	543
3	Укупно	507	637	631	626

Табела 5.2.3. Извор: канцеларија за ЛЕР Општине Нова Варош

У последњим годинама на територији општине Нова Варош Варош доминирају следеће привредне гране (подаци за 2020 годину):

- Прерађивачка индустрија 22%
- Трговина 18%
- Саобраћај 15%
- Угоститељство 10%
- Грађевинарство 9%

Преглед државних јавних предузећа са територије општине Нова Варош

	Назив предузећа
1	ЕПС - Дринско-лимске ХЕ
2	ЕДП - Погон ЕД Нова Варош
3	АД Телеком Србије - РЈ Нова Варош
4	ПТТ саобраћај Србије - јединица поштанске мреже Нова Варош
5	Србијашуме - шумска секција Нова Варош
	УКУПНО

Табела 5.2.4.

Један од највећих проблема Нове Вароши је висок степен незапослености, који је много већи од републичког просека. Већина запослених ради у локалној управи, јавним предузећима и јавним установама и код приватних предузетника. Према

вршеним анализама за израду Стратегије одрживог развоја општине Нова Варош за период 2007-2011. година, у општини Нова Варош је у октобру 2005. године, било запослено 5.805 грађана, што је чинило 29,05 % од укупног становништва. Укупан број лица, која су тражила запослење је 3.136 становника, од којих се на мушкарце односи 1.464, а на жене 1.672.

Према подацима службе за запошљавање 2020. године било је незапослено 1.469 лица, што износи око 10% од укупног броја становника општине Нова Варош.

5.2.3. Енергетика и инфраструктура

Снабдевање електричном енергијом

Електроенергетски систем се суочава са бројним проблемима: незадовољавајућа поузданост напајања потрошача електричном енергијом, незадовољавајући квалитет испоручене електричне енергије, неусклађеност потреба и могућности снабдевања електричном енергијом и недовољно коришћење обновљивих извора енергије. Око 600 домаћинстава у различитим сезонама остају без снабдевања електричном енергијом. Финансирање дистрибутивних мрежа у ретко насељеним подручјима мале потрошње електричне енергије путем тарифе за коришћење дистрибутивних система није могуће. На територији локалне самоуправе, поред објеката за дистрибуцију електричне енергије, налазе се и производни капацитети - хидроелектране којима управља ПД „Дринско-Лимске хидроелектране“, д.о.о. Бајина Башта и то: ХЕ „Увац“ снаге 36 MW на реци Увац под браном језера Увац; ХЕ „Кокин Брод“ снаге 22,5 MW на реци Увац, под браном Златарског језера (Кокин Брод) и ХЕ „Бистрица“ укупне снаге 104 MW на реци Лим, на десној обали, са акумулацијом Радоиња. Стратегијом енергетике Републике Србије предвиђена је и изградња реверзибилне хидроелектране РХЕ „Бистрица“ на реци Лим, низводно од постојеће ХЕ „Бистрица“, снаге РХЕ до 680 MW. До сада је изграђено и стављено у погон 5 малих хидроелектрана: Речице (инсталисана снага 1400 KW), Црквине (960 KW), Варошка река (50 KW), Дражевићи (360 KW) и Секулић (60 KW).

Снабдевање топлотном енергијом

Предузеће „Енергија Златар НВ“ које је у власништву локалне самоуправе поседује 15 MW инсталираних капацитета у 12 котлова на 6 локација ручно регулисаних са директном предајом топлотне енергије систему, ефикасности 75% којима управља. Произведено је 7.754 MWh топлотне енергије од којих је 7.041 MWh испоручено корисницима у 2019. години, а услугу даљинског грејања користило је 715

домаћинстава (око 12%). Производни систем је предимензиониран, лошег искоришћења, ниске ефикасности и лоше регулације, заснован на План развоја општине Нова Варош 2022-2029 16 мазуту као претежном гориву и представља препреку за развој одрживе услуге даљинског грејања у општини.

Саобраћајна инфраструктура

Укупна дужина путева у општини износи 719 km, од чега у категорији савремених коловоза је 292 km, односно око 40% од укупне дужине саобраћајница. Густина путева износи 1,1km/km². Организација главних саобраћајница је орјентисана ка магистралном путу М-21 (од Београда до Јадранског мора) захваљујући којем постоје и развијају се туристички садржаји, док су сва насељена места у општини Нова Варош повезана путном мрежом са центрима месних заједница, а потом и градом. Саставни део транспортне мреже чини и пруга Београд - Бар. За потребе општине Нова Варош, њеног грађанства и привреде, изграђена је железничка станица Бистрица која је од града удаљена 17km. Посебан изазов јесте зимско одржавање путних праваца које захтева значајне издатке имајући у виду дужину периода зимских падавина, али и одржавање путева услед оштећења које проузрокује лед.

Комунална инфраструктура

А) Водоводна и канализациона мрежа

На водоводну мрежу, укупне дужине око 160km, прикључено је 4.210 домаћинстава, односно 71,3% домаћинстава, што је ниже од просека Златиборског округа (87,2%) и просека Републике Србије (86,7%). Испоруку воде за пиће на подручју које обухвата 55% становника општине и то:

- **градски предео**

Водоводна мрежа дужине 65km се односи на Нову Варош без сеоских средина, дакле укључује Бабића Брдо и мањи део Дражевића. Резервоари од 2500m³ су предвиђени само за градски предео Нове Вароши, и укључује 315 правних лица и 3489 домаћинстава, и то 1010 у колективном становању и 2479 у кућама.

- **сеоски предео**

Испоруку воде за Дрмановиће, део Горње Бистрице, Бурађу, део Божетића и Амзиће, врши јавно предузеће „3. Септембар“. Водоводна мрежа која покрива то подручје (без осталих села) износи око 55km за 195 домаћинстава, затими село Акмачиће где има 446 домаћинстава и 13 привредних субјеката, и њима се испоручује санитарно-хигијенска вода, а дужина те водоводне мреже је преко 60 km.

Водоводни систем се снабдева водом из изворишта подземне воде и то: Гачево врело, Лакомица, Шапоњића и Црно Врело, док се повремено користе два мања изворишта за допуну система, Мукића Јама и Шопот. Ради обезбеђивања стабилности снабдевања, одвојени мањи системи су међусобно повезани цевоводом како би била омогућена допунa из једног у други систем. Присутне су велике осцилације у доступној количини воде током године, тако што се у сушном периоду током позног лета и ране јесени, издашност извора смањује на минимум. Систем је стабилан и нема значајнијих проблема по питању притисака у мрежи, с обзиром да су дефинисане висинске зоне, док губици у систему износе 35-45%. Квалитет воде из изворишта Гачево Врело и Лакомица припадају класи високо квалитетних изворских вода и у највећем делу године се могу користити за пиће након основне дезинфекције хлором. Последње проширење водоводних система је било 2012. године када је изграђено нових 12km водоводне мреже. На подручјима на којима не постоје водоводни системи, становништво се снабдева водом из локалних изворишта и бунара.

Б) Отпадне воде

Отпадне воде које се сакупљају кроз канализацију се испуштају без пречишћавања директно у површинске водотокове. Систем за одвођење атмосферских вода не постоји. У претходних десет година није било проширења канализационе мреже. Започете су припреме за изградњу постројења за пречишћавање отпадних вода Нове Вароши и дела здравствено туристичког комплекса „Златар“.

Дужина канализационе мреже износи 36km и на њу је према подацима представљеним у DevInfo бази прикључено 4.150 домаћинстава. (Према подацима којима располаже ЈП „3. септембар“ 2.860 домаћинстава је прикључено на мрежу и додатно, око 50 домаћинстава има септичке јаме). Покривеност домаћинстава канализационом мрежом од 70,3% је виша од просека Златиборског округа (66,4%) и просека Републике Србије (63,2%).

В) Управљање отпадом

Управљање отпадом на територији општине није успостављено према прописаним стандардима. Просторни обухват општине који је покривен прикупљањем отпада износи око 75%, а покривеност домаћинстава је око 85%. Рециклира се максимално од 1-2% прикупљеног отпада, док се остала целокупна количина одлаже на несанитарну депонију. Отпад који се не сакупља завршава на дивљим депонијама и сметлиштима. Чврсти комунални отпад се редовно сакупља из домаћинстава и привредних субјеката у градском и приградским насељима, док се отпад из појединих сеоских насеља прикупља три до четири пута месечно (Дрмановићи, Акмачићи, Комарани, Божетићи,

Кокин Брод, Вранеша, Радоиња, Рутоши, План развоја општине Нова Варош 2022-2029 18 Бистрица и Дражевићи). Количине генерисаног отпада се током година постепено повећавају, тако да су се годишње количине отпада са 2.500 до 3.000 тона, повећале и до 3.900 тона. Целокупна количина сакупљеног отпада се одлаже на несанитарну депонију „Дубоки поток” у Друглићима у општини Прибој, којом наизменично управљају јавна комунална предузећа из Нове Вароши, Прибоја и Пријепоља. Рециклабилни отпад из градских насеља прикупља се од 2013. године путем 17 рециклажних острва са по 4 контејнера за различите врсте рециклабилног отпада: папир, картон, пет, најлон, и у рециклажном центру на Браношевцу се балира и предаје оператерима који се баве откупом секундарних сировина.

И поред тога што капацитет линије за сепарацију омогућава одвајање већих количина комуналног отпада за рециклажу. количина отпада који се предаје на рециклажу је веома мала услед недостатка радне снаге.

5.2.4. Друштвене делатности

Образовање

Обухват деце предшколским васпитањем и образовањем (ПВО) је релативно низак у поређењу са републичким просеком и просеком Златиборског округа. У понуди ПВО доминира класичан целодневни програм, не постоји понуда флексибилних и/или алтернативних програма сем у случају полудневног припремног предшколског програма. Више од 50% родитеља не плаћа пун износ учешћа у трошковима ПВО што је више од просека Републике Србије (40%).

У општини Нова Варош постоји 6 матичних основних школа са 12 подручних (издвојених) одељења. Само једна матична школа се налази у градском насељу док су преосталих 5 школа и сва подручна одељења у ванградским насељима. Од 12 подручних (издвојених) одељења само је једна осморазредна са укупно 10 ученика/ца старијих разреда, док су осталих 11 четвороразредне (ученици са тих простора одлазе у старије разреде у матичну школу). План развоја општине Нова Варош 2022-2029 24 Стопа завршавања основне школе за петогодишњи период износи у просеку скоро 97%, што је нешто више од просека Републике Србије (95,9%).

У Новој Вароши налази се једна средња школа која је настала спајањем Техничке школе и гимназије „Пиво Караматијевић” услед одлуке Владе Републике Србије да направи рационализацију средњих школа због недовољног броја ученика/ца. Око 400 деце похађало је ову средњу школу у 2019. години. Све већи број ученика/ца након завршене основне школе, опредељује за средњу школу у неком другом граду, тако је у

2020/2021 школској години од 156 ученика/ца који су завршили основну школу, у друге градове отишло 56 ученика/ца.

Здравствена заштита

Општина Нова Варош је за здравство издвојила 5,3 милиона РСД 2019. године. Удео ових расхода у општинском буџету је износио 0,7%, што је мање од просека издвајања за ове намене у ЈЛС у Републици Србији (1,0%). Број лекара на 1.000 становника у општини Нова Варош износио је 1,7 у 2020. години.

Социјална заштита

Удео расхода за социјалну заштиту у општинском буџету износио је 5,4% и приближно је нивоу просека издвајања за социјалну заштиту ЈЛС у Републици Србији (5-6%). У Новој Вароши су се обезбеђивале услуге помоћ у кући за старе (просечно месечно за 54 корисника/ца - 31 мушкарац и 23 жене, који су сви старији од 65 година) и саветовалиште (за 13 корисника/ца просечно месечно) током 2018. године. Средства су обезбеђена искључиво кроз наменски трансфер, а удео расхода за услуге социјалне заштите у надлежности ЈЛС износио је приближно 0,5% општинског буџета. Удео расхода за материјалну подршку у надлежности ЈЛС у општини Нова Варош износио је 1,1% у 2018. години. Највећи део укупне материјалне подршке је кроз новчана давања (88,3%) (једнократна новчана помоћ, ЈНП за набавку одеће, обуће, уџбеника, за огрев, за школски прибор и др.) и усмерен је на сиромашне. Готово три четвртине материјалне подршке додељивано је уз проверу материјалног стања. Пружалац услуге је центар за социјални рад, који у 2018. години није био лиценциран за ову делатност, али је поступак у току.

Култура

Нова Варош има скроман културни садржај. Дом културе „Јован Томић“ током више од педесет година постојања, седиште је Аматерског позоришта и Културно уметничког друштва. У оквиру овог здања постоји и ради и више секција од којих су најзначајније: Тамбурашки оркестар, школа сликања, школа гитаре, дечији и омладински драмски студио, школа страних језика. Библиотека „Јован Томић“ поседује фонд од више од 46.00 књига. На територији општине Нова Варош налази се Завичајни музеј као одељење Народног музеја Ужице.

Спорт

Спортски савез Нова Варош преко својих програма, подстиче и ствара услове за унапређење рекреације, односно бављење грађанства спортом, посебно деце и омладине. У његовом саставу функционише 20 клубова под називом Златар: фудбалски, клуб малог фудбала, атлетски, рукометни, одбојкашки, кошаркашки, стонотениски, кик-боксерски, шаховски, карате клуб, џудо клуб, планинарско-смучарско друштво и други.

Омладина

Канцеларија за младе основана је 2008. године, у циљу креирања и спровођења локалне политике за младе. До сада је преко 2.000 младих користило њихове услуге. Канцеларија је добила награду за рад, као пример добре праксе и једна од најбољих у Србији у 2011. години.

6. ОЦЕНА СТАЊА ОТПАДА НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ НОВА ВАРОШ

6.1. РАСПОЛОЖИВИ ПОДАЦИ И ПРОЦЕНЕ О КРЕТАЊУ ОТПАДА

Према званичним подацима ЈП “3. Септембар” (табела 6.1.) укупна количина отпада која се сакупља на територији општине Нова Варош је од 2012. године у порасту, упркос негативном наталитету. Ово се може објаснити повећаном туристичком активношћу, односно нарастајућим бројем туриста. Могуће је да ће у наредном периоду доћи до даљег повећања броја туриста, а тиме повећање количина отпада. У овом документу калкулише се са количином сакупљеног отпада у 2022. години, односно 4016 тона годишње. Сав тај отпад се депоније на депонији на локацији Друглићи која се налази на територији општине Прибој.

Процена количина прикупљеног отпада у претходних 12 година

година	Количина отпада (т/г)	Година	Количина отпада (т/г)
2011	2964	2017	3383

2012	2715	2018	3413
2013	2511	2019	3391
2014	2543	2020	3848
2015	2560	2021	3623
2016	2606	2022	4016

Табела 6.1.

Проширен је обухват прикупљања отпада у већини села у општини Нова Варош, осим у Јасенову, Белој Реци, Ојковици, контејнери су постављени на локације где може безбедно да приђе аутомобил прихватне запремине од 16m³, али ту не постоје подаци о броју домаћинства, јер је плаћање те услуге на себе преузела Општина Нова Варош, по тури прикупљеног и транспортованог отпада по унапред уговореној динамици.

Комунални отпад из Нове Вароши се тренутно одлаже на сметлиште "Дубоки поток - Друглићи" у општини Прибој које је удаљено 19 км од Нове Вароши. На овом сметлишту се одлаже отпад из општина: Нова Варош, Прибој и Пријепоље. Врши се редовно пресипање отпада инертним материјалом, а почела је и делимична рекултивација попуњеног простора.

Будућа регионална санитарна депонија "Бањица" се налази на 18 км од Нове Вароши (1Km од сметлишта "Дубоки пото ") на територији општине Нова Варош и на њој се тренутно изводе радови , како би постала трансфер станица за ове три општине (општина Сјеница још није озваничила одлуку о томе), одакле би се отпад транспортовао на депонију "Дубоко" у Ужицу.

Катастар дивљих депонија не постоји, али претходне три године уз помоћ Министарства за заштиту животне средине и општине Нова Варош, чишћено је 10-ак дивљих депонија годишње. Не врши се примарна селекција отпада, инсталирана је рециклажна линија и формирано 17 рециклажних острва, али недостаје одговарајући пословни манипулативни простор за обављање ове делатности.

Центар за завршну селекцију отпада у Новој Вароши није у радном стању, па су подаци о морфологији базирани на процени. У следећој табели приказана је процена садржаја основних врста отпада у комуналном отпаду за претходне три године.

Извод из извештаја ЈП "З. Септембар" Агенцији за заштиту животне средине.

Р.бр.	врста отпада	2020 (%)	2021(%)	2022(%)
-------	--------------	----------	---------	---------

1	папир и картон	8,81	8,26	11,41
2	Стакло	4,77	5,07	4,67
3	Биоотпад	33,24	32,74	29,77
4	Пластика	17,64	19,59	20,55
5	Неметали	8,72	5,4	6,88
6	Композити	4,47	4,94	6,03
7	Гума			
8	Текстил	5,55	6,87	6,25
9	фини елементи	11,93	12,58	11,18
10	Остало	4,87	3,87	3,19

Табела 6.2.

На бази овако добијених података не могу се поуздано направити биланси нити утврдити прецизни индикатори напретка у селекцији и третману отпада. Због тога су овим документом у оквиру планирања управљања свим врстама отпада предвиђена мерења масе, што подразумева додатну организацију, средства и јачање стручне и теренске оперативе.

6.2. ПРОЈЕКЦИЈА КОЛИЧИНА И МОРФОЛОГИЈЕ ОТПАДА ЗА НАРЕДНИ ПЕРИОД

На основу члана 14. Закона о управљању отпадом, Планови из става 1. овог члана садрже:

- 1) очекиване врсте, количине и порекло укупног отпада на територији;
- 2) очекиване врсте, количине и порекло отпада који ће бити искоришћен или одложен у оквиру територије обухваћене планом;
- 3) очекиване врсте, количине и порекло отпада који ће се прихватити из других јединица локалне самоуправе;
- 4) очекиване врсте, количине и порекло отпада који ће се отпремити у друге јединице локалне самоуправе.

6.2.1. Пројекција количина отпада

На тренд укупне количине отпада која ће се третирати на територији општине Нова Варош, у наредном периоду утицаће неколико фактора:

- Стављање у функцију оперативе у оквиру РСДБ, чиме ће на територију општине Нова Варош притицати отпад са територија општина Сјеница, Пријепоље и Прибој;
- Значајно повећана туристичка активност, је реалност са обзиром на капацитет планине Златар;
- Изградња аутопута Београд - Јужни Јадран, чиме ће се у великој мери смањити транзитни саобраћај, а тиме и количина транзитног отпада;
- Настанак речног транзитног отпада у сливу реке Лим у овом моменту није предвидив, обзиром на чињеницу да река дотиче из друге државе и прихвата отпад са дивљих депонија у неколико општина узводно;
- Стагнација или даљи пад индустријске производње.

Посебно треба обратити пажњу на чињеницу да се регионална санитарна депонија Бањица гради на територији општине Нова Варош. Процењена количина отпада која ће се довозити на депонију Бањица 27.160t/g. рачунато на укупан број становника четири општине оснивача у односу од 4016 t/g. (званичан податак ЈП “3. Септембар”) колико се тренутно сакупља на територији општине Нова Варош.

У финансијској анализи овог плана рачуна се са количином отпада која ће се сакупљати на територији општине Нова Варош од 2024. године па на даље у износу од 4162t/g., што је планирано повећање од 10% у односу на 2022. годину.

Процена годишњих количина отпада на територији општина оснивача РСДБ.

Назив општине	Број становника (попис)		Процентуално учешће становника		Процена количина отпада у тонама годишње 2022 година
	2002	2022	2002	2022	
Нова Варош	19.982	13.849	16,7	14,8	4.016
Сјеница	27.970	24.083	23,4	25,7	6.984
Пријепоље	41.188	32.214	34,5	34,4	9.341
Прибој	30.377	23.514	25,4	25,1	6.819
Укупно	119.517	93.660	100,0	100,0	27.160

Табела 6.1.

Пројектовани капацитет регионалне депоније Бањица је 200.000m³, а то је довољно за период мањи од 10 година. Пре него што почне пријем отпада на депонији Бањица, неопходно је увести примарну селекцију и могуће третмане појединих фракција отпада на месту настанка у свим општинама. Овим планом предвиђена је примена и стимулација увођења свих доступних технологија отпада у смислу максималне редукције количине отпада за депоновање. Ово за претпоставку има јасан међуопштински уговор између оснивача РСДБ, као и јасне општинске Одлуке о отпаду за све учеснице, којима ће се утврдити прецизна правила понашања, права и одговорности за све заинтересоване стране.

6.2.2. Пројекција морфологије отпада

Морфологија произведеног отпада у општини Нова Варош ће бити условљена пре свега радикалном променом структуре привреде од индустрије ка туризму. Реално је очекивати наставак тренда смањења количине индустријског отпада. У сектору пољопривреде се такође може очекивати смањење отпада од агрохемикалија, због пораста учешћа органске пољопривредне производње. Што се броја и структуре становника тиче, тренд у претходне три деценије је константан пад. У овом документу тај фактор ће се третирати као неутралан у смислу утицаја на морфологију отпада. Количина отпада на магистралном правцу Београд-Јужни Јадран ће се значајно смањити када буде изграђен аутопут.

Једна од кључних активности која је предвиђена у овом документу је рад на утврђивању поузданих података о морфологији отпада током целог планског периода, поготову у првим годинама, као основ за израду свих потребних биланса за одабир поступака и обезбеђење средстава за третман свих врста отпада у надлежности општине Нова Варош.

7. АНАЛИЗА ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА, ОДГОВОРНОСТИ, КАПАЦИТЕТИ

У поглављу 4.4. приказан је институционални оквир процеса управљања отпадом на свим нивоима. У овом поглављу дат је детаљнији опис анализе одговорности, права и потреба свих, у овом моменту идентификованих заинтересованих страна.

Упркос чињеници да је комунални отпад према законима Републике Србије у директној надлежности локалне заједнице, ма како да је организована, економски развијена, стручно компетентна, локална заједница не може сама да прихвати и реши изазов одрживог управљања отпадом. Отпад је глобални изазов људске заједнице. Разлози су јасни:

- Комплетан суви комунални отпад је настао као последица одбацивања предмета и материјала који су дизајнирани и произведени у оквиру великих пословних мултинационалних система далеко ван граница општине Нова Варош, а већина и ван граница Србије;
- Ти мега пословни системи најбоље познају све особине материјала и предмета које су дизајнирали, произвели и пустили у промет и они најбоље знају како са тим може и сме да се поступа;
- Ти пословни системи су на продаји истих материјала и предмета остварили профит из кога произилази њихова одговорност све док се исти безбедно преведу у неко ново стање које ће бити нови производ (предмет, материјал, енергија);
- Држава је та која преко својих прописа и институција уређује односе са свим актерима, од међународних, преко регионалних до локалних и одговорна је за амбијент у коме се управља отпадом;
- Регионални партнери према националној Стратегији о отпаду обезбеђују ефикасније (правно регулаторне, социоекономске, материјалне) токове отпада;
- Обезбеђују ефикаснији приступ тржишту секундарних сировина, технологијама, финансијама;
- Обезбеђују ефикаснију заштиту животне средине;
- Локални партнери треба да развију капацитете и поступке за одрживо селективно прикупљање на месту настанка и транспорт свих селектованих врста отпада које се на локалну територију довозе са стране, до места са кога ће га преузети регионални партнер;
- Локални партнери треба да преузму одговорност третмана оних врста отпада чији се извори налазе на територији локалне заједнице, а то је биоотпад и геоотпад, углавном грађевински отпад од материјала који су настали експлоатацијом локалних позајмишта.

Европска Унија је формирала свеобухватан пакет директива, које представљају оквир за све државе чланице ЕУ, државе које су разним фазама придруживања и држава које имају размену добара са чланицама ЕУ (прекогранична сарадња, промет роба и сл.). Осим правно регулаторног оквира, ЕУ располаже капацитетима за експертску и техничку подршку развоја система управљања отпадом у земљама које су у процесу придруживања. Поједине европске земље пружају подршку Србији у оквиру билатералних споразума (Норвешка, Немачка, Швајцарска, Француска...).

Република Србија у оквиру поглавља 27 у процесу придруживања ЕУ, стално прати развој ЕУ стандарда, уводи их у национално законодавство и имплементира у складу са могућностима. Следи преглед свих у овом тренутку сагледивих и релевантних заинтересованих страна од државног до локалног нивоа. Листа ЕУ прописа дата је у поглављу 4.2.

7.1. ДРЖАВНИ НИВО

Национално законодавство уређује дужности и права локалне самоуправе у сектору управљања отпадом. Носиоци власти су у обавези да утврде, спроводе и унапређују јавну политику у сектору управљања свим комуналним делатностима и да брину да она обезбеди потребе заједнице, поштујући националне прописе уз очување животне средине. Национални прописи су усклађени са међународним прописима и начелима.

Институције и установе државне управе

Министарство заштите животне средине-Сектор за управљање отпадом и отпадним водама

Сектор за управљање отпадом и отпадним водама обавља послове који се односе на:

- припрему стручних основа за израду прописа и непосредно учешће у изради прописа из делокруга рада Сектора;
- координацију активности на припреми, организовању и праћењу процеса израде и реализације стратегија, програма и планова у области заштите животне средине и управљања отпадом; утврђивање,
- координирање и развој циљева животне средине у области управљања отпадом;
- успостављање и развој система управљања комуналним, биоразградивим и индустријским отпадом и сарадња са јединицама локалне самоуправе у погледу усаглашавања праксе и примене закона;
- праћење и учешће у хармонизацији националних прописа са прописима Европске уније у области управљања отпадом у оквиру прекограничног кретања отпада, издавања дозвола за управљање отпадом и дозвола за управљање посебним токовима отпада, као и планирања управљања отпадом;
- учешће у изради стратешких докумената, истраживачких и других планова и програма у области одрживог коришћења, очувања квалитета површинских и подземних вода, заштите вода од загађивања и управљања отпадним водама,

њиховом усаглашавању са стратешким документима у области заштите животне средине и дефинисању циљева животне средине у погледу површинских и подземних вода и заштићених области, као и праћење реализације тих стратегија, планова и програма;

- сарадња са другим државним органима и институцијама у остваривању политике заштите животне средине у области управљања отпадом и управљања водама;
- учешће у раду Преговарачке групе за Поглавље 27, раду секторских радних група и припреми преговарачке позиције;

У Сектору за отпад и отпадне воде образоване се уже унутрашње јединице:

- Група за нормативно-правне послове у области управљања отпадом и отпадним водама
- Одељење за управљање отпадом
- Одељење за заштиту вода од загађивања
- Одељење за отпадне воде
- Група за планирање, припрему и праћење пројеката у области управљања отпадом и отпадним водама

Конкретно у случају управљања отпадом у општини Нова Варош, Министарство заштите животне средине је преузело „планирање, припрему и праћење“ пројекта изградње Регионалне санитарне депоније Бањица. Осим тога исто Министарство је преузело и директно суфинансирање пројекта, у складу са чланом 21. став 1. Закона о управљању отпадом.

Министарство финансија

Ово је укључено у финансирање РСДБ преко Сектора за управљање отпадом и отпадним водама.

Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде

Ово министарство је надлежно за управљање отпадом од агрохемикалија, биљном биомасом насталом као нус производ у примарној пољопривредној производњи, биомасом животињског порекла настале у сточарској производњи и преради меса (управа за ветерину).

Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре

Отпад од грађења и рушења потпада под одговорност МЗЖС. Сектор за управљање отпадом и отпадним водама, сарађује са надлежним министарством око дозвола за изградњу грађевинске и саобраћајне инфраструктуре у функцији управљања отпадом на регионалном и националном нивоу. Осим тога саобраћајнице регионалног и републичког ранга су у значајном делу погодан простор за формирање дивљих депонија. Локалне заједнице не могу на таквим местима постављати контејнере без сагласности и обезбеђења мера заштите од стране надлежног министарства.

Министарство рударства и енергетике

Чврсти, течни и гасовити отпад који настаје у процесу рударења, примарне прераде руда и у процесу производње било ког вида енергије је у одговорности овог министарства, и не подлеже Закону о управљању отпадом републике Србије.

Министарство правде

Ово министарство обезбеђује подршку за израду законодавно регулаторног оквира за управљање отпадом, утврђивању подстицајних и репресивних политика и мера и инструмената примене.

Министарство државне управе и локалне самоуправе

У складу са законом је између осталог надлежно за надзор на радом локалних самоуправа, а тиме и за део поверених и изворни послова у комуналној делатности.

Министарство унутрашњих послова

Превасходно је надлежно преко локалних „Комисија за безбедност саобраћаја“ за утврђивање и контроле постављене комуналне инфраструктуре која може имати утицај на безбедност саобраћаја, као и за контролу транспортних средстава и безбедног рада теренских радника за сакупљање и транспорт отпада.

Министарство здравља,

У надлежности овог министарства је сав отпад који настаје у процесима заштите здравља људи: медицински и фармацеутски отпад.

Агенција за заштиту животне средине

Агенција за заштиту животне средине, као орган у саставу Министарства заштите животне средине, са својством правног лица, обавља стручне послове који се односе на:

-Развој, усклађивање и вођење националног информационог система заштите животне средине (праћење стања чинилаца животне средине кроз индикаторе животне средине, регистар загађујућих материја и др.);

-Спровођење државног мониторинга квалитета ваздуха и вода, укључујући спровођење прописаних и усаглашених програма за контролу квалитета ваздуха, површинских вода и подземних вода прве издани и падавина;

-Управљање Националном лабораторијом;

-Прикупљање и обједињавање података о животној средини, њихову обраду и израду извештаја о стању животне средине и спровођењу политике заштите животне средине;

-Развој поступака за обраду података о животној средини и њихову процену;

-Вођење података о најбољим доступним техникама и праксама и њиховој примени у области заштите животне средине;

-Сарадњу са Европском агенцијом за животну средину (ЕЕА) и европском мрежом за информације и посматрање (EIONET), као и друге послове одређене законом.

Остала, у тексту наведена министарства, кабинети и неке ненаведене институције установе немају директну законску одговорност над токовима отпада, али су неформално на разне начине укључене било у процесу управљања отпадом, било у процесу производње отпада. Њихово укључивање у процес се појављује кроз:

- Мултисекторске инвестиције;
- Приступ међународним фондовима за заштиту животне средине;
- Едукацију, промоцију, информисање;
- Развој одрживих културних образаца када је у питању однос појединца и заједнице према окружењу;
- Развој нових технолошких поступака за управљање отпадом;
- Укључивање села у одрживо управљање отпадом;
- Укључивање маргинализованих група у процесе управљања отпадом;
- Укључивање деце у процесе управљања отпадом...

Министарство за европске интеграције, Министарство просвете, Министарство културе, Министарство за бригу о селу, Министарство науке, технолошког развоја и иновација, Министарство туризма и омладине, Министарство информисања и телекомуникација, Министарство за јавна улагања, Министарство привреде, Кабинет министра без портфела задуженог за унапређење развоја недовољно развијених

општина, Кабинет министра без портфеља задуженог за равномерни регионални развој.

Јавне организације и удружења на државном нивоу

Стална конференција градова и општина-Савез градова и општина Србије

Државне компаније (електропривреда, рударство,...)

Јавни информативни сервиси са националним фреквенцијама или високим тиражима

Јавне државне институције и установе: културе, образовања, науке, технолошког развоја, социјалне заштите, хуманитарне организације, спортско, рекреативне организације...

Приватни сектор мултинационалног и националног нивоа са значајним утицајем на целокупном простору Србије

Велики произвођачи отпада на националном нивоу (амбалажна индустрија, велики корисници амбалаже, произвођачи и дистрибутери електроопреме, велике грађевинске компаније, велики произвођачи прехранбених производа, пестицида, козметике и других хемикалија, рударске компаније,...)

Системски оператери отпада

Продужена одговорност произвођача дефинисана је Законом о амбалажи и амбалажном отпаду. Амбалажна индустрија основала је у складу са законом „Системске оператере отпада“, који у име својих оснивача брину о испуњењу националних циљева. Тренутно је у Србији регистровано пет системских оператера, који практично покривају одговорност целокупне амбалажне индустрије.

Стручне организације за испитивање отпада обављају послове испитивања отпада за потребе класификације у прекограничном кретању отпада, третмана и одлагања отпада, као и за потребе проглашења престанка статуса отпада, у складу са опсегом делатности за које су акредитоване, и издају извештај о испитивању отпада. До 2021. године, акредитовано је девет институција са статусом стручне организације за испитивање отпада.

Остали учесници са одређеном улогом у управљању отпадом према Закону о управљању отпадом су произвођачи или увозници производа, произвођачи отпада, власници и држаоци отпада, превозници отпада, посредници/трговци и оператери

постројења за управљање отпадом - рециклери. Ти актери долазе из јавног и приватног сектора.

Невладин сектор на државном нивоу

Такође, удружења (организације цивилног друштва) регистрована у складу са Законом о удружењима („Службени гласник РС”, бр. 51/2009, 99/2011-др. закони и 44/2018-др. закон) која се баве питањима заштите животне средине и медији, имају значајну улогу у подршци спровођењу циљева управљања отпадом, кампањама информисаности грађанства, као и директној комуникацији са грађанством.

7.2. РЕГИОНАЛНИ НИВО

Општине оснивачи РСДБ

На основу члана 12. Закона о управљању отпадом („Службени гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 14/2016, 95/2018-др. закон, 35/2023) прописано је „Скупштине две или више јединица локалне самоуправе на чијим територијама укупно живи најмање 250.000 становника доносе, по прибављеној сагласности министарства, а за територију аутономне покрајине надлежног органа аутономне покрајине, регионални план управљања отпадом, којим се дефинишу заједнички циљеви у управљању отпадом у складу са Програмом.

Регионални план управљања отпадом може се донети и за територије општина на којима живи мање од 250.000 становника по претходно израђеној студији оправданости за доношење регионалног плана на коју сагласност даје министарство, односно надлежни орган аутономне покрајине.

Поступак израде и доношења регионалног плана из ст. 1. и 2. овог члана уређује се споразумом скупштина јединица локалне самоуправе, у складу са законом.“

Општине Нова Варош, Пријепоље, Прибој и Сјеница представљају регион за управљање отпадом у складу са Националном стратегијом о управљању отпадом. Основне специфичности овог региона за управљање отпадом су:

- Све општине учеснице су у категорији неразвијених у складу са националним стандардима;
- Укупан број становника је испод 93.660, са израженим трендом пада броја становника (табела 6.1.).

- Општина Нова Варош је најмања по броју становника у региону, а на њеној територији је у току изградња Регионалног центра за управљање отпадом.
- Регион је погранични са израженим транзитним карактером (Река Лим, Пруга Београд-Бар, Магистрала Београд-Јужни Јадран, магистрала Пријепоље- Прибој). У географском смислу цео регион припада планинском венцу „Стари Влах“ и спада у високо планинско подручје Србије, укупне површине 2.840km², са густином насељености 33 становника на једном квадратном километру.

Почетне активности, које су резултирале потписивањем Споразума о заједничком управљању отпадом, који су потписале све општине: Пријепоље, Нова Варош, Прибој и Сјеница, број 353-1853 дана 8. 10. 2005. године и њихове скупштине (све осим Сјенице) су донеле одлуку о градњи заједничке регионалне депоније на локацији „Бањица“ на територији Нове Вароши. Локација има 2,6 ха, предвиђена је за 20 година рада, налази се код места Бистрица у планинском делу, тј. у ували Дубоки Дол. Налази се на територији општине Нова Варош близу тремеђе са Прибојем и Пријепољем. Локација "Бањица" на територији општине Нова Варош уз магистрални пут Нова Варош-Прибој на основу Студије је одабрана као најповољнија. Студију о избору локације је урадио Институт „Кирило Савић“, као и идејне и главне пројекте децембра 2005. године и Студију о процени утицаја на животну средину априла 2006. године. Техничку контролу пројеката је урадио „Урбанпројект“ из Чачка, јануара 2006. године. Сагласност на Студију о процени утицаја на животну средину издала је општина Нова Варош, априла 2006. године. Општине су откупиле земљиште. Грађевинска дозвола је добијена и кренуло се у изградњу тела депоније. Уз финансијску помоћ Фонда за заштиту животне средине покренути су грађевински радови на уређењу тела депоније. Изградња депоније "Бањица" прекинута је у току 2009. године јер је било неопходно прилагодити пројектно-техничко решење и пројектовани технолошки поступак, у међувремену, промењеној националној регулативи у овој области која је у складу са актуелном ЕУ регулативом. Уз помоћ Министарства животне средине, рударства и просторног планирања и иностраних донатора, 2011. године, покренута је активност препројектовања постојеће документације.

Регионална санитарна депонија Бањица д.о.о. Нова Варош (РСДБ)

Дана 29. 8. 2013. године, четири општине основале су заједничко „Друштво са ограниченом одговорношћу за управљање чврстим комуналним отпадом на територији општине Нова Варош, Прибој, Пријепоље и Сјеница РСДБ. Први усаглашени акт је Уговор о основању привредног друштва на основу члана 139-244. Закона о привредним друштвима („Сл. гласник РС“, бр. 136/2011 и 99/2011). Претежна делатност је „Скупљање отпада који није опасан“. Предузеће је преузело управљање

наставком активности око изградње регионалне депоније. Од оснивања, предузећем руководи директор као једино запослено лице, а контролу рада врши скупштина коју чини по један представник свих оснивача. До сада је то једини правни акт друштва. Друштво координира наставак изградње регионалне санитарне депоније Бањица. Иницијативу над изградњом комплетне инфраструктуре преузело је Министарство за заштиту животне средине у складу са чланом 21. став 3. Закона о управљању отпадом („Службени гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 14/2016, 95/2018-др. закон и 35/2023). РСДБ пружа теренску техничку помоћ. У овом тренутку завршени су следећи радови на изградњи трансфер станице Бањица: грађевински радови на платоу, набављена опрема, доведена вода, изграђено прикључење на магистралну саобраћајницу Пријепоље-Прибој (прва фаза). Да би трансфер станица била оперативна потребно је још изградити приступну саобраћајницу са магистралног пута Пријепоље-Прибој, обезбедити напајање електричном енергијом и успоставити радну оперативу. План инвеститора је да трансфер станица буде оперативна током 2026. године (фаза 2.). Након тога планира се трећа фаза градње. Изградња регионалне депоније на локацији Бањица (депонија, центар за завршну селекцију, компостана, постројење за третман процедурних вода). Комплетирање ове фазе планира се у периоду 2025-2030. године. Инвестицију ће координирати и финансирати Министарство заштите животне средине. У истом периоду ће се направити комплетна организација рада, систематизација радних места и други интерни акти друштва, као и протоколи о сарадњи са локалним ЈКП свих оснивача. Планира се да локална ЈКП из општина Пријепоље, Нова Варош и Пријепоље отпад из својих општина сакупљају и транспортују на локацију Бањица, а у Сјеници се планира изградња трансфер станице са евентуалним третманом појединих врста отпада на месту настанка. Коначна организација и одговорност управљања отпадом на регионалном нивоу биће утврђена новим Регионалним планом управљања отпадом за општине Нова Варош, Пријепоље, Прибој и Сјеница који је у припреми.

Тренутно се отпад са територије у будућој надлежности Регионалне санитарне депоније Бањица, одлаже на сметлишту Друглићи (општине Прибој, Нова Варош и Пријепоље), а са територије општине Сјеница на постојећем локалном сметлишту у Сјеници.

Регионална развојна агенција Златибор са седиштем у Ужицу

Ради на изради и реализацији донаторских пројеката из области комуналних делатности, привреде, друштвених делатности, заштите животне средине, а посебно развојних пројеката у области управљања отпадом. Покрива простор Златиборског управног округа, учествује на пројектима прекограничне сарадње.

7.3. ЛОКАЛНИ НИВО

Јединице локалне самоуправе имају надлежности у области комуналних делатности и одговорни су за стратешку процену планова и програма, процену утицаја пројеката на животну средину и издавање интегрисаних дозвола из своје надлежности. Управљање комуналним отпадом је брига локалне самоуправе. Према Закону о управљању отпадом, јединица локалне самоуправе: доноси локални план управљања отпадом и стара се о његовом спровођењу; спроводи управљање неопасним (што укључује комунални) и инертним отпадом на својој територији; уређује поступак наплате услуга; издаје дозволе и друге акте; врши надзор и контролу мера поступања са отпадом, као и друге послове утврђене законом. Локална регулатива управљања отпадом утврђена је Одлуком о комуналним делатностима на територији општине Нова Варош, бр: 06-115/10/2017 од 16. 11. 2017. године.

Специфичан положај општине Нова Варош када је у питању сектор заштите животне средине, а посебно када је у питању проблематика отпада састоји се у следећим факторима:

- Спада у мале општине;
- Недовољно развијена општина са високим нивоом незапослености-IV категорија развијености;
- Високо планинско подручје, са отежаном интерном и екстерном комуникацијом;
- Општина, која се реком Лим, граничи са Републиком Босном и Херцеговином;
- Удаљена од великих привредних и културних центара, повезана преко магистралне саобраћајнице Београд-Јужни Јадран и преко пруге Београд-Бар (најближе станице у Бистрици, Прибоју и Пријепољу);
- Заједница је изложена вишедеценијском паду наталитета (табела 5.2.), изнад републичког просека;
- Пад индустријске производње;
- Изложена порасту експлоатације шума што је у општини доминантан природни обновљив, али ограничен ресурс;
- Пораст туристичке активности, коју прати повећана грађевинска активност;
- Комунални отпад са територије Нова Варош тренутно се одлаже без третмана на депонији Друглићи која се налази на удаљености од 20km. од центра насеља Нова Варош у приобаљу реке Лим у граничном појасу са општином Прибој и припада општини Прибој;
- Према националној стратегији о отпаду, предвиђено је да будућа регионална санитарна депонија буде изграђена на локацији Бањица на територији општине Нова Варош у приобаљу реке Лим, удаљена 18km од центра насеља Нова Варош;

Следи преглед одговорности и капацитета заинтересованих страна на локаном нивоу.

Општинска управа општине Нова Варош

Општинска управа општине Нова Варош броји 51 стално запослених. На пословима заштите животне средине ради;

Један инспектор који је задужен за комуналне делатности и у оквиру тога и за заштиту животне средине у складу са законом;

Један референт за послове процене утицаја на животну средину и за издавање дозвола за оператере управљања отпадом;

Овај запослени је истовремено задужен и за послове образовања;

Послови везани за буџетски Фонд за заштиту животне средине општине Нова Варош, као и за израду и управљање донаторским пројектима заштите животне средине поверени су канцеларији за ЛЕР.

Осим правно регулаторне и контролне улоге преко службе инспекцијског надзора, општинска управа општине Нова Варош техничку подршку активностима управљања отпадом (ЛЕР, израда и реализација донаторских пројеката).

Општинска управа преко општинског буџета пружа финансијску подршку активностима управљања отпадом:

-Буџетски Фонд за заштиту животне средине-развојне активности, едукација, промоција.

-Наменски буџет за управљање отпадом (Депонија Бањица, чишћење дивљих депонија, сакупљање отпада са сеоског предела, дотације и субвенције ЈП “З. Септембар”, Плаћање по основу других налога према ЈП “З. Септембар”, чишћење реке Лим уз брану ХЕ Бистрица.

Преглед исплата из буџета општине Нова Варош намењене за управљање отпадом

		Приходи буџета општине Нова Варош и исплате за послове управљања отпадом(рсд).		
Бр.	Година	2020	2021	2022
1.	Укупан буџет	670.014.617,00	751.605.767,00	891.752.106,00
2.	Уплате из буџета општине на рачун ЈП “З. Септембар” за	5.570.750,00	7.016.210,00	9.468.660,00

	послове управљања отпадом			
2.1.	Чишћење дивљих депонија	1.862.750,00	3.484.105,00	4.643.495,00
2.2.	Одвоз отпада по налогу општине Нова Варош (сеоско подручје)	3.708.000,00	3.532.105,00	4.825.165,00
3.	Уплате за изградњу Регионалне санитарне депоније Бањица	20.992.634,00	68.891.969,00	33.046.875,00
3.1.	Изградња трансфер станице са рециклажним двориштем	20.000.000,00	45.499.200,00	30.885.800,00
3.2.	Пројектна документација за санитарну депонију „Бањица“		22.067.909,00	
3.3.	Субвенција за регионалну санитарну депонију	992.634,00	824.860,00	2.191.075,00
4.	Укупна издвајања из буџета општине Нова Варош за управљање отпадом (2+3)	26.563.384,00	75.908.179,00	42.515.535,00
5.	Учешће улагања општине Нова Варош у управљање отпадом у односу на укупан буџет (%)	3,96	10,10	4,77
6.	Учешће уплата из буџета општине на рачун ЈП “З. Септембар” за послове управљања отпадом у односу на укупан буџет општине (%)	0,83	0,93	1,06

Табела 7.3.1.

ЈП “З. Септембар”

Основне информације

ЈП “3 Септембар” обавља делатност од општег интереса у складу са Законом о јавним предузећима и Законом о комуналним делатностима. Оснивач Предузећа је локална самоуправа Нова Варош, која је исто основала ради обезбеђивања трајног обављања делатности од општег интереса.

Основне делатности Предузећа су:

- сакупљање , пречишћавање и дистрибуција воде,
- прикупљање и одвођење отпадних канализационих вода,
- прикупљање и одвожење комуналног неопасног отпада, као и
- остале комуналне делатности поверене Одлуком о комуналним делатностима на територији општине Нова Варош број: 06-115/10/2017-02 од 16.11.2017. године.
-

Информације о капацитетима и организацији,

У РЈ " Чистоћа " су запослена 22 радника на следећим пословима: шеф 1, пословођа 1, возача 5, механичар 1 и радници на изношењу отпада 14 извршилаца. Не постоји аналитика о ангажовању заједничке службе на пословима прикупљања и транспорта отпада. Овај посао обавља се уз ангажовање следеће опреме:

Спецификација опреме за сакупљање, одвожење и депоновање комуналног отпада на територији општине Нова Варош

Назив опреме	Број комада	Година старости/власништво
Ауто смећар 16м3	1	9 ЈП “3. Септембар”
Ауто смећар 16м3	1	13 ЈП “3. Септембар”
Ауто смећар 7м3	1	13 ЈП “3. Септембар”
Ауто-подизач	1	16 ЈКП
Контејнери 5м3	14	ЈП “3. Септембар”
Контејнери 1,1м3	303	ЈП “3. Септембар”
Контејнери 1,1м3 за селекцију отпада	78	ЈП “3. Септембар”
Контејнери 0,25м3	220	Грађани

Табела 7.3.2.

Радно време на пословима прикупљања отпада је од 07-14,30 часова, изузев прикупљања отпада из центра града где је радно време од 04 сата ујутру. Отпад се прикупља сваки дан (од марта до децембра), а у периоду од децембра до марта када је већи снег не ради се недељом:

-Отпад из града се купи сваког дана (осим горе наведеног периода , када се не ради недељом);

-Отпад из приградских насеља се износи средом и четвртком;

-Отпад из сеоских средина се износи сваког понедељка и петка;

-Отпад из контејнера од 5m³ се износи по потреби и позиву;

-Кабести отпад се износи 2-3 пута месечно.

Број камионских тура за сакупљање и одвоз отпада на депонију:

Р.бр.	Дан у седмици	Тип камиона	Број тура
1	Понедељак	(смећар 16m ³)	2
2	Уторак	(смећар 16m ³)	1
3	Среда	(смећар 16m ³)	1
4	Среда	(смећар 7m ³)	2
5	Четвртак	(смећар 16m ³)	1
6	Петак	(смећар 16m ³)	2
7	Субота	(смећар 16m ³)	1
8	Недеља	(смећар 16m ³)	1

Табела 7.3.3.

Највећи проблем у раду је недовољан број теренских радника. ЈП 3. Септембар комуникацију са корисницима остварује преко:

- шалтера,
- контакт телефона,
- службене писарнице,
- званични веб сајт општине <https://www.novavaros.rs/>,

- сајт комуналног предузећа <https://jp3septembar.rs/>,
- фејсбук страница Инфо Нова Варош.

Остали локални оператери отпада

Осим ЈП „3.Септембар“ (поседују дозволу за сакупљање и транспорт неопасног отпада), дозволе за управљање отпадом поседују:

- "Пластика" ДОО, Дозвола за складиштење и третман неопасног отпада (рециклажа отпада од пластике);
- "Златарпласт" АД, Дозвола за складиштење и третман неопасног отпада (рециклажа отпада од пластике);
- Бранко Шаковић ПР Трговина отпадом "Ниџо", Вранеша, Дозвола за складиштење, механичку припрему и транспорт неопасног отпада;
- ПТР "Авдић" Нова Варош, Дозвола за сакупљање и транспорт неопасног отпада;
- "Nanix wood" доо Нова Варош, Дозвола за складиштење, третман и одлагање неопасног отпада (пиљевина, ...-производња пелета).

Остали јавни сектор

Овде се помињу у улози произвођача отпада и учесника у третману отпада (јавна предузећа, установе културе, образовања и спорта). Преглед јавних предузећа и јавних установа са територије општине Нова Варош дат је у поглављу 5.2 овог документа.

Локална привреда

Одговорни произвођачи, загађивачи, учесници у третману отпада. Опис привреде дат је у поглављу 5.2. Оно што је значајно за отпад је да је у периоду од осамдесетих година прошлог века до данас дошло до драстичног пада индустријског производа са 80% на испод 40%. Не располажемо прецизним подацима, али је евидентно гашење преко 60% индустријских привредних субјеката. У порасту је сектор услуга у оквиру кога је и туристичка делатност.

Локални невладин сектор

Удружење грађана „Студенац“ – заштита водних ресурса и природе Златара; Удружење грађана „Еко Варош“ – промоција значаја животне средине и активности на уређењу града и туристичких зона; Удружење грађана „Смарт“ – заштита животне средине и активности на чишћењу и уређењу пешачких стаза, видиковаца, шеталишта, паркова.

Средства јавног информисања

У Новој Вароши доступне су информације од средстава јавног информисања са националном фреквенцијом, листовима са националног преко локалног листа Варошке новине и локалне редио станице Радио Златар.

Локално становништво

Грађанке и грађани у најширем смислу, као произвођачи отпада и учесници у третману отпада. Структура становништва и тренд наталитета описани су детаљније у поглављу 5.2.1. Према подацима Регионалне канцеларије Привредне коморе Србије у Ужицу, број запослених лица у општини Нова Варош је у 2019. години био 2987, 2020. године 2869, број незапослених је у 2020. години био 1628, а 2021. године 1591. Број корисника услуге према подацима за 2022. годину је 1016 у колективном моделу становања, 2919 у индивидуалном моделу становања и 330 корисника услуге у статусу правног лица.

Када је у питању управљање отпадом, забрињавајући је податак да је број запослених лица у општини Нова Варош мањи од броја корисника услуге за око 1000, када је реч о физичким лицима, што може да се протумачи као да је значајан број носиоца корисника услуга пензионисано лице, или лице ван службене евиденције запослених (сива економија). Висок ниво незапослености указује на чињеницу да се значајан број корисника/ца суочава са проблемом елементарне егзистенције. Ово се посебно односи на амбицију да пред кориснике услуга поставимо задатак примарне селекције отпада на месту настанка и компостирања биотпада биљног порекла на месту настанка у индивидуалном моделу становања.

Туристи и транзит

Према информацијама Привредне коморе Србије, регионална канцеларија Ужице бележи раст туристичке активности у општини Нова Варош. У 2020. години забележено је 11.642 посета, у 2021. години 17.811, у 2022. години 16.764, а у 2023. години 14.296 посета.

Село и сеоске месне заједнице

Управљањем отпадом на сеоском пределу општине Нова Варош је условљено низом специфичности које захтевају посебне мере, активности и додатна средства.

Специфичности сеоског предела општине Нова Варош може се описати констацијама које следе.

Морфологија отпада на сеоском пределу општине Нова Варош се разликује од морфологије у урбаном делу по:

- садржају амбалаже од пестицида,
- садржају амбалаже од минералних ђубрива,
- садржају ветеринарског отпада,
- садржају био отпада са фарми,
- садржају отпада од прераде меса за сопствене потребе или отпада из мини кланица,
- садржају отпада од природно угинулих животиња (редовни морталитет или заразне болести),
- садржају отпадних синтетичких влакана (од везивања бала, снопова, малине...),
- садржају отпадне пољопривредне механизације и делова пољопривредне механизације (вуна, фолије, црева од система за наводњавање ,....).

Структура произвођача отпада по основној делатности и социјалном положају у друштву:

На сеоском пределу разликујемо више категорија произвођача отпада:

- класична сеоска домаћинства са пољопривредом као искључивом делатношћу,
- сеоска домаћинства са пољопривредом као основном делатношћу, уз туризам као допунску делатност,
- породице које стичу доходак у граду, а живе на селу уз пољопривредну производњу као допунску или основну делатност,
- угоститељски субјекти (ресторани, хостели, камп насеља,...),
- остали привредни субјекти (хладњаче, ауто отпади, бензинске пумпе, продавнице, кланице и прерада меса, разне радионице,...).

Ова чињеница знатно отежава успостављање јединственог система управљања отпадом на селу. Олакшавајућа чињеница је да сви припадници свих пет наведених

категорија произвођача отпада на селу имају сопствено двориште у коме могу третирати биоотпад што свакако треба наметнути као обавезу.

Мала густина насељености, раштрканост терена и неприступачност комуналних транспортних возила појединим засецима додатно усложњава прикупљање отпада са села, као и надзор. С друге стране јасна је неопходност сакупљања отпада са сеоског дела, јер је то простор са кога добијамо воду и храну, то је простор који у Западној Србији представља основни туристички потенцијал. Отпад који се неконтролисано одложи у шуми, увалама, провалијама, тамо и остаје и трајно загађује непосредни простор и све реципијенте низводно.

Олакшавајућа околност је што се на селу може збринути комплетан биоотпад биљног и анималног порекла исхраном домаћих и дивљих животиња у режиму заштите, што поједностављује поступак примарне селекције отпада. Основни предуслови да се успостави трајан одржив процес збризавања отпада са села су:

- да се изради прецизан катастар произвођача отпада на селу,
- да се обави карактеризација и категоризација произвођача отпада на селу,
- да се утврде јасне потребе и обавезе свих заинтересованих страна (тарифни систем, казнено стимулативна политика),
- да се обезбеде стабилна финансијска и потребна одговарајућа техничка средства,
- да се разради јасан план сталне комуникације (информисаност, едукација, промоција, оперативна двосмерна комуникација),
- да се обезбеди ефикасан надзор над процесом и простором.

Због тога је управљање отпадом на селу у овом документу дефинисано као посебан задатак са посебно постављеним циљем. У следећој табели је приказана је листа сеоских месних заједница у односи на градски део општине.

Насеља и становништво у општини Нова Варош

Ред. бр.	Назив насеља	Број становника 2002. година	Број становника 2022. година
1.	Акмачићи	420	303
2.	Амзићи	117	75
3.	Бистрица	791	502

4.	Божетићи	392	233
5.	Брдо	333	306
6.	Буковик	311	178
7.	Бурађа	258	133
8.	Вилови	396	275
9.	Вранеша	485	303
10.	Горња Бела Река	224	106
11.	Горње Трудово	139	37
12.	Дебеља	148	92
13.	Доња Бела Река	287	190
14.	Драглица	257	151
15.	Дражевићи	419	315
16.	Дрмановићи	368	294
17.	Јасеново	272	108
18.	Комарани	346	224
19.	Кућани	256	175
20.	Љепојевићи	126	121
21.	Мишевићи	112	66
22.	Негбина	475	271
23.	Нова Варош-град	10.335	7.542
24.	Ојковица	290	146
25.	Радијевићи	169	104
26.	Радоиња	690	424

27.	Рутоши	887	489
28.	Сеништа	262	130
29.	Тиква		44
30.	Тисовица	117	37
31.	Трудово	92	34
32.	Челице	78	37
33.	Штитково	130	62
	Општина Нова Варош	19.982	13.507

Табела 7.3.6.

7.4. ИСПИТИВАЊЕ ЗАДОВОЉСТВА КОРИСНИКА И КОРИСНИЦА КОМУНАЛНИХ УСЛУГА²

У периоду од 15. маја до 5. јуна 2023. године општина Нова Варош и ЈП „3. Септембар“ су спровели испитивање задовољства корисника/ца комуналних услуга на територији општине Нова Варош. Циљ овог испитивања је био да се чује мишљење о квалитету услуга, унапређење комуникације, између грађана/грађанки и јавног комуналног предузећа и да се процени спремност грађана/грађанки да се активно укључи у процес одвајања и третман отпада на месту настанка. Испитивање су спровели чланови Радне групе за израду Локалног плана управљања отпадом општине Нова Варош и запослени у ЈП „3. септембар“. Испитивање је спроведено на узорку од 313 испитаника. (мушкарци и жене, старости 18–30, 30–60 и старији од 60 година) у свим насељеним местима општине Нова Варош. Детаљан опис методологије, технике испитивања и анализа добијених резултата приказани су у посебном документу у прилогу под називом „Испитивање задовољства корисника и корисница услуга ЈП “3. Септембар” Нова Варош“.

Следи извод из детаљне анализе, релевантан за послове управљања отпадом. Спроведено испитивање је показало да корисници/кориснице имају поверење у јавно комунално предузеће и да су претежно задовољни услугама које су биле предмет овог испитивања (услуге сакупљања и транспорта комуналног отпада, снабдевања пијаћом водом и одржавања канализације на територији општине Нова Варош), што итекако представља позитивне примере.

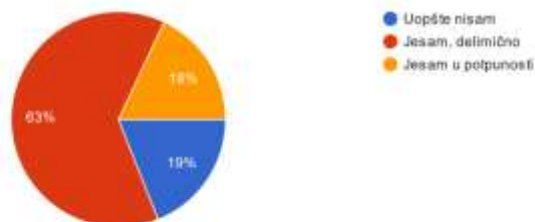
² Документ Анализа испитивања задовољства корисника и корисница услуга ЈП “3. Септембар” је саставни део овог документа ЛПУОНВ.

Што се тиче укупног задовољства квалитетом услуга које пружа ЈП „3.Септембар“ Нова Варош (скупљање и одношење отпада, снабдевање пијаћом водом, одвођење отпадних вода и одржавање чистоће на јавним површинама) укупно 71,97 % испитаника/ца је изјавило да су потпуно и претежно задовољни овим услугама, док је збир оних који су претежно и потпуно незадовољни 28,03 %. То јасно указује да проценат незадовољних испитаника није безначајан и да тај податак треба узети у обзир, утврдити узроке незадовољству и предузети мере превенције.

График бр.7.3.1.

Информисаност о надлежностима и активностима ЈП „3.Септембар“

Koliko ste informisani o nadležnostima, radu i aktivnostima JP "3. Septembar" Nova Varoš?
311 responses

Табела бр.7.3.4.

Задовољство информисаношћу и квалитетом комуникације

Задовољство	доступност информација о раду	квалитет информација	љубазност запослених
потпуно незадовољан/на	29	29	16
претежно незадовољан/на	45	45	27
немам став	89	84	70
претежно	114	116	133

задовољан/на			
потпуно задовољан/на	30	33	59

Оцену задовољства корисника/ца комуналних услуга дајемо у следећем табеларном приказу:

Табела бр.7.3.5.

Оцена задовољства корисника/корисница

Задовољство	скупљање и одвожење отпада	и снабдевање пијаћом водом	скупљање и одвођење отпадних вода	и одржавање чистоће на јавним површ.
потпуно задовољан/на	79	70	58	40
претежно задовољан/на	137	120	97	108
ни задовољан/на ни незадовољан/на	38	29	42	37
претежно незадовољан/на	32	25	32	37
потпуно незадовољан/на	22	17	24	38
не знам	5	32	38	30
не користим услугу	0	20	22	22

График бр.7.3.2.

Приказ анализе рекламација на услуге или рад ЈП „3.Септембар“ Нова Варош

Da li ste podnosili reklamaciju na usluge ili rad JP "3. Septembar"?

308 responses

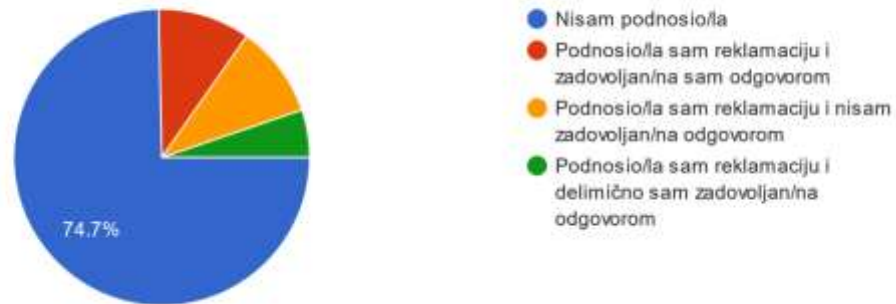

График бр.7.3.3.

Задовољство ценама комуналних услуга ЈП „3.Септембар“ Нова Варош

Da li ste zadovoljni cenom usluga JP "3. Septembar"

График бр. 7.3.4.

Познавање начина обрачуна услуге изношења отпада

Da li znate kako se trenutno obračunava cena usluge odnošenja otpada u Novoj Varoši?
311 responses

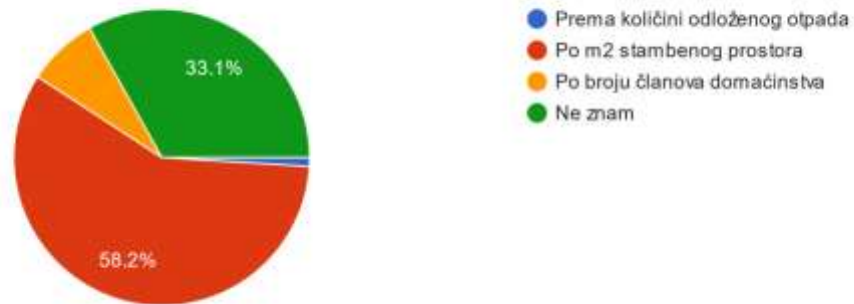
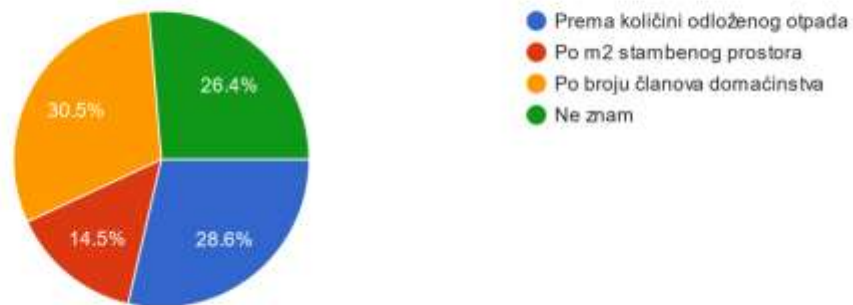

График бр.7.3.5. - Критеријум за утврђивање цене услуге одношења отпада

Na osnovu kog kriterijuma bi trebalo da se utvrđuje cena usluge odnošenja otpada?
311 responses

Следећа питања односила су се на прецепцију грађана о проблему отпада.

График бр. 7.3.6.

Да ли је, по вашем мишљењу, комунални отпад проблем у Новој Вароши?

Da li je, po Vašem mišljenju, otpad problem u Novoj Varoši?

311 responses

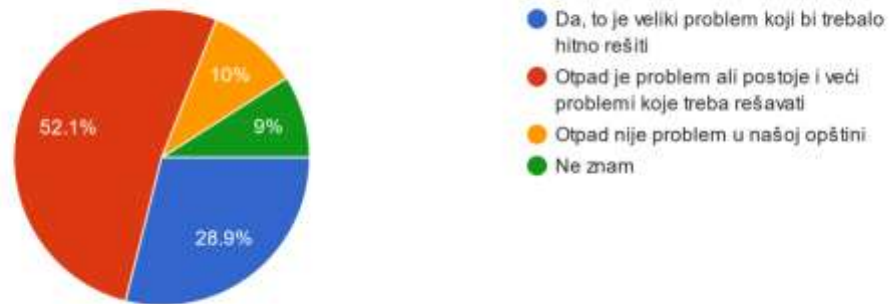

График бр. 7.3.7.

Највећи проблем у вези са сакупљањем и одношењем отпада?

Šta je, po Vašem mišljenju, najveći problem u vezi sa sakupljanjem i odnošenjem otpada?

308 responses

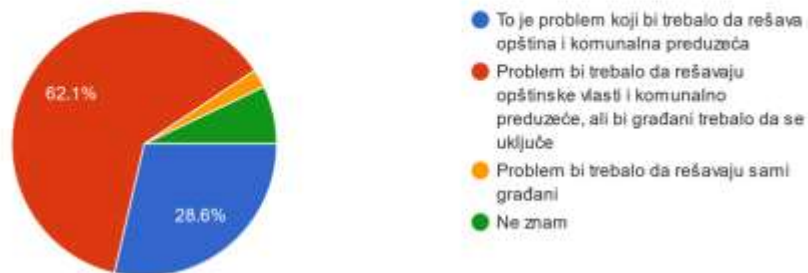
Радује што је највећи број корисника/ца препознао да је решавање питања прикупљања и одлагања отпада заједнички проблем свих актера друштвене заједнице, што је први корак ка ефикаснијем уређењу и спровођењу ове комуналне делатности.

График бр.7.3.8.

Ко треба да решава проблем одлагања отпада у Новој Вароши?

Ko bi trebalo da rešava problem odlaganja otpada u Novoj Varoši?

311 responses

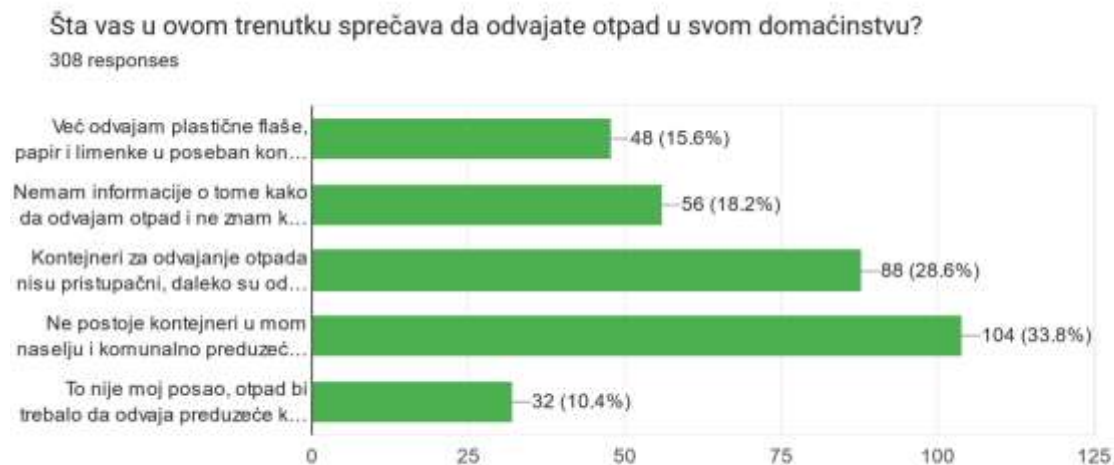

Да ли сматрате да одвајање отпада у домаћинствима доприноси бољем управљању отпадом у Новој Вароши? Сет понуђених одговора, добио је следеће % испитаника-ца:

Да, то доприноси смањењу трошкова и очувању животне средине и редовно то радим	77(24,8%)
Да, то доприноси смањењу трошкова и очувању животне средине, спреман сам да то радим, али не знам како	87 (28%)
Да, то доприноси смањењу трошкова и очувању животне средине, али не постоје услови за одвајање отпада у домаћинствима	100 (32,2%)
Не, то не доприноси бољем управљању отпадом	5 (1,6%)
Не знам	42 (13,5%).

График бр. 7.3.9.

Који су разлози због којих не вршите рециклажу?

8. ВИЗИЈА ЗАЈЕДНИЦЕ

„Нова Варош-Зелени град“, представља визију коју су формулисали чланови радне групе, а која треба да буде идеја водила за остварење плана управљања отпадом.

Визија је проистекла из анализе постојећег стања и потенцијала у области управљања отпадом у општини Нова Варош и тежи минимизацији утицаја отпада на животну средину.

Ову визију могуће је остварити ако се доследно буду примењивала начела која се заснивају на смањењу притиска на животну средину и обезбеђењу квалитетнијег живота грађана и грађанки уз јасну и одрживу развојну перспективу и изградњу подстицајног окружења за успостављање модела циркуларне економије, узимајући у обзир потребе свих грађана и грађанки, а посебно вишеструко рањивих категорија становништва (жене, деца, млади, особе са инвалидитетом, националне мањине и др.) на територији општине Нова Варош..

Сагласно визији, утврђени су општи и посебни циљеви управљања отпадом, развијене мере, активности и инструменти који су неопходни за њихово остварење.

8.1. ОПШТИ ЦИЉ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ

На основу чланов 13 и 14. Закона о управљању отпадом и у складу са Програмом управљања отпадом Републике Србије, радна група за израду плана поставила је циљеве које треба остварити у погледу поновне употребе и рециклаже отпада у области која је обухваћена планом.

Општи циљ у управљању отпадом у општини Нова Варош је да се на целој територији општине успостави сталан процес кружења употребљаваних материјала, не допуштајући да они постану отпад. Као предуслови постизања овог циља произашли су следећи посебни циљеви:

8.1.1. ПОСЕБАН ЦИЉ 1.

Смањена количина свих врста отпада који се одвози на депонију, развојем система одвајања и третмана свих врста отпада у складу са ЕУ начелима, националним законодавством и националним циљевима.

Очекивани резултати	Показатељи успеха
Развијен поступак и успостављена оператива за третман отпада биљног порекла на месту настанка	Број домаћинстава која врше третман био отпада на месту настанка (900 до 2027., 2500 до 2033.)
Развијен поступак и успостављена оператива за третман отпада биљног порекла на општинској (регионалној) компостани	Количина/t годишње (2027 100, 2033 1.000)
Развијен поступак и успостављена оператива за третман СПЖС	Количина t/годишње (без процене у овом моменту)
Развијен поступак за сакупљање и третман јестивих уља и масти.	Количина t/годишње (без процене у овом моменту)
Развијен поступак за сакупљање и третман отпадног муља насталог у процесу пречишћавања употребљаваних вода на територији општине Нова Варош.	Условљено динамиком изградње постројења за пречишћавање отпадних вода
Развијен поступак и успостављена оператива за сепарацију кабастог отпада	2027. године спремна документација, 2033. године ситем за сепарацију оперативан (количине мерљиве)
Развијен поступак и успостављена оператива за сепарацију амбалажног отпада	Количина t/годишње 2027 50, 2033 400, односно 30Kg. Становнику
Развијен поступак и успостављена оператива за сепарацију електро отпада (укључујући батерије и сијалице).	Количина t/годишње (без процене у овом моменту)
Развијен поступак за сакупљање и третман грађевинског отпада (отпад од градње и рушења грађевинских објеката)	Количина t/годишње (без процене у овом моменту)
Коначно збринути одбачени аутомобили, након завршетка експлоатације аутомобила са свим припадајућим деловима и	Број аутомобила годишње (без процене у овом моменту)

материјалима.	
Коначно збринути ауто делови и материјали који се одбацију током експлоатације аутомобила приликом сервисирања	Количина t/годишње (без процене у овом моменту)
Развијен поступак и успостављена оператива за сепарацију текстилног отпада (одећа, обућа, постељине, завесе, теписи, санитарне крпе, пешкири...)	Количина t/годишње (без процене у овом моменту)

8.1.2. ПОСЕБАН ЦИЉ 2.

Елиминисани негативни утицаји отпада на сеоском подручју

успостављањем процеса сакупљања отпада на сеоском делу општине Нова Варош

На сеоском делу општине Нова Варош није потребно развијати класичан модел одвајања отпада по принципу „суви отпад“ - „мокри отпад“, због чињенице да се комплетан мокри отпад може третирати на месту настанка, односно треба обезбедити подршку и увести обавезу произвођача отпада на селу да исти на месту настанка третирају.

На сеоском делу општине биоотпад биљног порекла је доминанто зелени отпад (уређење дворишта, грање након резидбе воћа или сечења врзина, кукурузна шаша, слама, тржишно нереализовани плодови биљне производње, отпадна џибра из процеса производње ракије...). Биљни отпад од производње хране и отпадна храна су у поређењу са претходним занемарљиви. Концепција збрињавања биотпада на селу је третман на месту настанка и то:

- компостирање на месту настанка,
- исхрана домаћих животиња, биљоједа.

На сеоском делу општине биоотпад СПЖП је доминанто (стајњак, отпад од клања и прераде меса за сопствене потребе, отпадна храна и природно угинуле животиње). Концепција збрињавања СПЖП на селу је:

- компостирање стајњака на месту настанка,
- исхрана домаћих животиња месождера,
- исхрана дивљих животиња (заштићених и ловних месождера),

- санитарна сахрана угинулих животиња на сопственом имању према упутству и надзору ветеринара.

У највећем броју случајева сеоско становништво и поступа на овај начин. Кад се почело са постављањем контејнера за сакупљање отпада на селу, један део становништва је грешком почео да део отпада животињског порекла одлаже у те контејнере.

Изузетак од горе специфицираног поступка представља отпада животињског порекла из ресторана, мини кланица и мини прерађивача меса. Овај поступак је дефинисан посебним прописима од стране Републичке управе за ветерину.

Постоје оператери за сакупљање отпадних јестивих уља и масти. Успостављена јасна законска обавеза. На селу практично сви користе отпадне јестиве масти и уља за исхрану домаћих животиња.

Према Закону о управљању отпадом, у члану 5. - значење израза, у ставу 3., индиректно се дефинише појам кабастог отпада, тј. „**центар за сакупљање отпада** јесте место одређено одлуком општине, града, односно града Београда (у даљем тексту: јединица локалне самоуправе), на које грађани доносе отпад и **кабасти отпад** (намештај и бела техника, баштенски отпад, материјал погодан за рециклажу, укључујући и опасан отпад из домаћинства)“;

У кабасти отпад са села не спада баштенски отпад. Део кабастог отпада на селу (дрвени делови, иверица, ламинати и сл.) се може одвојити на месту настанка и искористити као енергент на лицу места. Остало се може одвозити у Центар за сакупљање отпада на локацији у граду. Овде можда треба предвидети могућност да тај отпад становници села довозе на посебно опремљена рециклажна острва на уласцима у градски део. Ово због тога што би већина сеоског становништва свој кабасти отпад довозила у град тракторима, на локације где је забрањен саобраћај трактора. Једно од решења може да буде мобилно постројење за сакупљање отпада.

Одвојено прикупљање и третман амбалаже од пестицида и осталих агрохемикалија је веома компликован поступак без јасно утврђене одговорности, а отпад је у категорији опасног.

Третман осталих врста отпада на селу је истоветан као и у граду, разликоваће се само транспортна логистика (детаљније описано у глави 9 овог документа и у ЛАПНВ).

Очекивани резултати	Показатељи успеха
Прикупљена сува фракција комуналног отпада са	Количина/t годишње, (без процене у овом

сеоског дела општине Нова Варош	моменту)
Третман биоотпада биљног порекла технологијом компостирања на месту настанка или употребом за исхрану домаћих животиња	Садржај отпада животињског порекла у „сувој фракцији отпада” и на дивљим депонијама 3> до 2027.
Третман СПЖС исхраном кућних љубимаца или дивљих животиња које се налазе у режиму заштићене или ловне дивљачи	Количина/t годишње, (без процене у овом моменту)
Примена прописаног поступка за сакупљање и третман јестивих уља и масти	Количина/t годишње, (без процене у овом моменту)
Прикупљена сува фракција комуналног отпада са сеоског дела општине Нова Варош	Садржај биомасе у сувом отпаду са сеоског предела 4%>, 2027 и 2%>, 2033
Одвојено прикупљање, третман и поновно коришћење кабастог отпада	Количина/t годишње, (без процене у овом моменту)
Одвојено сакупљање електро отпада (електрични и електронски отпад, укључујући батерије и сијалице) (опасан комунални отпад)	Количина/t годишње, (без процене у овом моменту)
Развијен поступак за сакупљање и третман грађевинског отпада (отпад од градње и рушења грађевинских објеката)	Количина/t годишње, (без процене у овом моменту)
Коначно збринути одбачени аутомобили након завршетка експлоатације аутомобила са свим припадајућим деловима и материјалима.	Број аутомобила годишње (без процене у овом моменту)
Успостављен поступак одвојеног прикупљања и третман амбалаже од пестицида и осталих агрохемикалија	Без процене у овом моменту

Развијен поступак и успостављена оператива за сепарацију текстилног отпада (одећа, обућа, постељине, завесе, теписи, санитарне крпе, пешкири...)	Без процене у овом моменту
--	----------------------------

8.1.3. ПОСЕБАН ЦИЉ 3.

Затварање и ремедијација несанитарних и дивљих депонија

Очекивани резултати	Показатељи успеха
Постојећа депонија на локацији Друглићи - Дубоки Поток, затворена за пријем отпада, успостављен процес рекултивације и ремедијације простора са циљем обнављања стабилне билошке активности простора	Хемијски, екотоксиколошки тренд, микробиолошки тренд. Био индикатори (развој флоре и фауне током процеса сукцесије, 2030 -2033.
Обезбеђени услови за легалан довоз отпада на локацијама активних дивљих на којима је то оправдано и изводљиво	Број легализованих локација, број и прихватна запремина постављених контејнера. Динамика одвоза отпада на даљи третман, 2027.
Очишћен простор и обезбеђене мере спречавања поновног довоза отпада на локације на којима то није оправдано	Број уклоњених дивљих депонија, број новонасталих дивљих депонија, 2027.
Обезбеђен сталан надзор, уочавање и евидентирање евентуално новонасталих дивљих депонија	Извештаји инспектора, 2025 - 2033.

8.1.4. ПОСЕБАН ЦИЉ 4.

Успостављен одржив систем управљања отпадом захваљујући унапређеним капацитетима комуналног предузећа и локалне самоуправе који ће омогућити грађанима и грађанкама да правилно поступају са отпадом

Очекивани резултати	Показатељи успеха
---------------------	-------------------

Обезбеђен одговарајући број запослених одговарајуће квалификације у складу са захтевима усвојене концепције одвојеног прикупљања и транспорта свих врста отпада специфицирних у оквиру циљева (8.1.1, 8.1.2., и 8.1.3.)	Број и структура запослених у ЈП „3. Септембар“
Активиран рад центра за прикупљање отпада (активирање постојећег или изграђен нови центар за сакупљање и завршну селекцију отпада)	Оперативан објекат
Обезбеђен континуитет сталне набавке и одржавања, одговарајуће опреме за сакупљање и транспорт у складу са динамиком амортизације	Стање оперативне опреме
Обезбеђена финансијска стабилност ЈП „3. Септембар“ (тарифни систем, унутрашњи капацитети, остали извори финансија)	Годишњи финансијски резултати
Израђена општинска одлука о управљању отпадом општине Нова Варош	Оперативан документ

8.1.5. ПОСЕБАН ЦИЉ 5.

Успостављена одговарајућа међуопштинска сарадња и координиран заједнички рад општина Сјеница, Нова Варош, Пријеполје и Прибој на пословима управљања отпадом.

Очекивани резултати	Показатељи успеха
Оперативна и ефикасна трансфер станица на локацији Бањица (друга фаза изградње)	Количине примљеног и отпремљеног отпада на локацију за коначан третман
Оперативна регионална депонија на локацији Бањица, центар за завршну селекцију, компостана, постројење за третман процедурних вода (трећа фаза изградње)	Смањење учешћа количине отпада за депоновање
Обезбеђен заједнички надзор и контрола над материјалним, финансијским и правним	Протокол рада међуопштинског координационог тима,

токовима отпада у оквиру надлежности РСДБ	Извештаји, препоруке, корективне мере
---	---------------------------------------

8.1.6. ПОСЕБАН ЦИЉ 6.

Развијене одговарајуће навике и мотивисаност грађанства, као услов унапређења процеса управљања отпадом.

Очекивани резултати	Показатељи успеха
Успостављени одговарајући комуникациони канали са циљем опште информисаности и повећања функционалног знања свих заинтересованих страна	Број и садржина саопштења, број питања и одговора, број и садржина коментара
Успостављен сталан процес едукације грађанства	Број и садржина реализованих сталних едукативних садржаја, број полазника, број периодичних радионица и полазника/ца
Обезбеђени одговарајући мотивациони инструменти (оперативна стимулативно казнена политика)	Листа стимулативних мера и обим примене

9. ПРОГРАМ УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ НОВА ВАРОШ

Програм управљања отпадом општине Нова Варош, је усаглашен са инструкцијама са националног нивоа, а његова динамика ће углавном зависити од динамике развоја инфраструктуре у оквиру Регионалне санитарне депоније Бањица. У првој фази развијаће се програмски елементи који се могу развијати у оквиру постојеће инфраструктуре уз минимална улагања, а са видљивим позитивним ефектима. Детаљна разрада програма дата је у АПНВ. Следи приказ програма по програмским целинама.

9.1. ПРОГРАМ САКУПЉАЊА ОТПАДА ИЗ ДОМАЋИНСТВА

Према Закону о управљању отпадом, комунални отпад јесте одвојено сакупљени отпад из домаћинства, укључујући папир, картон, стакло, метал, пластику, биоотпад, дрво, текстил, амбалажу, отпадну електричну и електронску опрему, отпадне батерије и акумулаторе, кабасти отпад и мешани комунални отпад и/или одвојено сакупљени отпад из других извора, ако је тај отпад сличан по природи и саставу отпаду из домаћинства, али не укључује отпад из производње, пољопривреде, шумарства, рибарства и аквакултуре, отпадна возила и отпад од грађења и рушења. Под другим изворима комуналног отпада подразумевају се: ресторани, продавнице, јавне установе, разне радње у којима настаје сличан отпад...

9.1.1. Основе програма сакупљања отпада из домаћинства

У Новој Вароши се користи и користиће се иста оператива за сакупљање комуналног отпада са свих наведених извора. Ова концепција је условљена је:

- релевантним природним и друштвеним специфичностима општине Нова Варош у целини (глава 5 овог документа);
- оценом стања и пројекцијом настанка отпада у наредном периоду (глава 6 овог документа);
- структуром и утицајем заинтересованих страна свих нивоа (глава 7 овог документа).

У погледу количине, морфологије, дисперзије, начина и динамике настајања, организације сакупљања, броја и диверзитета произвођача отпада у домаћинству, утврђивања и расподеле одговорности а у последње време и у погледу карактера, отпад из домаћинства је најизазовнији за успостављање одрживих токова у односу на све друге. Сама чињеница да се под појмом домаћинства подразумева неколико типова становања додатно усложњава проблематику. Према месту становања разликују се градска и сеоска домаћинства.

У градском и приградском делу општине разликују се домаћинства у индивидуалном типу становања и домаћинства у колективном типу становања. Ова два типа се у односу на збрињавање отпада разликују у следећим, за управљање отпадом, релевантним параметрима:

Морфологија отпада;

Могућност утврђивања индивидуалне одговорности;

Различите навике грађанства, индивидуална одговорност и ниво комуникације;

Куће по правилу имају већу специфичну површину у односу на број чланова домаћинства;

Средства за сакупљање отпада;

Трошкови сакупљања отпада;

Могућности третмана отпада на месту настанка.

Морфологија отпада насталог у сеоском домаћинству се разликује од морфологије у урбаном делу због тога што је у највећем броју случајева сеоско домаћинство истовремено и производно домаћинство, односно „комерцијално домаћинство“ према номенклатури из сектора пољопривреде. У процесу пољопривредне производње настају следеће врсте отпада, које се морају подвргнути посебним третманима у складу са законом:

- Садржају амбалаже од пестицида;
- Садржају ветеринарског отпада;
- Садржају био отпада са фарми;
- Садржају отпада од прераде меса за сопствене потребе или отпада из мини кланица;
- Садржају отпада од природно угинулих животиња (редовни морталитет или карантинске болести);
- Садржају отпадне пољопривредне механизације и делова пољопривредне механизације.

Осим ових врста отпада у процесу пољопривредне производње настају и следеће врсте отпада које се могу третирати као кућни отпад:

- Отпадна синтетичка влакана од везивања бала, снопова, малине;...
- Отпадна вуна, фолије, црева од система за наводњавање;...
- Амбалажа од минералних и органских биљних и животињских хранива, адитива...

На сеоском делу општине разликујемо више категорија произвођача отпада:

- Класична сеоска домаћинства са пољопривредом као искључивом делатношћу;
- Сеоска домаћинства са пољопривредом као основном делатношћу, уз туризам као допунску делатност;
- Породице које стичу доходак у граду, а живе на селу уз пољопривредну производњу као допунску или основну делатност;
- Туристи у викендицама;

- Угоститељски субјекти (ресторани, хостели, бунгалови насеља,...);
- Остали привредни субјекти (хладњаче, ауто отпади, бензинске пумпе, продавнице, кланице и прерада меса, разне радионице,...).

Ова чињеница отежава успостављање јединственог система управљања отпадом на селу. Мала густина насељености, раштрканост терена и неприступачност комуналним транспортним возилима појединим засецима додатно усложњава прикупљање отпада са села, као и надзор. С друге стране јасна је неопходност сакупљања отпада са сеоског дела, јер је то простор са кога добијамо воду и храну, то је простор који у Западној Србији представља основни туристички потенцијал. Отпад који се неконтролисано одложи у шуми, увалама, провалијама, тамо и остаје и трајно загађује непосредни простор и све реципијенте низводно.

Олакшавајућа чињеница је да сви припадници свих пет наведених категорија произвођача отпада на селу имају сопствено двориште у коме могу третирати биоотпад биљног порекла - компостирање и/или исхрана домаћих и дивљих животиња биљоједа у режиму заштићене или ловне дивљачи. Олакшавајућа околност је и то што се на селу може збринати комплетан биоотпад анималног порекла исхраном домаћих и дивљих животиња месождера или сваштоједа у режиму заштићене или ловне дивљачи. Ове две чињенице поједностављују поступак примарне селекције отпада на селу. У том смислу становницима села свакако треба пружити одговарајућу стручну и техничку подршку, а одговарајућим правним актом утврдити адекватну обавезу.

Основни предуслови да се успостави трајан одржив процес збризавања отпада са села су:

- Да се изради прецизан катастар са активном базом података о произвођачима отпада на селу;
- Да се обави карактеризација и категоризација произвођача отпада на селу;
- Да се утврде јасне потребе и обавезе свих заинтересованих страна (тарифни систем, казнено стимулативна политика);
- Да се обезбеде стабилна финансијска и потребна одговарајућа техничка средства;
- Да се разради јасан план сталне комуникације (информисаност, едукација, промоција, оперативна двосмерна комуникација);
- Да се обезбеди адекватна стимулативно репресивна политика;
- Да се обезбеди ефикасан надзор над процесом и простором.

Поред свега горе наведеног, за израду реализацију и надзор над програмом управљања отпадом насталог у свим типовима домаћинства у граду и на селу, релевантна је и динамика настанка. У том смислу разликујемо две врсте отпада:

- Отпад који настаје свакодневно;

Амбалажни отпад, отпадна храна и отпад од припремања хране, физиолошки отпад (пелене са једнократном употребом, улошци, ситни предмети опште употребе)...

- Отпад који настаје повремено;

Суви кабасти отпад (отпадни намештај, отпадна одећа и обућа, отпадни кућни електрични и електронски апарати, акумулатори, батерије...), сезонски отпад (мокри кабасти отпад (грање од уређења башти и зелених јавних површина, трава од уређења дворишта и башти и зелених јавних површина).

Следи опис дугорочне концепције управљања отпадом из домаћинства. Према организацији посла ЈП „3. Септембар“ у ову групу спадају и сви привредни и јавни субјекти који генеришу сличан отпад. У Новој Вароши се ради о 1016 корисника/ца који станују у колективном типу становања, 3395 корисника/ца који станују у индивидуалном типу становања, и 330 корисника/ца у категорији правних лица. Подаци о броју корисника/ца на селу нису расположиви јер сеоско становништво не плаћа услугу изношења отпада. Због низа специфичности сеоског подручја описаних у тексту разликоваће се поступци управљања отпадом у градском и сеоском пределу општине:

Поступак (Г) Управљање отпадом из домаћинства у градском и приградском пределу општине;

Поступак (С) Управљања отпадом из домаћинства на сеоском пределу општине.

9.1.2. Поступак (Г) Третман отпада на градском и приградском пределу општине

У градском и приградском делу општине Нова Варош ће се сакупљати, **на месту настанка одвојене**, следеће фракције комуналног отпада:

Отпад који се производи свакодневно;

Отпад који се производи периодично или сезонски.

Отпад који се производи свакодневно ће на месту настанка грађанство раздвајати на фракције „мокри отпад“ и „суви отпад“. Ова подела је функцији организације сакупљања, одвожења и третмана отпада у Новој Вароши;

Мокри отпад у градском и приградском делу општине јесте биолошки разградљив (биоотпад, или биоактиван отпад) комунални отпад који настаје свакодневно.

Састоји се од: отпадне хране, отпада од припремања хране, употребљене пелене за једнократну употребу, употребљени хигијенски улошци, употребљене папирне

марамнице, салвете, зелени отпад који настаје у двориштима баштама и на зеленим јавним површинама и охлађен пепео свих врста.

Пепео може истовремено бити и сезонски отпад (зимски период), али у сезони настајања настаје свакодневно. Специфичност у погледу биоактивности „мокре фракције“ је у пеленама за једнократну употребу и хигијенским улошцима који у себи садрже и биоактивну компоненту адсорбент засићен екстремно и телесним течностима и заштитну облогу која може бити или биоразградљива или бионеразградљива. Све горе наведене компоненте се могу подвргнути процесу контролисаног компостирања. Неразградљиве компоненте су инертне у процесу компостирања и лако се издвајају на крају процеса из добијеног компоста просејавањем (завршна обрада компоста). Са овом фракцијом ће се поступати на следеће начине:

ГП1 У колективном типу становања и у објектима правних лица без припадајућег дворишта, произвођачи „мокре“ фракције отпада ће исту одвајати и одлагати у посебне посуде за мокри отпад, а радници ЈКП ће га преузимати и одвозити на „**централну компостану**“ на коначан третман.

ГП2 У индивидуалном типу становања и у објектима правних лица са припадајућим одговарајућим двориштем произвођачи „мокре“ фракције отпада ће исту одвојено сакупљати и компостирати у индивидуалним компостерима постављеним у својим двориштима или баштама.

Напомена,

Поступак **ГП2** мора бити посебно стимулисан од стране општинске управе и виших нивоа власти.

Суви отпад у градском и приградском делу општине јесте биолошки неактиван неопасан отпад који настаје свакодневно у домаћинствима и у радном простору правних лица која су у систему сакупљања отпада од стране ЈП “З. Септембар”, а по својим габаритима је такав да га грађанство може одложити у стандардне контејнере.

У ову фракцију спадају: папир, картон, стакло, метал, пластика, биоотпад, дрво, текстил, амбалажа, отпадни предмети опште употребе у домаћинству, играчке за децу, отпадна одећа и обућа, кухињске крпе, завесе, убриси и слично, а по свом карактеру не спадају у опасан отпад. Сува фракција отпада је истог састава у оба типа становања у градском и приградском делу града. Са овом фракцијом ће се поступати на следећи начин:

ГП3 Сви произвођачи „суве“ фракције отпада ће исту одвајати на месту настанка и одлагати у посебне контејнере за „суви“ отпад који ће се налазити у **близини становања или пословања** и на локацијама рециклажних острва.

Отпад који настаје периодично или сезонски и тако се и третира јесте кабаста отпад (укључујући и зелени отпад у индивидуалном типу становања и на локацијама правних лица са припадајућим зеленим површинама), електрични и електронски отпад, батерије, акумулатори). Са овом фракцијом ће се поступати на следеће начине:

ГП4а Произвођачи кабастог отпада ће исти одвајати на месту настанка и одвозити на локацију општинског центра за управљање отпадом према инструкцијама добијеним од ЈП “З. Септембар”;

ГП4б Произвођачи кабастог отпада ће исти одвајати и предавати овлашћеном оператеру на месту настанка по позиву.

У сеоском делу општине Нова Варош ће се сакупљати, на месту настанка одвојене, следеће фракције комуналног отпада:

Отпад који се производи свакодневно;

Отпад који се производи периодично или сезонски.

9.1.3. Поступак (С) Управљање отпадом из домаћинства на сеоском пределу општине.

У сеоском делу општине Нова Варош ће се сакупљати, на месту настанка одвојене, следеће фракције комуналног отпада:

Отпад који се производи свакодневно;

Отпад који се производи периодично или сезонски.

Отпад који се производи свакодневно ће на месту настанка становништво села раздвајати на фракције „мокри отпад“ и „суви отпад“. Ова подела је у функцији организације сакупљања, одвожења и третмана отпада у сеоском делу општине Нова Варош.

Мокри отпад у сеоском делу општине јесте биолошки разградљив (биоотпад, или биоактиван отпад) комунални отпад који настаје свакодневно.

Овај отпад се састоји од: биоотпада биљног порекла и СПЖП настао у процесу биљне и сточарске производње или прераде биљних и животињских производа у оквиру пољопривредних домаћинстава, отпадне хране, отпада од припремања хране, употребљене пелене за једнократну употребу, употребљени хигијенски улошци, употребљене папирне марамнице и салвете, зелени отпад који настаје у двориштима, баштама и на зеленим јавним површинама и охлађен пепео свих врста.

Напомене,

Пепео може истовремено бити и сезонски отпад (зимски период), али у сезони настајања настаје свакодневно. Изузетак у погледу биоактивности ове фракције је у пеленама за једнократну употребу и хигијенским улошцима који у себи садрже и биоактивну компоненту адсорбент засићен екскрементом и телесним течностима и заштитну фолију која може бити или биоразградљива или бионерозградљива. Све горе наведене компоненте се могу подвргнути процесу контролисаног компостирања. Неразградљиве компоненте су инертне у процесу компостирања и лако се издвајају на крају процеса из добијеног компоста просејавањем (завршна обрада компоста). Са овом фракцијом ће се поступати на следеће начине:

СП1 Поступак управљања „мокром“ фракцијом отпада на селу се састоји од компостирања у оквиру имања свих типова становања на селу, употребе хранива у биљној производњи, исхрана домаћих животиња, заштићених дивљих животиња и ловних дивљих животиња.

Суви неопасан отпад у сеоском пределу општине јесте биолошки неактиван неопасан отпад који настаје свакодневно у домаћинствима и у радном простору правних лица која су у систему сакупљања отпада од стране ЈП “З. Септембар”, а по својим габаритима је такав да га грађанство може одложити у стандардне контејнере.

У ову врсту отпада спадају: папир, картон, стакло, метал, пластика, биоотпад, дрво, текстил, амбалажа, отпадни предмети опште употребе у домаћинству, играчке за децу, отпадна одећа и обућа, кухињске крпе, завесе, убруси и слично, отпадна синтетичка влакна од везивања бала, снопова, малина, отпадна вуна, фолије, црева од система за наводњавање, амбалажа од минералних и органских биљних и животињских хранива и др, а по свом карактеру не спадају у опасан отпад. „Сува“ фракција отпада је истог састава у свим типовима становања у селу. Са овом фракцијом ће се поступати на следећи начин:

СП2 Сви произвођачи „суве“ фракције отпада на селу ће исту одвајати на месту настанка и одлагати у посебне контејнере за „суви“ отпад који ће се налазити на локацијама које одреди ЈП “З. Септембар”, а могу их повремено у врећама одвозити у контејнере на локацијама рециклажних острва распоређених у граду.

Отпад који настаје на селу периодично или сезонски, и тако се и третира јесте кабасти отпад, електрични и електронски отпад, батерије, акумулатори. Са овом фракцијом ће се поступати на следеће начине:

СПЗа Произвођачи кабастог отпада ће исти одвајати на месту настанка и одвозити на локацију општинског центра за управљање отпадом према инструкцијама добијеним од ЈП “3. Септембар”;

СПЗБ Произвођачи кабастог отпада ће исти одвајати и предавати овлашћеном оператеру на месту настанка по позиву.

9.2. ПРОГРАМ САКУПЉАЊА ОПАСНОГ ОТПАДА ИЗ ДОМАЋИНСТВА

Према Закону о управљању отпадом, члан 5., став 18. „опасан отпад јесте отпад који по свом пореклу, саставу или концентрацији опасних материја може проузроковати опасност по животну средину и здравље људи и има најмање једну од опасних карактеристика утврђених посебним прописима, укључујући и амбалажу у коју је опасан отпад био или јесте упакован“.

Закон о амбалажи и амбалажном отпаду, у делу Амбалажни отпад који је загађен опасним материјама, члан 22. прописује „Крајњи корисник, као држалац отпада, мора да обезбеди да се са амбалажним отпадом, који је загађен опасним или другим материјама које нису саставни део упаковане робе, поступа у складу са законом којим се уређује управљање отпадом“.

Први услов за обезбеђење одрживог управљања опасног отпада према Закону о управљању отпадом је „Одговорност произвођача производа“, члан 25. „Произвођач производа користи технологије и развија производњу на начин који обезбеђује рационално коришћење природних ресурса, материјала и енергије, подстиче поновно коришћење и рециклажу производа и амбалаже на крају животног циклуса и промовише еколошки одрживо управљање природним ресурсима.

Произвођач или увозник чији производ после употребе постаје опасан отпад дужан је да тај отпад преузме после употребе, без накнаде трошкова и са њима поступи у складу са овим законом и другим прописима.

Произвођач или увозник из става 2. овог члана може да овласти друго правно лице да, у његово име и за његов рачун, преузима производе после употребе“.

У општини Нова Варош не постоје овлашћени оператери за сакупљање, транспорт и третман опасног отпада. С обзиром на степен развијености, географски положај и комерцијални потенцијал и обавезе произвођача ове врсте отпада, општина Нова Варош није у могућности да сам развије потребну инфраструктуру. Регионалним планом треба утврдити интерес за формирање регионалне сакупљачке мреже и конектовати је за постојећу, националну. Овим документом утврђени су поступци

грађанства под претпоставком да се обезбеди прихват одвојеног опасног отпада из домаћинства.

У домаћинстви и на локацијама правних лица са листе корисника/ца ЈП “3. Септембар” се у саставу комуналног отпада могу наћи две основне групе опасног отпада, према могућности поступања грађанства на месту настанка:

Предмет је у целини у категорији опасног отпада или у себи садржи компоненте које су у категорији опасног отпада (ацетон, алкохол, остала дезинфекциона средства – каустична сода, сона киселина, варикина), а могу се једноставном и безбедном операцијом на лицу места издвојити из неопасне целине предмета;

У ову групу улазе: празне боце у којима је била упакована опасна супстанца у концентрацији која је сврстава у опасну, батерије у даљинским управљачима, лампама, мобилним телефонима, кетрици, акумулатори итд.

ОП1 Поступак се састоји у испирању амбалаже водом, а након тога одлагање у суву фракцију.

ОП2а Опасни делови се једноставно издвајају из неопасне целине и односе у центар за сакупљање опасног отпада - овлашћени оператер.

Предмети који у себи садрже компоненте са опасним карактеристикама, а који се не могу на једноставан и безбедан начин издвојити из неопасне целине.

У ову групу улазе телевизори, рачунари, расхладни уређаји, рачунари и слични електрични апарати у домаћинству.

ОП2б Предмети се у целини одвозе на локацију овлашћеног оператера или се предају овлашћеном оператеру на месту настанка отпада по позиву.

9.3. ПРОГРАМ САКУПЉАЊА КОМЕРЦИЈАЛНОГ ОТПАДА

Према Закону о управљању отпадом, члан 5. став 11., „комерцијални отпад јесте отпад који настаје у предузећима, установама и другим институцијама које се у целини или делимично баве трговином, услугама, канцеларијским пословима, спортом, рекреацијом или забавом, осим отпада из домаћинства и индустријског отпада“.

Према постојећој концепцији сакупљања отпада у општини Нова Варош комерцијални отпад се не третира као посебан ток. Комерцијални отпад се сакупља транспортује и депонује заједно са комуналним отпадом (отпад из домаћинства). Разлика је у тарифирању услуге изношења отпада у односу на домаћинства. Са обзиром на структуру јавног и приватног сектора у Новој Вароши је количина комерцијалног отпада мала у комерцијалном смислу, али није безначајна са аспекта оптерећења депоније. Комерцијални отпад је (према искуствима из Бајине Баште и Чачка -

примарна селекција) претежно суви отпад, са амбалажним отпадом као доминантном фракцијом. У трговинама доминира транспортна амбалажа (кутије, гајбице, термоскупљајуће фолије, стреч фолије, а у хотелима и ресторанима, боце, кесе, фолије. У канцеларијама и предузећима је истоветан као суви отпад у домаћинствима. Према личним запажањима неке од трговина одвајају картон, али се не располаже званичним информацијама о кретању тог отпада након одвајања на месту настанка.

Према дугорочном програму предлаже се да се за ову фракцију отпада примењује поступак из одељка 9.1.2 и 9.1.3. овог поглавља (поступци **ГПЗ и СП1**). Сви произвођачи „суве“ фракције отпада ће исту одвајати на месту настанка и одлагати у посебне контејнере за „суви“ отпад који ће се налазити у **близини становања или пословања** и на локацијама рециклажних острва. Изузетак су већи пословни објекти који имају сопствене контејнере.

Реактивирањем постојећег рециклажног центра или изградњом регионалног центра на локацији Бањица овај отпад ће се завршно селектовати на секундарне сировине, секундарно гориво.

9.4. ПРОГРАМ УПРАВЉАЊА ИНДУСТРИЈСКИМ ОТПАДОМ

Према Закону о управљању отпадом, члан 5. став 7., „индустријски отпад јесте отпад из било које индустрије или са локације на којој се налази индустрија, осим јаловине и пратећих минералних сировина из рудника и каменолома“. Директна одговорност над индустријским отпадом је на произвођачу отпада. Произвођач је обавезан да изради „План управљања отпадом постројења“ у складу са налогом државног органа. Државни орган, одобрава план, налаже мере и врши надзор.

Доминантан доходак у општини Нова Варош осамдесетих година прошлог века је била индустрија, око 80%: намештаја, прерада пластичних маса,... Временом је дошло до колапса индустријске производње и она сада представља мање од 30% друштвеног дохотка. Управљање индустријским отпадом је у одговорности Владе Републике Србије преко надлежних министарстава. Детаљнији опис привреде и индустрије у оквиру ње детаљно је описан у Плану развоја општине Нова Варош 2021 - 2029., а, за управљање отпадом, релевантни подаци дати су у поглављима 5.2. одељак 5.2.2. и 7.3. одељак 7.3.5. овог документа.

9.5. ПРЕДЛОГ ЗА ПОНОВНУ УПОТРЕБУ И РЕЦИКЛАЖУ КОМПОНЕНАТА КОМУНАЛНОГ ОТПАДА

Општина Нова Варош је изградила рециклажни центар и оформила 17 рециклажних острва. ЈП “3. Септембар” има почетна искуства са примарном и завршном селекцијом

и валоризацијом издвојених секундарних сировина. Рад рециклажне линије је блокиран активношћу постројења за производњу пелета.

Осим тога, ограничавајућа околност за општину Нова Варош су мале количине рециклабилних материјала и удаљеност од великих рециклажних система. Због тога је кључна активност на смањењу количине ових врста отпада, превенција настанка која за претпоставку има одговарајућу законску регулативу и промену навика грађанства.

У глави 5 овог документа дата је анализа количина отпада, као и пројекције за наредни период. На основу те анализе и претходних констатација, намеће се следећа хијерархија:

- Поновна употреба

Потенцијал поновне употребе је у: повратној амбалажи, млекомати, отпадна одећа и обућа за хуманитарне сврхе.

- Рециклажа

Активирањем рада рециклажних острва и постојеће рециклажне линије створиће се основа за рециклажу: картона и папира, стаклене амбалаже, ПЕТ амбалаже, алуминијумске амбалаже, алуминијумских фолија, полиетиленске амбалаже и полиетиленских фолија и кеса.

- Остале могућности употребе

Остале компоненте сувог отпада чија је енергетска вредност изнад 14.000Кј/kg, погодне су за сагоревање са искоришћењем енергије (гумени предмети, разне пластике, искључујући ПВЦ и ТЕФЛОН).

9.6. ПРОГРАМ СМАЊЕЊА КОЛИЧИНА БИОРАЗГРАДИВОГ ОТПАДА

Према Закону о управљању отпадом, „биоотпад јесте биоразградиви отпад из башти, паркова, од хране, кухињски отпад из домаћинства, ресторана, угоститељства и малопродајних објеката и сличан отпад из производње прехранбених производа и производа намењених исхрани животиња и производњи хране за животиње“.

Биолошки третман отпада, члан 40. Закон о управљању отпадом: „Биолошки третман отпада је процес разградње биоразградивог органског отпада (папир, картон, баштенски или кухињски отпад и др.) ради добијања корисних материјала за кондиционирање земљишта (компост) и/или енергије (метан) и обухвата нарочито: компостирање или анаеробну дигестију, односно и друге третмане у складу са најбоље доступним техникама (ВАТ). Биолошки третман отпада врши се у складу са дозволом за третман издатом на основу овог закона.

Биолошки третман отпада врши се ради смањења одлагања биоразградивог отпада на депонију, односно смањења емисије гасова са ефектом „стаклене баште“ и њиховог утицаја на животну средину.

Исти Закон разликује два основна поступка биолошког третмана:

анаеробна дигестија јесте процес у којем се биоразградиви материјал разграђује у одсуству кисеоника;

компостирање јесте третман биоразградивог отпада под дејством микроорганизама, у циљу стварања компоста, у присуству кисеоника и под контролисаним условима.

Оба поступка базирају се на процесима који се стално одигравају свуда у природи и неизбежна су карика у укупном процесу кружења материје и енергије. Анаеробна дигестија је део процеса варења хране код преживара у коме су основни производи: метан као обновљиви енергент и суспендована биомаса слична стајњаку, од кога се накнадно у присуству кисеоника коначно добија компост. Компостирање је природни процес који се одиграва у присуству кисеоника (труљење лишћа, траве, грања,...) који резултира добијањем хумуса - компост. Компостирање је оксидациони процес који ослобађа енергију и угљендиоксид. И један и други процес доприносе обнављању биомасе у најширем смислу. У општини Нова Варош је применљив и биолошки третман отпада животињског отпада, а то је употреба за исхрану домаћих, дивљих заштићених и осталих дивљих животиња месождера.

Биолошки третман отпада у општини Нова Варош биће кључни покретач третмана свих других врста комуналног и комерцијалног отпада из следећих разлога:

Процена ЈП “3. Септембар” за 2020, 2021 и 2022. годину: просечна количина био отпада која се одлаже на депонију је 31,91%, или 1.281,50t/годишње, што је највеће масено оптерећење депоније;

Био отпад је углавном пореклом са територије општине Нова Варош, природно је да се ту третира и да производи третмана ту остану;

Разлагање биотпада на депонији је дуготрајан и неконтролисан процес са неконтролисаним ослобађањем метана (метан поседује 24 пута већи потенцијал за стварање ефекта стаклене баште него угљен диоксид);

Повећава органско оптерећење процедурних депонијских вода;

Када се био отпад помеша са „сувим отпадом“, долази до међусобне контаминације, што резултира, с једне стране, загађењем а, с друге стране, обарањем комерцијалне вредности присутних секундарних сировина или секундарног горива;

Ако се био отпад подвргне контролисаном третману, сви процеси и производи се укључују у природан кружни ток материјала на неограничено дуги период, чиме

биоотпад престаје да буде оптерећење, а постаје покретач одрживих третмана осталих врста комуналног отпада;

Компост добијен биодигестијом или компостирањем, може се неограничено дуго користити на територији општине Нова Варош. Могуће примене су од масе за рекултивацију девастираних површина, преко хранива за украсне биљке, до употребе као хранива у пољоривреди, у зависности од квалитета компоста;

Увођењем контролисаног биолошког третмана отпада, подиже се ниво знања свих заинтересованих страна а тиме и укупни капацитет заједнице за трајно решавање проблема отпада.

Основне врсте биоотпада које се производе на територији општине Нова Варош су:

- „мокри отпад“ у градском и приградском делу - одељак 9.1;
- „мокри отпад“ у сеоском пределу биљна фракција - одељак 9.1;
- „мокри отпад на селу - СПЖП“ - одељак 9.1;
- биоотпад из индустријске производње прехранбених производа;
- биоотпад из дрвно прерађивачке индустрије;
- био активни муљ из постројења за пречишћавање употребљаваних вода.

У општини Нова Варош развијаће се два програма одрживог третмана биоотпада:

Компостирање биоотпада биљног порекла;

Употреба биоотпада животињског порекла за исхрану животиња.

Анаеробна биодигестија као опција није применљива у општини Нова Варош због недостатка и неравномерне продукције отпадне биомасе током године. Према студијама које су рађене за градове у Србији, минималан број становништва за изградњу биогаз постројења је 100.000.

Програм развоја компостирања,

Компостирање „мокрог отпада“ у градском и приградском делу - одељак 9.1;

ГП1 У колективном типу становања и у објектима правних лица без припадајућег дворишта, произвођачи „мокре“ фракције отпада ће исту одвајати и одлагати у посебне посуде за мокри отпад, а радници ЈП „3. Септембар“ ће га преузимати и одвозити на „централну компостану“ на коначан третман.

Овим планом предвиђена је изградња централне компостане. У овом моменту у разматрању су следеће опције:

- **изградња општинске компостане на локацији АМС;**
- **изградња регионалне компостане на локацији Бањица;**
- **изградња регионалне компостане на локацији Друглићи.**

Прва опција је и технички и организационо прихватљива, поготову са аспекта намере да се на тој локацији организује третман кабастог и отпада од грађења и рушења. Локација је лако приступачна, налази се на траси магистралног пута Београд - Јужни Јадран у непосредној близини града. Недостатак ове опције је управо та близина граду. Реално је очекивати отпор грађанства. Друга дилема је везана за регионални концепт, односно потребно је обавити консултације на регионалном и државном нивоу пре доношења ове одлуке.

Друга опција је изградња регионалне компостане за општине Нова Варош, Пријепоље и Прибој на локацији постојеће несанитарне депоније Друглићи. Ова опција је у складу са Националном стратегијом и Националним Програмом - регионални концепт. Ова локација такође има неометан приступ магистралној саобраћајници Прибој - Пријепоље, на тој локацији већ постоји „историјски отпад“, који би у будућности могао да се коначно збрине технологијом „рударења депоније“. Добијени компост може се користити за рекултивацију простора. Удаљеност три општине од локације је скоро истоветна.

Трећа опција је изградња регионалне компостане за општине Нова Варош, Пријепоље и Прибој на локацији будуће регионалне санитарне депоније Бањица. И ова опција је у складу са Националном стратегијом и Националним Програмом - регионални концепт. Ова локација такође има неометан приступ магистралној саобраћајници Прибој - Пријепоље, на тој локацији ће се вршити третман и других врста отпада. Добијени компост може се користити за рекултивацију простора. Удаљеност три општине од локације је скоро истоветна.

С обзиром на разноврсност избора, као и на чињеницу да је компостирање технологија која ће остати актуелна вековима, пре коначне одлуке, потребно је урадити детаљне анализе свих у овом моменту сагледивих опција. Осим вредновања локација, потребно је детаљно сагледати и друге релевантне чињенице: потребе прехранбене индустрије, потребе дрвно прерађивачке индустрије, потребе будућих постројења за третман употребљаваних вода,... (студија изводљивости).

Први и паралелан корак је да се на локацији постојеће депоније Друглићи постави пилот компостана капацитета до 200t/годишње био отпада, на којој ће се испитати сви релевантни параметри неопходни за постваљање коначне технологије компостирања на изабраној локацији. За потребе пилот компостане ће се изабрати одговарајућа зона колективног становања на којој ће се издвајати био отпад из домаћинства, изабрати одговарајуће привредне и јавне организације које искажу потребу за услугом компостирања био отпада насталог на њиховим локацијама.

Други корак је избор технологије и израда планско пројектне документације за изградњу општинске или регионалне компостане у зависности од постигнутог међуопштинског споразума. **Приказ свих кључних корака приказан је у ЛАПНВ.**

ГП2 Компостирање био отпада у индивидуалном типу становања и у објектима правних лица са припадајућим одговарајућим двориштем произвођачи „мокре“ фракције отпада ће исту одвојено сакупљати и компостирати у индивидуалним компостерима постављеним у својим двориштима или баштама.

Напомена,

Поступак **ГП2** мора бити посебно стимулисан од стране општинске управе и виших нивоа власти. Разлози за то су: пионирски подухват, пројекат подразумева значајну промену навика и понашања свих учесника, резултати ће бити корисни за ширу заједницу, недовољно индикативан ефекат у домаћинству, али веома значајан у маси,..

Први корак ка смањењу количине отпада који ће се депоновати је увођење поступка компостирања био отпада на месту настанка у градском и приградском делу општине Нова Варош. Разлози за то су вишеструки:

Минималне инвестиције уз највеће позитивне ефекте, без ризика од штетних нус продуката:

Једноставна технологија применљива код највећег броја корисника услуга;

Технологија је применљива у будућности, без опасности од застаревања;

Смањење количина отпада за транспорт и побољшан санитарни статус контејнера и камиона;

Истовремено одвајање „суве фракције отпада“ на месту настанка;

Употреба компоста на месту производње;

Шанса за успостављање директне комуникације са грађанством;

Подизање нивоа укључености грађанства у процес управљања отпадом;

Подизање нивоа знања и стварање позитивних навика грађанства.

За потребе развоја овог програма потребно је обавити низ припрема :

Извршити детаљну анализу корисника градског и приградског дела општине који су потенцијални сарадници на увођењу компостирања био отпада на лицу места (карактеристике дворишта, површина стамбеног и помоћних објеката, начин грејања – тип пепела, број станара и станарки, расположење грађанства);

Изабрати одређени број промотера из реда грађанства и јавних установа (школе, предшколске установе...);

Донети одговарајућу општинску одлуку која ће регулисати све аспекте процеса;

Развити план ширења обухвата;

Обезбедити стручна лица за директан рад са грађанством, методом „од врата до врата“;

Развити одговарајуће промотивне алате.

Овај програм ће се покренути током 2024. године, а динамика ће бити у складу са расположивим стручним капацитетима ЈП „3. Септембар“ (едукација, надзор, промоција резултата). **Приказ свих кључних корака дат је у ЛАПНВ.**

Третман „мокрог отпада“ - биљна фракција у сеоском пределу - одељак 9.1;

СП1а Поступак управљања овом фракцијом отпада на селу се састоји од компостирања у оквиру имања свих типова становања на селу, употреба хранива у биљној производњи. Овај програм развијаће се паралелно по истој методологији и динамици предвиђеној у програму П2, а према посебном акционом плану у оквиру достизања циља 2.

Програм коришћења СПЖП.

СП1б Исхрана домаћих животиња, заштићених дивљих животиња и ловних дивљих животиња. Овај програм развијаће се паралелно по истој методологији и динамици предвиђеној у ЛАПНВ.

9.7. ПРОГРАМ СМАЊЕЊА АМБАЛАЖНОГ ОТПАДА У КОМУНАЛНИМ ОТПАДУ

Управљање амбалажним отпадом регулисано је посебним законом и подзаконским актима.

Закон о амбалажи и амбалажном отпаду („Службени гласник РС”, број 36/2009, 95/2018 - др).

Члан 4. Основна начела управљања амбалажом и амбалажним отпадом јесу:

- подела одговорности свих привредних субјеката у складу са начелом „загађивач плаћа” и начелом „продужена одговорност произвођача” током животног циклуса производа;
- спречавање, односно смањење стварања амбалаже и амбалажног отпада, као и њихове штетности по животну средину;
- поновна употреба амбалаже, рециклажа и други облици поновног искоришћења и смањење коначног одлагања амбалажног отпада;
- добровољно споразумевање о управљању амбалажним отпадом.

Комунални амбалажни отпад, члан 20. Закона о амбалажи и амбалажном отпаду регулише обавезе грађанства у поступку управљања амбалажним отпадом.

„Крајњи корисник је дужан да прикупи, складишти, одложи или проследи комунални амбалажни отпад, у складу са законом којим се уређује управљање отпадом и законом којим се уређује комунална делатност. Крајњи корисник је дужан да комунални амбалажни отпад разврстава и/или одвојено складишти, тако да не буде измешан са другим отпадом, како би могао да буде прослеђен или враћен, сакупљен, поново искоришћен, прерађен или одложен у складу са законом којим се уређује управљање отпадом.“

Амбалажни отпад који није комунални отпад, члан 21.: „Забрањено је прослеђивање или враћање амбалажног отпада који није комунални отпад комуналним предузећима, осим када за то постоји закључен уговор. Крајњи корисник мора да обезбеди да амбалажа и амбалажни отпад који није комунални отпад, који се прослеђује или враћа, не буде загађен опасним или другим материјама које нису садржане у упакованој роби, а које чине поновно искоришћење или рециклажу немогућом или изводљивом једино по несразмерно вишем трошку“.

У општини Нова Варош, као и за све друге врсте отпада због већ поменутих географских и демографских фактора, не постоји интерес оператера за преузимање комуналног амбалажног отпада селектованог у општини Нова Варош (искуства са радом тренутно некативне рециклажне линије). Према концепцији примарне селекције отпада „суви отпад“-„мокри отпад“, комунални амбалажни отпад ће се у фази селекције на месту настанка припојити сувом отпаду, а након тога у фази завршне селекције, ће се раздвајати на секундарне сировине, секундарно гориво. У општини Нова Варош примењиваће се истоветан поступак за управљање амбалажним отпадом на градском, приградском и сеоском делу општине. Основни услови обезбеђења посебног тока за амбалажни отпад су:

- Постројење линије за завршну селекцију;

Тај услов може се обезбедити реактивирањем постојеће линије на постојећој или на локацији **АМС**, или изградња регионалног центра за завршну селекцију на локацији Бањица.

- Развој поступака **ГП1** и **ГП2**, издвајање био отпада из комуналног отпада, чиме ће се формирати квалитетна „сува фракција“ отпада;
- Трећи, али најважнији услов је да одговорна привреда у складу са законом преузме свој део одговорности над амбалажним отпадом у општини Нова Варош.

Што се комерцијалног амбалажног отпада тиче ЈП “3. Септембар” ће склапати појединачне уговоре са власницима комерцијалног отпада за преузимање, али и то када одговорна привреда обезбеди коначно преузимање и третман ове врсте отпада.

У општини Нова Варош, према тренутној ситуацији, је оправдано вршити промоцију употреба повратне амбалаже где год је то могуће.

9.8. ПРОГРАМ УПРАВЉАЊА ПОСЕБНИМ ТОКОВИМА ОТПАДА

(које су у надлежности општине Нова Варош)

Према Закону о управљању отпадом, члан 5. став 22., посебни токови отпада јесу они за чије је управљање потребно прописати посебне мере које се односе на сакупљање, транспорт, складиштење, третман, односно поновно искоришћење и одлагање (истрошене батерије и акумулатори, отпадна уља, отпадне гуме, отпад од електричних и електронских производа, отпадна возила, амбалажни отпад, отпадне флуоресцентне цеви које садрже живу, отпад из производње титан диоксида, фармацеутски и медицински отпад, РСВ и РСВ отпад, отпад од азбеста, РОРС отпад, отпад од грађења и рушења, отпадни муљ, отпадна жива и живина једињења).

9.8.1. Програм управљања истрошеним батеријама и акумулаторима

Обрађен у одељку 9.2. овог документа.

9.8.2. Отпад од електричних и електронских производа

За ову врсту отпада дефинисани су прецизни токови у оквиру одговорности произвођача. Према Закону о управљању отпадом, у ову врсту не спада комунални отпад (батерије, сијалице,...), акумулатори, већ само отпадна опрема (телевизори, мобилни телефони, компјутери, расхладно грејни уређаји... Општина Нова Варош и ЈП „3. Септембар“ емају директну законску одговорност над управљањем овом врстом отпада. Сакупљање, транспорт, складиштење и третман ове врсте отпада је у искључивој надлежности приватних оператера. Одговорност општине је у издавању дозвола оператерима за сакупљање складиштење и за ту дозволу обавља инспекцијски надзор. На државном нивоу се издаје дозвола за третман ове врсте отпада и за ту делатност врши се и надзор са државног нивоа. Овде се подразумева целокупна процедура од издавања локацијских услова па до контроле материјалних, финансијских и правно регулаторних токова.

9.8.3. Отпад од флуоресцентних цеви које садрже живу

Ова врста отпада ће се сакупљати у посебним посудама у оквиру изграђеног центра за сакупљање отпада (по прибављању дозволе) или на локацији овлашћеног оператера. Уколико су флуоресцентне цеви пореклом из домаћинства, са њима ће се поступати у складу са описом програма у одељку 2. овог документа.

9.8.4. Програм управљања амбалажним отпадом је о

Описан у одељку 9.7. овог документа.

9.8.5. Отпад из производње титан диоксида

Овај производ се не производи на територији општине Нова Варош.

9.8.6. РСВ и РСТ отпад

Ова врста отпада је у директној надлежности Дринско Лимских хидроцентрала и Електродистрибуције Нова Варош.

9.8.7. Отпадна уља

Према закону о управљању отпадом, члан 48. „Отпадна уља јесу сва минерална или синтетичка уља или мазива, која су неупотребљива за сврху за коју су првобитно била намењена, као што су хидраулична уља, моторна, турбинска уља или друга мазива, бродска уља, уља или течности за изолацију или пренос топлоте, остала минерална или синтетичка уља, као и уљни остаци из резервоара, мешавине уље- вода и емулзије“.

- Уља за подмазивање (моторна, трансмисиона, хидрауличка) су у надлежности овлашћених ауто сервиса;
- Јестива уља према закону подлежу ресторани капацитета преко 50 obroka дневно, постоје овлашћени оператери за сакупљање;
- Индустријска уља: термалана уља, (трансформаторска уља - 9.8.6.), уљне емулзије, уљни заштитни премази..., спадају у индустријски отпад и у директној су одговорности индустрије која их користи у својим енергетским или другим производним постројењима.

9.8.8. Управљање отпадним гумама

Члан 49. Отпадне гуме, у смислу Закона о управљању отпадом, јесу гуме од моторних возила (аутомобила, аутобуса, камиона, моторцикала и др.), пољопривредних и грађевинских машина, приколица, вучених машина и сл. након завршетка животног циклуса.

Лице које врши сакупљање, транспорт, третман или одлагање отпадних гума мора да има дозволу, да води и чува евиденцију о количинама сакупљених и третираних отпадних гума и податке о томе доставља Агенцији за заштиту животне средине..

На територији општине Нова Варош, вулканизери приликом замене пнеуматика преузимају истрошене гуме;

Гумено техничка роба (обућа, кабанице,...) спада у суву фракцију комуналног отпада.

9.8.9. Отпадна возила

Отпадна возила су у надлежности овлашћених сакупљача отпадних аутомобила

Специфичност прикупљања и третмана одбачених аутомобила је у томе што се у Србији вози више од половине половних аутомобила увезених из развијенијих држава, па је Србија практично последња дестинација аутомобила и представља велики сакупљачки центар. У Србији је јако развијена мрежа продаје половних аутомобила, као и мрежа сакупљања одбачених аутомобила. У овај посао укључене су и стране фирме са седиштем у Србији.

9.8.10. Отпад од грађења и рушења

Влада Републике Србије је 30. октобра 2023. године донела Уредбу о начину и поступку управљања отпадом од грађења и рушења ("Службени гласник РС", бр. 93/2023 и 94/2023.)

Према према Закону о управљању отпадом и овој Уредби, члан 2. став 4. отпад од грађења и рушења је отпад који настаје извођењем грађевинских и других радова на изградњи и рушењу објеката, адаптацијама, реновирању, реконструисању објеката, изградњи, одржавању и замени инфраструктурних објеката, као и ископима за стамбену, индустријску и путну инфраструктуру (у даљем тексту: отпад од грађења и рушења).

Уредбом је, члан 2. ставови 5-10., извршена детаљна спецификација према врстама, категорији и могућим поступцима збрињавања (опасни отпад, неопасни отпад, мешани отпад...).

Члан 3. Управљање отпадом од грађења и рушења је „скуп активности и мера које обухватају одвојено сакупљање, разврставање, транспорт, складиштење, припрему за поновну употребу, поновно искоришћење и/или одлагање грађевинског отпада“.

Управљање отпадом од грађења и рушења представља стављање под контролу веома различитих материјала, како по хемијском саставу, тако и по карактеру отпада (бетон, асфалт, камен, разне врсте опека, и плочица, стакло, гвожђе, алуминијум, бакар, месинг, олово, инокс материјали, дрво, папир, разне текстилне пресвлаке, азбест, полидисперзије, лепкови, фасадне боје, стиропор, полиуретанске пене и испуне, силиконске испуне, камена вуна, стаклена вуна, полиетилен, ПВХ... Улоге ових материјала су од конструкције, преко изолације, заптивања, развода електричне енергије, комуникационе мреже, развода воде, канализација, естетских елемената, до амбалаже појединих материјала. Према хемијској основи и могућим технологијама прераде отпада разликују се основне врсте, метали, неметали и органски материјали. Ако се овако разврстају ови материјали се могу поново употребити и то метали у поступку рециклаже, неметали као материјали за насипање терена планираних за градњу и органски материјали као гориво. Изузетак од свега је ПВХ (поливинилхлорид) који се према данашњим сазнањима не може ни спалити. Он представља један од највећих изазова у сектору управљања отпадом у будућности и заштите животне средине уопште.

Уредбом је такође дата и матрица одговорности. Обавезе јединице локалне управе су:

Члан 15. Мобилно постројење за третман отпада од грађења и рушења може да ради на локацији коју је за његов рад, као и за складиштење третираног отпада од грађења и рушења у мобилном постројењу, одредила јединица локалне самоуправе.

Грађанство може донети највише до једне тоне отпада од грађења и рушења који настаје у домаћинствима на место које је успоставила јединица локалне самоуправе.

У општини Нова Варош се планира да се на локацији АМС у оквиру Центра за сакупљање отпада опреми део за прихват, разврставање и треман појединих врста отпада од грађења и рушења. Поступак детаљније описану у АПНВ.

9.8.11. Отпадни азбест

Поступаће се складу са ставком 9.8.10. и Уредбом о управљању отпадом од грађења и рушења.

9.8.12. ПОПс отпад

У општини Нова Варош, нема производње дуготрајних загађујућих органских материјала (ПОПс).

9.8.13. Отпадна жива и живина једињења

У општини Нова Варош, нема производње нити евидентиране употребе живе нити једињења или материјала који у себи садрже живу. Жива из медицинских термометара ће се третирати у оквиру медицинског отпада

9.8.14. Фармацеутски отпад

Закон о управљању отпадом, Управљање фармацеутским отпадом, члан 56а

Апотекарске установе које су основане као здравствене установе, односно ветеринарска организација, као и апотеке основане као приватна пракса дужне су:

- 1) да преузму фармацеутски отпад произведен од грађанства и да тај отпад предају лицима која врше сакупљање, транспорт, третман, односно складиштење, поновно искоришћење и одлагање или извоз фармацеутског отпада;
- 2) да воде посебну евиденцију о сопственом фармацеутском отпаду и податке о томе достављају Агенцији;
- 3) да у пословном простору апотеке обезбеде простор за контејнер за бесплатно сакупљање неупотребљивих лекова од грађанства;
- 4) да закључе уговор са лицем из тачке 1) овог става о правима, обавезама и одговорностима у области управљања фармацеутским отпадом од грађанства;
- 5) да на видном месту истакну обавештење да се у тој апотеци прикупљају неупотребљиви лекови од грађанства, као и да за враћање неупотребљивих лекова грађанство не плаћа накнаду.

Грађанство, односно држаоци животиња су дужни да неупотребљиве лекове предају апотеци која је основана као здравствена установа, односно ветеринарска организација или апотеци која је основана као приватна пракса.

9.8.15. Медицински отпад

Закон о управљању отпадом, члан 56. Произвођач медицинског отпада дужан је да сачини план управљања медицинским отпадом ако годишње производи више од 100 тона неопасног медицинског отпада и/или 200 kg опасног медицинског отпада. У надлежности министарства здравља. Подаци о медицинским установама дат је у поглављу 5.2.

9.8.16. Споредни производи животињског порекла

У општини Нова Варош ће се третирати као „мокри отпад“ из сеоских домаћинстава описан у одељку 9.1. поступак **СП1**. Кланичари и прерађивачи меса подлежу прописима које доноси и контролише Управа за ветерину у оквиру Министарства пољопривреде шумарства и водопривреде.

9.9. ПРОГРАМ РАЗВИЈАЊА ЈАВНЕ СВЕСТИ О УПРАВЉАЊУ ОТПАДОМ

Закон о управљању отпадом, члан 14. став 12., налаже да Локални план управљања отпадом садржи између осталог и „Програм развијања јавне свести о управљању отпадом“.

Члан 81. истог закона налаже да: Република Србија, аутономна покрајина, односно јединица локалне самоуправе средства предвиђена **чланом 80. овог закона** – финансирање управљања отпадом, користе за инвестиционе и оперативне трошкове управљања отпадом између осталог и за:

- имплементацију регионалних, односно локалних планова управљања отпадом;
- развој информационог система за управљање отпадом;
- програме образовања и јачања свести јавности о питањима заштите животне средине и управљања отпадом.

Члан 11. истог закона налаже: Акциони план управљања отпадом (у даљем тексту: Акциони план), који је саставни део Програма, садржи нарочито: Мере и смернице из става 1. тачка 9) овог члана садрже: мере за спровођење кампања за јачање свести јавности и пружање информација намењених широј јавности или одређеној групи заинтересованих потрошача. Важећи Акциони план АПРС у делу информативне кампање садржи:

МЕРА 1.7: СПРОВОЂЕЊЕ ИНФОРМАТИВНЕ КАМПАЊЕ О СИСТЕМУ УПРАВЉАЊА КОМУНАЛНИМ ОТПАДОМ НАМЕЊЕНЕ ГРАЂАНСТВУ

1.7.1 Реализација пројекта „Подизање јавне свести о циркуларној економији УПРАВЉАЊА КОМУНАЛНИМ ОТПАДОМ НАМЕЊЕНЕ ГРАЂАНСТВУ

1.7.2: Информативна кампања у оквиру пројекта јачања капацитета за управљање отпадом

ЛПУОНВ је документ са амбициозним циљевима, који следе националне циљеве и треба да допринесу побољшању статуса управљања отпадом у Србији. Главна два циља су смањење отпада за депоновање на 40% у 2033. години и развијен обухват сакупљања отпада са целокупне територије општине Нова Варош. Зато је наредних

десет година предвиђена потпуна реформа система управљања отпадом у свим аспектима:

- У току је развој регионалног система за управљање отпадом за општине Нова Варош, Пријепоље, Прибој и Сјеница;
- Планирано је увођење посебних третмана за све врсте комуналног отпада, са примарном селекцијом као основом за успостављање одрживих токова;
- Планирано је да се комплетан био отпад издвоји на месту настанка и да се заокружи његов третман и примена на месту настанка и у оквиру планиране компостане.

Оваква реформа подразумева: нова знања, нове навике, повећан ниво одговорности и мотивисаност свих заинтересованих страна. За то је, између осталог, потребно осмислити и водити сталну: информативну, едукативну и промотивну кампању.

У оквиру циља бр. 6 ЛАПНВ „Развијене одговарајуће навике и мотивисаност грађанства, као услов унапређења процеса управљања отпадом“, предвиђене су следеће мере.

- **Мера 1:** Успостављање одговарајућих комуникационих канала са циљем опште информисаности и повећања функционалног знања свих заинтересованих страна што подразумева:

Надоградњу остojeћих сајтова, (популарни садржаји, актуелне информације, дискусије, дежурни телефон...) - страница која говори о томе, шта и зашто урадити или не урадити;

Обраду и анализу повратних информација од грађанства, дискусију, утицај на процес, повратне информације;

Емитовање, ширење инструкција за грађанство у најширем смислу (обавештење о локацијама за доношење појединих врста отпада, инструкције за селекцију, компостирање, одговори на питања грађана ко, где и како да нешто уради).

- **Мера 2:** Успостављање сталног процеса едукације грађанства, што подразумева:

Формирање мешовите радне групе за развој и примену едукативних алата;

Систематизовање и попуна радног места „Стручни сарадник за едукацију свих учесника у процесу управљања отпадом“ (општинска служба у општинској управи или ЈП “З. Септембар”); Израду и реализацију еко едукативних радионица:

-за предшколску установу;

-за основно образовне установе;

-за средње образовне установе;

- за запослене у општинској управи и ЈКП;
- за НВО и средства јавног информисања;
- за станаре у објектима колективног становања;
- за месне заједнице (посебно сеоске);
- за житеље викенд насеља;
- за хотеле.

Ово је најшира могућа образовна база преко које ће се процес едукације развити ка свим заинтересованим странама.

9.10. МЕРЕ СПРЕЧАВАЊА КРЕТАЊА ОТПАДА (КОЈИ НИЈЕ ОБУХВАЋЕН ПЛАНОМ) И МЕРЕ ЗА ПОСТУПАЊЕ ОТПАДОМ КОЈИ НАСТАЈЕ У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА

Овим планом није обухваћен индустријски отпад. Ово је посебна област управљања токовима отпада, која подразумева директну и комплетну одговорност произвођача. Поступци произвођача индустријског отпада дефинисани су посебним интерним плановима чију израду налажу, а примену контролишу државни и локални органи у складу са индустријском граном, карактером и количином отпада. Општински инспекцијски органи могу пријавити надлежним државним органима индустријске субјекте који емитују отпад на начин који није у складу са законом (одлажу отпад на дивље депоније, општинску депонију или посуде које поставља и празни ЈП “З. Септембар”. **Осим тога, чланом 4. овог Закона - изузетци од примене закона,** специфициране су врсте отпадних материјала које нису у надлежности општинских органа и ЈП “З. Септембар”. На тој листи је отпад животињског порекла чији су токови предвиђени овим планом (узимајући у обзир конзумни капацитет фауне на територији општине Нова Варош) у складу са прописима о храни за животиње.

Ванредне ситуације које могу утицати на ванредну производњу или нагомилавање отпада током трајања и након престанка ванредне ситуације:

- саобраћајни удеси са расипањем чврстог или цурења течних или гасовитих штетних или опасних материја,
- поплаве и поплавни наноси (реке Лим, Увац),
- пожари,
- дуготрајне снежне мећаве које онемогућавају теренски рад ЈП “З. Септембар”,
- земљотреси са разорним дејством,
- епидемије које подразумевају ограничено кретање људи и производњу опасног инфективног отпада (маске, отпадне пелене, отпадни улошци, отпадне марамнице...,

- социјални немири (блокада рада јавних служби, посебно ЈП “3. Септембар”)
- ратови.

Управљање отпадом у горе наведеним и сличним ситуација које захтевају ванредне мере у управљању отпадом регулисане су посебним државним и локалним прописима. Уколико је ванредна ситуација предвидива (локални штаб за ванредне ситуације ће донети и контролисати превентивне мере, мере у току настанка и трајања, као и мере за отклањање последица након престанка ванредне ситуације). Уколико ванредна ситуација није предвидива (земљотреси) штаб за ванредне ситуације контролише сталне мере превенције, а у моменту настанка доноси и контролише мере за отклањање последица током трајања и након престанка ванредне ситуације. Превентивне мере су (спречавање настанка ефкета сочива - отпадно стакло у природи, спречавање пањења ватре у природи на безбедан начин, редовно одржавање пропуста, мреже за сакупљање пластике, обезбеђење сталног неометаног приступа возилима ЈКП контејнерима и депонији и проходност саобраћајница, едукација грађанства за превентивно понашање и правилно поступање током и након престанка ванредне ситуације, ефикасна казнена политика за грађанство које својим понашањем може допринети настанку ванредне ситуације,...)

9.11. МЕРЕ САНАЦИЈЕ НЕУРЕЂЕНИХ ДЕПОНИЈА

Законом о управљању отпадом, чланом 5. дефинисани су појмови депонија, несанитарне депоније и дивље депоније.

Катастар дивљих депонија у општини Нова Варош не постоји, али претходне три године уз помоћ Министарства за заштиту животне средине и општине Нова Варош, очишћено је око 10 дивљих депонија годишње. Разликују се две врсте дивљих депонија:

- Депоније које су на локацији на којој се може и сврсисходно је поставити контејнере и на тај начин обезбедити легално довожење отпада;
- Депоније које нису приступачне за комунална транспортна возила или су настале као немар и неодговорност грађанства које има могућност легалног одлагања отпада у контејнере који су у близини дивље депоније.

У наредном периоду се планира израда катастра са активном базом података свих дивљих депонија на територији општине Нова Варош, са детаљним описом (приступачност локације за комунална транспортна возила, анализа простора, извора са које се пуни депонија, количина отпада, динамика пуњења, морфологија отпада...).

У првом горе наведеном случају на локацији погодној за сакупљање отпада ће се очистити локација, а затим уредити за постављање контејнера који ће се увести у редован распоред пражњења. У другом случају ће се након чишћења дивље депоније поставити знаци упозорења грађанству, а након тога ће се локација ставити под појачан надзор, по могућству видео надзор. У случају да на траси предметне локације постоји погодна локација, биће постављен контејнер уз видљиво обавештење грађанству. Паралелно са овом теренском активношћу биће утврђена одговарајућа казнена одредба за евидентиране починиоце.

Детаљан план дат је у ЛАПНВ у оквиру циља 3.

9.12. МОНИТОРИНГ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И МЕРЕ САНАЦИЈЕ ЗАТВОРЕНЕ ДЕПОНИЈЕ НА РЕЦИ ЛИМ

Депонија на локацији Дубоки поток - Друглићи која се налази на територији општине Прибој, а прима отпад са територије општине Нова Варош спада у неуређене депоније (нема заштитну фолију, постројење за треман отпадних вода, није ограђена, постављена је на самој обали реке Лим, нема контролу одлагања отпада...). Ова депонија прима отпад са територија општина Нова Варош, Прибој и Пријепоље. До затварања депоније неопходно је обезбедити појачане мере мониторинга животне средине у непосредном окружењу и у реци Лим!

Након изградње депоније Бањица, општине Пријепоље, Нова Варош и Прибој приступиће програму затварања, рекултивације и ремедијације простора. Овај поступак биће детаљно описан у Регионалном плану управљања отпадом за ове три општине и општине Сјеница и предмет посебног споразума општина Нова Варош, Прибој и Пријепоље. Општина Сјеница нема одговорност над овом депонијом. У оквиру АПНВ под циљем 3 дат је детаљнији опис предлога мера и активности.

9.13. МОГУЋНОСТИ УНАПРЕЂЕЊА САРАДЊЕ ИЗМЕЂУ ОПШТИНЕ НОВА ВАРОШ И РСДБ

Реализација ЛПУОНВ, посебно програм описан у овој глави, су директно условљени правилима која треба да утврде оснивачи РСДБ. У овом документу су назначене и посебно обрађена варијантна решења за активности за чију реализацију још није утврђена расподела одговорности између оснивача РСДБ. Један од услова за покретање активности ЛПУОНВ се састоји из следећих ставки.

- **Међуопштински споразум**
- **Регионални план управљања отпадом**
- **Међуопштински стручни тим**

- Систематизација и организација РСДБ

Детаљнији приказ ситуације у оквиру надлежности РСДБ дат је у поглављу 7.2 овог документа.

Члан 21. Закона о управљању отпадом даје оквир међуопштинске сарадње у сектору управљања отпадом.

„Две или више јединица локалне самоуправе заједнички обезбеђују и спроводе управљање отпадом, под условима и на начин утврђеним законом, Програмом и споразумом скупштина јединица локалне самоуправе.

Споразумом из става 1. овог члана скупштине јединица локалне самоуправе уређују нарочито: међусобна права и обавезе у обезбеђивању услова за обављање делатности и рад постројења за управљање отпадом на подручјима тих јединица локалне самоуправе, права и обавезе комуналног предузећа, односно другог правног или физичког лица у обављању те делатности, начин доношења одлука у случају несагласности јединица локалне самоуправе о појединим питањима везаним за делатности управљања отпадом, као и друга питања од значаја за организацију и спровођење управљања отпадом.

У случају да две или више јединица локалне самоуправе не обезбеде и не спроводе управљање отпадом под условима и на начин утврђен у ставу 1. овог члана, одлуку о заједничком обезбеђивању и спровођењу управљања отпадом на територији тих јединица локалних самоуправа, на предлог министарства, односно надлежног органа аутономне покрајине, доноси Влада.“

9.14. КООРДИНАЦИЈА И НАДЗОР РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПЛАНИРАНИХ АКТИВНОСТИ

Локални план управљања отпадом општине Нова Варош је комплексан документ који предвиђа веома различите типове мера и активности (правно регулаторне, социо економске, техничко технолошке, едукативне, промотивне,...). Постављено је шест специфичних циљева чије постизање захтева предузимање различитих мера и реализацију различитих активности. Са друге стране планом се предвиђају значајне реформе и унапређења система управљања отпадом. У овом планском периоду постаће оперативан још један потпуно нов актер у управљању отпадом - РСДБ, појавиће се нови екстерни партнери - оператери појединих врста отпада...

ЈП “3. Септембар” објективно нема одговарајуће капацитете да преузме комплетну одговорност над реализацијом плана и достизањем постављених циљева. У том смислу предлаже се:

- Формирање мешовите мултидисциплинарне радне групе одговорне за предузимање планираних мера и реализацију активности (Радни тим за реализацију ЛПУОНВ). Група треба да се састоји од шест чланова/ца од којих ће свако бити надлежан за један од посебних циљева и једног координатора/ке. Групу треба да формира својим решењем председник општине Нова Варош. Група ће периодично, а најмање шестомесечно подносити извештај председнику општине и Скупштинском тиму за надзор над реализацијом ЛПУОНВ;
- Формирање Скупштинског тима за надзор над реализацијом ЛПУОНВ. Одбор формира скупштина из редова одборника. Одбор подноси скупштини годишњи извештај о реализацији ЛПУОНВ. Решење о формирању одбора треба да буде саставни део Одлуке Скупштине Нова Варош о доношењу ЛПУОНВ.

10. ПРЕДУСЛОВИ И УСЛОВИ ОДРЖИВОСТИ ПЛАНА УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ ОПШТИНЕ НОВА ВАРОШ

10.1. ПРАВНО РЕГУЛАТОРНИ ПРЕДУСЛОВИ И УСЛОВИ ОДРЖИВОСТИ

10.1.1. Међуопштинска регулатива

Споразум о заједничком управљању отпадом, који су потписале све општине: Пријепоље, Нова Варош, Прибој и Сјеница, број 353-1853 дана 8.10.2005. године и њихове скупштине (све осим Сјенице) су донеле одлуку о градњи заједничке регионалне депоније на локацији „Бањица“ на територији Нове Вароши.

Овај споразум је још увек једини документ који регулише односе између оснивача РСДБ. Потребно је да се сачине и потпишу прецизни уговори између локалних ЈКП и РСДБ, да се изради Статут РСДБ, да се сачини акт о организацији и систематизацији радних места, да се изради и усвоји јединствен тарифни систем итд.

10.1.2. Локална регулатива

Одлука о управљању отпадом општине Нова Варош и одлуке о управљању отпадом општина осталих оснивача РСДБ.

На локалном нивоу је потребно је да се донесу акти који треба да прецизно дефинишу одговорности свих учесника у производњи и третману отпада у свакој локалној заједници оснивача РСДБ посебно. Ове одлуке пре свега треба да:

- дефинишу потребе и обавезе свих учесника у складу са основним циљем да се смањи количина отпада за депоновање;
- дефинишу потребна средства, извори средстава и инструменти обезбеђења;
- дефинишу стимулативно казнену политику;
- дефинишу инструменте обезбеђења (надзор, техника наплате);
- посебно да дефинишу средства едукације свих учесника у производњи и третману отпада.

ЈП “3. Септембар” има дозволу за управљање комуналним неопасним отпадом. Потребно је проширити делатност ЈП “3. Септембар” и прибавити одговарајуће дозволе у складу са израженим амбицијама у овом документу.

10.2. ТЕХНИЧКО ТЕХНОЛОШКИ ПРЕДУСЛОВИ И УСЛОВИ ОДРЖИВОСТИ

ТЕХНОЛОГИЈА

Овим планом предвиђени су третмани отпада који до сада нису примењивани у региону РСДБ. То подразумева увођење:

- новог организационог приступа управљању отпадом;
- увођење технолошких поступака за третман појединих врста отпада, познатих, али до сада не примењиваних у региону РСДБ;
- технике раздвајања врста отпада и или демонтажа одбачених уређаја у сврху одвајања опасних од неопасних компоненти и упућивање истих на коначан третман.

У општини Нова Варош ће се пре свега радити на увођењу технологија третмана биоотпада на месту настанка, на општинским или на регионалним постројењима (у складу са међуопштинским споразумом који то треба да регулише). Концепт је детаљно описан у глави 9. Овог документа. У ЛАПНВ је предвиђен и описан „пилот пројекат“ централне компостане у смислу обезбеђења потребних биланаса и других информација потребних за израду планско пројектне документације централне компостане и за избор технологије која ће се на истој примењивати.

У оквиру ЛПУОНВ је предвиђен пред - третман кабастог отпада и отпада од грађења и рушења. Демонтажа одбачене опреме на компоненте које ће се упућивати на коначан третман овлашћеним оператерима.

Овим планом предвиђено је затварање сметлишта Друглићи, рекултивација и ремедијација загађеног простора. То такође захтева одговарајуће технолошке поступке (отплињавање, рударење, пренамена простора и тд.)

ЛОКАЦИЈЕ И ОБЈЕКТИ

- **Локација Друглићи - Дубоки Поток (ПРИБОЈСКЕ ЧЕЛИЦЕ катастарске парцеле 1093/2; 1145/2; 1145/3; 1146.)**

На овој локацији је објект постојеће депоније за општине Нова Варош, Прибој и Сјеницу. Потребно је испитати оправданост и изводљивост постављања централне регионалне компостане са могућношћу употребе добијеног компоста за рекултивацију загађеног простора. Осим тога потребно је предвидети могућност коначне санције овог простора технологијом „рударења“, након биолошке стабилизације тела депоније (после 2033).

- **Локација Бањица (ЧЕЛИЦЕ, катастарске парцеле 332/2; 333/1; 333/2; 422/2; 429/3; 430/3,4,5; 431)**

На локацији Бањица ће се изградити објект санитарне депоније, објект постројења за третман отпадних вода, објект трансфер станице, линија за завршну селекцију суве фракције комуналног отпада и евентуално објект регионалне компостане (још није постигнут коначан договор општина учесница).

- **Локација код АМС(катастарске парцеле Нова Варош 20/1; 22/1; 23/2; 30/1; 30/2; 659)**

У овом плану локација АМС је предвиђена за изградању објекта за прихват и третман кабастог отпада, отпада од грађења и рушења и евентуално општинска централна компостана (одлука о компостани након договора на регионалном нивоу).

Локација рециклажног центра (катастарска парцела 400/13 Нова Варош, Магистрални пут б.б.)

- На овој локацији је постављена:

-техничка оператива РЈ чистића и РЈ механизација у оквиру ЈП “З. Септембар” техничка оператива чистоће и механизације;

-линија за завршну селекцију „сувог отпада“, која је исправна, радила је, али тренутно није оперативна из разлога: недефинисани однос са корисником простора и због неповољне позиције општине Нова Варош на тржишту секундарних сировина. Питање реактивирања линије за завршну селекцију на овој локацији је такође предмет прецизног договора оснивача РСДБ.

- **УПРАВА „ЈП “3. Септембар” (катастарска парцела 1024/2 Нова Варош.)**

ОПРЕМА

Стање опреме у ЈКП је детаљно специфицирано у поглављу 7.3. овог документа, а пројекција потреба и план набавке у глави 4, ЛАПНВ.

ЉУДСКИ РЕСУРС

За увођење нове организације управљања отпадом, увођење нових технолошких поступака, подизање комуникације између свих заинтересованих страна, едукације, између осталог, је потребно систематизовати два потпуно нова радна места:

- Технолог задужен за управљање биоотпадом (увођење технологије на месту настанка, на централној компостани, анализа количина морфологије, ефеката, едукација становништва, промоција, контрола процеса, контрола компоста примена, третман отпада животињског порекла и тд).
- Технолог задужен за управљање осталим врстама отпада (увођење технологије, анализа количине и морфологије, едукација, комуникација са регионалним и националним оператерима и тд.);
- Шест теренских радника на пословима изношења, транспорта и третмана на месту настанка одвојених врста отпада.

10.3. СОЦИО ЕКОНОМСКИ ПРЕДУСЛОВИ И УСЛОВИ ОДРЖИВОСТИ

У анализи социоекономске одрживости управљања отпадом у општини Нова Варош за основу су узети следећи параметри:

Просечна месечна плата у општини Нова Варош према подацима Републичког завода за статистику за 2022. годину, била је 57.704 динара. Однос постојећег просечног месечног рачуна за грађане и просечне нето плате у Новој Вароши за 2022. годину је 422/57.704 (0,73)% , а максимално оптерећење до границе приуштивости је 866/57.704 (1,50)%.

Доња табела приказује пресек:

- цена изношења, превоза и депоновања отпада према тарифама које су важиле 2015. године до половине 2022. године;

- цена које су усвојене половином 2022. године;
- просечних цена на нивоу Србије („КОМДЕЛ“);
- предлог нових цена од стране финансијских експерата на овом пројекту.

		Месечне тарифе по категоријама корисника/ца			
		2015- 2022	2022 -	важећа средња вредност тарифе у Србији	вредност тарифе при учешћу трошкова 1,5% у односу на приходе грађана
1	Домаћинства	4,75	6,50	7,74	8,84
2	привреда и остали корисници	7,12	9,75	11,60	13,26
3	паушал(трговински и угоститељски субјекти)	999	1.360,00	1.618,40	1.849,60
4	паушал(пиљаре и мешовита роба)	999	1.360,00	1.618,40	1.849,60
5	паушал (угоститељске радње)	675	920,00	1.095,00	1.251,20
6	паушал (остале трговинске и услужне делатности)	411	920,00	1.095,00	1.251,20

Табела 10.3.1.

Према програму управљања отпадом општине Нова Варош, који је усклађен са Програмом управљања отпадом Републике Србије се подразумева да се успостави

контрола над свим токовима отпада. То подразумева значајна унапређења капацитета ЈП “З. Септембар” и успостављање оперативне РСДБ. У том смислу у периоду 2024 - 2033. се планира развој и одржавање следеће локалне комуналне инфраструктуре и јачање кадровских капацитета ЈП “З. Септембар”:

- посуде за прихват раздвојених врста отпада на месту настанка;
- кућни компостери за биоотпад биљног порекла у индивидуалном моделу становања;
- транспортна средства за одвоз примарно раздвојених врста отпада са места настанка до локације за завршни третман у оквиру РСДБ;
- редовно занављање постојеће опреме;
- пријем два стручна лица за организацију и контролу селективног прикупљања и третмана: једног за биоотпад, а једног за остале врсте отпада;
- систематизација и отварање шест нових радних места теренских радника.

Према овом плану предлаже се надлежност РСДБ над третманом свих врста отпада осим грађевинског и кабастог, за које је предвиђена надлежност „ЈП “З. Септембар” на постојећој локацији за сакупљање грађевинског отпада у Новој Вароши.

Следећа анализа приказује кумулативан приказ инвестиционих и оперативних трошкова у односу на пројектоване приходе у три варијанте.

Варијанта 1. Приходи се базирају на важећим тарифма из 2022. године, са трендом повећања од 6% годишње од 2025. године, уз услов повећања нивоа наплате до 90%. Истовремено се превиђа годишњи пораст инвестиционих и оперативних трошкова за 4%.

Варијанта 2. Приходи се базирају на средњим вредностима тарифа из 2022. године на републичком нивоу, са трендом повећања од 6% годишње од 2025. године, уз услов повећања нивоа наплате до 90%. Истовремено се превиђа годишњи пораст инвестиционих и оперативних трошкова за 4%.

Варијанта 3. Подразумева две групе прихода:

- Приходи идентични онима у варијанти 2.
- нови приходи „ЈП “З. Септембар” по основу потенцијала уштеда и зарада на бази 4.162t. отпада који ће се, према процени на бази динамике пораста количине отпада у претходном периоду, (табела 6.1. овог документа) довозити на локацију Друглићи, а касније на локацију Бањица. Ово је са аспекта заштите животне средине, односно редукције депонијског простора и побољшања његовог санитарног статуса, једина одржива варијанта. Предложена расподела финасијске одговорности стимулише све друге видове третмана отпада у односу на депоновање.
- уштеда депонијског простора и трошкова на депонији,..... 750din/t.
- зарада од продаје секундарних сировина,..... 12.000din/t.

- активирање принципа „продужена одговорност произвођача“,... 7.000din/t.
- валоризација енергетског фактора отпада који ће се селектован упућивати у постројења за коинсенерацију,..... 3.000din/t.
- активирање принципа загађивач плаћа за отпад који ће се депоновати..... 1.700din/t.

Напомена: највећа уштеда депонијског простора и подизање вредности свих врста отпада се очекује од биотретмана (компостирања), али се не планира приход од произведеног компоста.

На приливе нових прихода се рачуна од 2025. године, када се планира почетак смањења количина отпада који ће се одлагати на сметлишту Друглићи. Планирано је као први предуслов је да се одмах почне са кампањом третмана биоотпада на месту настанка и припремом изградње централне компостане. У следећој табели приказан је пресек кумулативних расхода и прихода у горе три описана сценарија, са 2027 и 2033. као пресечним годинама. Подаци су извучени из Excel табела које су састављене на бази података из ЛАПНВ и финансијских извештаја ЈП “3. Септембар” за 2020, 2021 и 2022, годину. Резултати показују да подизање цена на ниво средњих цена у Србији није довољно за обезбеђење позитивног финансијског резултата (варијанте 1 и 2). Финансијска стабилност „ЈП “3. Септембар” може се обезбедити линеарним повећањем цена до границе приуштивости заједнице 1,5% учешћа цене комуналне услуге у односу на просечну плату или обезбеђењем нових, у горњем тексту наведених прихода (Варијанта 3).

Извод из пројекције новчаних токова за период 2024 - 2033.

Р.Бр.	Кумулативни приказ расхода и прихода у хиљадама динара	Варијанта 1		Варијанта 2		Варијанта 3	
		до 2027.	До 2033.	До 2027.	До 2033.	До 2027.	До 2033.
		1	2	3	4	5	6
1.	Инвестициони трошкови	66.392	153.946	66.392	153.946	66.392	153.946
2.	Оперативни трошкови	169.953	512.406	169.953	491.301	169.953	491.300
3.	Укупни трошкови	236.345	666.352	236.345	645.247	236.345	645.247

4.	Укупни приходи	163.325	506.212	186.610	576.730	218.071	661.874
5.	Остатак	- 73.020	- 160.140	- 49.735	- 68.877	- 18.274	16.627

Табела 10.3.2.

Ова анализа не узима у обзир демографске трендове из разлога што, упркос смањењу броја становника, количина отпада је у порасту. Расте обухват прикупљања отпада, а с друге стране у порасту је туристичка активност која такође условљава повећање количине отпада.

Напомена: Варијанта 3 има за претпоставку доношење државних прописа који ће омогућити ЈП “3. Септембар” да кроз унапређење технологије управљања отпадом дође до нових прихода који ће стимулисати активности са ефектом смањења количине отпада за депоновање. Друга опција је линеарно подизање цена комунале до границе приуштивости 1,5% од дохотка. То је једноставније урадити, али се тиме не стимулишу активности које се са државног нивоа, као обавеза, намећу локалним заједницама. Превелико линеарно подизање цена носи у себи и ризик од пада наплативости услуге. Приликом линеарног подизања цене услуге треба имати у виду и чињеницу да је број корисника/ца услуге ЈП “3. Септембар” за око 1000 већи од броја стално запослених (поглавља 5.2. и 7.3. овог документа).

Пројекције новчаних токова у свим варијантама дате су Еxcel табелама у електронској форми приложеним уз овај документ.

11. ПРЕГЛЕД ОГРАНИЧАВАЈУЋИХ ФАКТОРА

ПРЕТПОСТАВКЕ

- **Доношење државних прописа и обезбеђење инструмената спровођења,** Овде се пре свега мисли на прописе који би требало да стимулишу превенцију настанка отпада и јачање принципа „продужене одговорности произвођача“, када су у питању мале општине ван економских интереса рециклера.
- **Увођење таксе за депоновање,** Основна претпоставка за стимулацију активности усмерене ка смањењу количина отпада за депоновање је да се свака депонија без обзира на ниво санитарне заштите третира као загађивач. Држава треба да донесе одговарајуће прописе и обезбеди инструменте спровођења. Свако

депоновање мора бити финансијски оптерећено таксом, која ће бити основни извор прихода за стимулацију увођења технологија са ефектом смањења количине отпада за депоновање.

- **Новчана стимулација свих поступака који смањују количину отпада за депоновање,** Држава треба да донесе прописе по којима ће се свака количина материјала који заврши као секундарна сировина, нови производ или предмет у поновној употреби новчано стимулирати до нивоа који обезбеђује економски интерес оператора.
- **Новчана стимулација спаљивања отпада,** Материјали који се спаљују треба да се финансијски вреднују као гориво (у складу са енергетском вредношћу и трошковима припреме за спаљивање), а не да спалионичари наплаћују услугу спаљивања материјала који имају боље гориве особине од угља.
- **Специјализоване спалионице отпада,** Рад са цементарама не гарантује сигурност у дужем временском периоду.

РИЗИЦИ

- **Радна снага,** Рад радника на изношењу смећа је подцењен у односу на све друге послове у јавном и у приватном сектору. Ово се огледа у: малим платама, нема одговарајућих додатака на услове рада, радници немају бенфицирани радни стаж, немају повећан број дана годишњег одмора, ноћни рад није стимулисан на одговарајући начин. Пет теренских радника у ЈП “З. Септембар” је пред пензијом и проблем новог запошљавања је реалан и велики. Чак се и високо образовани људи нерадо враћају у Нову Варош. Туристички центар Златибор повлачи значајан део радне снаге свих нивоа образовања и тд.
- **Сива економија,** Доста људи у општини Нова Варош приходује у пределу сиве економије (сезонска радна снага, грађевински радови, пољопривредни радови итд.).
- **Недоследна примена корпоративне одговорности цементара,** Цементаре спадају у загађиваче „прљаве“ технологије по више основа. У Србији су оне за сада (ако искључимо спалионицу отпада у Београду), једини оператори за спаљивање отпада и раде то под неповољним условима за сакупљаче отпада. Цена спаљивања је за нијансу повољнија од цене депоновања отпада.

- **Удаљеност општине Нова Варош од тржишта секундарних сировина,** Нова Варош је мала општина и удаљена је од свих рециклера и оператера система. Чак и РСДБ са око 93.000 становника није интересантна за рециклере. Без озбиљне државне стимулативне политике, на овом простору одвајање отпада на месту настанка неће бити финансијски одрживо.

ПРЕТЊЕ

- **Нестабилно тржиште секундарних сировина,** Реална претња која се већ сада утиче на пад обима примарне селекције у већини регионалних центара за управљање отпадом.
- **Неефикасан систем надзора,** Због кашњења са изградњом комуналне инфраструктуре, значајан број локалних заједница није у могућности да испуњава своје обавезе утврђене законом, ПРОПС-ом и АПРС-ом. То, између осталог, има за последицу не спровођење детаљног надзора над свим заинтересованим странама и попустљиву политику према неизвршењу обавеза од стране већине учесника/ца у процесу управљања отпадом. То за последицу има неефикасан систем за спровођење казнено стимулативне политике, инспекцијски органи, правосудни органи итд.

12. ЗАКЉУЧАК

Општина Нова Варош разуме националне циљеве у области управљања отпадом и у том смислу је покренула процес одвојеног сакупљања отпада на месту настанка. Пројекат је заустављен због нерегулисаних сувласничких односа на локацији постављене линије за завршну селекцију, због немогућности одрживог приступа продајном тржишту секундарних сировина и приступ оператерима за спаљивање секундарног горива. Уз обезбеђење ових услова и претпоставки, ЈП “3. Септембар” може да реактивира ову делатност.

Општина Нова Варош је носилац оснивања и развоја РСДБ. Због недостатка, финансијских и стручних капацитета, управљање изградњом РСДБ је преузело МЗЖС у складу са Законом о управљању отпадом. Динамика изградње инфраструктуре РСДБ условљава динамику развоја система одрживог управљања отпадом у општини Нова Варош.

Овим планом предвиђено је да Општина Нова Варош преузме:

- Одговорност над одвојеним сакупљањем комуналног отпада на целокупној територији општине Нова Варош;
- Транспорт сакупљеног комуналног отпада намењеног депоновању, на регионалну депонију (сада је то локација Дубоки Поток - Друглићи, а у будућности Бањица);
- Одговорност над биотретманом биоотпада на месту настанка у индивидуалном типу становања у градском пределу и на целокупном сеоском пределу општине;
- Одговорност над сакупљањем и третманом кабастог отпада, отпада од грађења и рушења и биотпада сакупљеног у колективном типу становања и на јавним зеленим површинама на централној компостани на локацији „АМС“.
- Део одговорности над затварањем и рекултивацијом загађеног простора на локацији Дубоки Поток - Друглићи;
- Одговорност над чишћењем дивљих депонија и стварање услова за легалан пријем отпада на очишћеним локацијама на којима је то оправдано и изводљиво, а да појача надзор над очишћеним локацијама на којима то није оправдано и изводљиво;
- Одговорност над едукацијом свих учесника/ца у процесу производње и третмана отпада.

Овако постављена матрица одговорности ће бити коначно усаглашена:

- Када буде израђен и усвојен Регионални план управљања отпадом Бањица, чија је израда у току;
- Када буде израђен и усвојен, од стране општина Нова Варош, Пријепоље, Прибој и Сјеница, детаљан међуопштински споразум о управљању отпадом.

До тада ће општина Нова Варош тежиште ставити на активности које ће безусловно остати у одговорности ЈП “З. Септембар”:

- сакупљање и одвоз отпада на депонију;
- третмане отпада на месту настанка - биотретман, где је то изводљиво;
- чишћење дивљих депонија;
- информисање, едукацију и промотивне активности.

13. ИЗВОРИ ПОДАТАКА

- План развоја општине Нова Варош за период 2021-2029.,
- Локални План управљања отпадом општине Нова Варош за период 2010-2020.,
- Регионални План управљања отпадом за општине Нова Варош, Прибој, Пријепоље и Сјеница за период 2010-2020.,
- Програм управљања отпадом Републике Србије,

- Годишњи извештаји буџета Општине Нова Варош за 2020, 2021 и 2022. годину,
- Годишњи извештаји ЈП “3. Септембар” за године 2020,2021, 2022,
- Извештаји ЈП “3. Септембар” о количинама и морфологији отпада на теритрији општине Нова Варош за године 2020, 2021, 2022,
- РСДБ, информације о току и плановима наставка изградње,
- Регионална развојна агенција Златибор,
- Привредна кретања на територији Регионалне привредне коморе Златиборског управног округа (Привредна комора Србије-регионална канцеларија Златиборског управног округа),
- Републички завод за статистику (попис становништва),
- Испитивање задовољства корисника и корисница услуга ЈП „3. Септембар“ Нова Варош (СКГО,SALAR, ЈП “3. Септембар”),
- Извештај са препорукама за унапређење стања у погледу ценовне политике у општини Нова Варош (СКГО, SALAR).

14. ПРИЛОЗИ

- Пројекција новчаних токова (електронска форма Excel табеле),
- ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗА ПЕРИОД 2024-2027. ГОДИНЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ И РЕАЛИЗАЦИЈУ ЛОКАЛНОГ ПЛАНА УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ ОПШТИНЕ НОВА ВАРОШ ЗА ПЕРИОД 2024-2033. ГОДИНЕ-АПНВ,
- Извештај са препорукама за унапређење стања у погледу ценовне политике у општини Нова Варош (СКГО, SALAR),
- Извештај „Испитивање задовољства корисника и корисница услуга ЈП “3. Септембар” Нова Варош“ (СКГО, SALAR, ЈП “3. Септембар”).

Израду овог документа помогла је Влада Шведске кроз пројекат „Одрживе и инклузивне услуге на локалном нивоу”.

Садржај документа је искључиво одговорност општине Нова Варош